

UNIVERZITA PARDUBICE

FILOZOFICKÁ FAKULTA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2024

DOMINIK NEPRAŠ

Univerzita Pardubice
Filozofická fakulta

Spor o Goldhagena – příběh historiografické kontroverze
Bakalářská práce

2024

Dominik Nepraš

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Dominik Nepraš**
Osobní číslo: **H21262**
Studijní program: **B0222A120026 Historie**
Specializace: **Historie – Kulturně historická studia**
Téma práce: **Spor o Goldhagena – příběh historiografické kontroverze**
Téma práce anglicky: **Goldhagen Controversy – the story of one historiographical contro-
version**
Zadávající katedra: **Ústav historických věd**

Zásady pro vypracování

Cílem bakalářské práce je analýza díla amerického historika Daniela Goldhagena a především rozbor historiografické diskuze, kterou jeho práce (Hitler's Willing Executioners) vyvolala. Student se zaměří na globální recepci Goldhagenovy práce a bude se soustředit na polemiky v odborném tisku i na debatu ve veřejném prostoru, která se kolem knihy rozpoutala. Práce by měla ukázat dobový stav bádání o holocaustu a obecně místo dějin holocaustu ve veřejném diskurzu na konci 20. století.

Rozsah pracovní zprávy:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

Daniel Goldhagen, *Hitler's Willing Executioners: Ordinary Germans and the Holocaust*, New York 1996 (česky: Hitlerovi ochotní katani, Praha 1997); The Goldhagen Controversy: Agonising Problems, Scholarly Failure, and the Political Dimension. In: *German History*, 15, 1997, s. 80–91; *Geschichtswissenschaft und Öffentlichkeit: der Streit um Daniel J. Goldhagen*, Johannes Heil – Rainer Erb (eds.), Frankfurt am Main 1998; Norman Finkelstein – Ruth Bettina Birn, *A Nation on Trial: The Goldhagen Thesis and Historical Truth*, New York 1998; Norbert Frei, *Goldhagen, die Deutschen und die Historiker. Über die Repräsentation des Holocaust im Zeitalter der Visualisierung*, in: Martin Sabrow – Ralph Jessen – Klaus Grosse Kracht (Hrsg.), *Zeitgeschichte als Streitgeschichte. Grosse Kontroversen seit 1945*, München 2003, s. 138-151; Volker Ullrich, *Eine produktive Provokation. Die Rolle der Medien in der Goldhagen-Kontroverse*, in: Martin Sabrow – Ralph Jessen – Klaus Grosse Kracht (Hrsg.), *Zeitgeschichte als Streitgeschichte. Grosse Kontroversen seit 1945*, München 2003, s. 152-170.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Zbyněk Vydra, Ph.D.**
Ústav historických věd

Datum zadání bakalářské práce: **30. března 2022**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. března 2023**

doc. Mgr. Jiří Kubeš, Ph.D. v.r.
děkan

doc. Mgr. Pavel Marek, Ph.D. v.r.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2022

Prohlašuji:

Práci s názvem Spor o Goldhagena – příběh historiografické kontroverze jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 11.06.2024

Dominik Nepraš

PODĚKOVÁNÍ

Rád bych v této práci poděkoval vedoucímu práce panu Mgr. Zbyňku Vydrovi, Ph.D. za jeho odborné vedení a pomoc při tvorbě této práce. Dále chci poděkovat své rodině, která mě podporovala během studia a zejména mé mamě za její neochvějnou víru a péči. V neposlední řadě bratrovi Jakobovi za jeho rady a přístup jako nejen sourozence ale absolventa této univerzity.

ANOTACE

Tato bakalářská práce se zabývá velkou historickou kontroverzí, kterou vyvolal Daniel Jonah Goldhagen svou monografií Hitlerovi ochotní katani. Práce obsahuje různá témata, která mu byla vytýkána slavnými historiky z různých důvodů. V rámci zdrojů o kontroverzi bylo čerpáno z online studií, internetových článků a z několika monografií.

KLÍČOVÁ SLOVA

Daniel J. Goldhagen, historiografie, Třetí říše, 2.světová válka, holokaust, antisemitismus, Goldhagenova kontroverze, židé, Browning, křišťálová noc, kritici

ANNOTATION

This bachelor thesis deals with the great historical controversy caused by Daniel Jonah Goldhagen with his monograph Hitler's willing executioners. The work contains various topics that have been criticized by famous historians for various reasons. For sources on the controversy were used online studies, internet articles and several monographs.

KEYWORDS

Daniel J. Goldhagen, historiography, Third reich, 2. world war, holocaust, antisemitism, Goldhagen Controversy, Jews, Browning, Crystal night, Critics

Obsah

1. Úvod	11
2. Bádání o holokaustu	12
2.1. Intencionalismus a funkcionalismus	16
2.2. Historikerstreit	18
2.3. Reemtsmova výstava	20
2.4. Klempererovy deníky	21
3. Kdo je Daniel Goldhagen	24
3.1. Jeho smýšlení o holokaustu a antisemitismu v Německu	25
4. Studie před vydáním monografie Hitlerovi ochotní katani	25
5. Monografie Hitlerovi ochotní katani	27
5.1. Kritika	30
6. Debata o Danielu Goldhagenovi	32
7. Goldhagenova kontroverze	33
8. Kritici	37
8.1. Christopher Browning	37
8.1.1. Obyčejní muži	39
8.1.2. Srovnání monografií Hitlerovi ochotní katani a Obyčejní muži	40
8.2. Yehuda Bauer	41
8.3. Ian Kershaw	42
8.4. Herbert Lehnert	43
8.5. Jeffrey Peck	44
8.6. Raul Hilberg	44
8.7. Alex Hinton	46
8.8. Hans Mommsen	47
8.9. Norman Finkelstein	48
8.9.1. A Nation on Trial	49
8.10. Ruth Bettina Birnová	49
8.11. Fritz Stern	51

9. Kladné ohlasy v rámci kontroverze a knihy	52
10. Vydavatelé a lidé	53
10.1. Daniel Goldhagen v Německu	53
11. To, co chybělo v knize	56
11.1. Slovanské národy a další státy	56
11.2. Formy antisemitismu a srovnání antisemitismu ve světě	57
11.3. Náboženství	59
11.4. Politika	61
11.5. Křišťálová noc	62
11.6. Lidskost a krutost	63
12. Knihy vydané po jeho kontroverzi	65
13. Závěr	67
14. Použité zdroje	69
14.1. monografie	69
14.2. studie	70
14.3. Internetové zdroje	74

1. Úvod

Tato bakalářská práce má za úkol prozkoumat kontroverzi, kterou vyvolal Daniel Jonah Goldhagen. Celá kontroverze vznikla v důsledku reakcí odborníků na monografii Hitlerovi ochotní katani. Budu se snažit zaměřit na počátky historiografie o holokaustu, na nejrůznější kritiky, kteří se vyjádřili o kontroverzi. Pokusím se zviditelnit hlavní kritické a pozitivní ohlasy na knihu. Též hodlám psát o tématech, která mu kritici připomínají, protože se o nich v knize pouze zmínil nebo nic o nich nenapsal. V rámci bakalářské práce se budu snažit objasnit některé otázky o Goldhagenovi. Proč se rozhodl zabývat tématy holokaustu a antisemitismu? Co zajistilo jeho popularitu v Německu? Jak moc je jeho monografie Hitlerovi ochotní katani originální prací? Měli historici ve svých kritických názorech pravdu? Existovali pouze zlí Němci, kteří nenáviděli Židy? Skoro všechny kapitoly v bakalářské práci jsou napsány z pohledu nestranného člověka, který nesoudí Goldhagena, pouze v některých částech kapitol a v závěru se objeví můj osobní názor.

Hlavními zdroji informací pro bakalářskou práci jsou internetové stránky a online studie, které jsou v dnešní době snadno dostupné. Většina zdrojů je napsána v anglickém, německém a českém jazyce. Využil jsem indukční a dedukční metodu při zpracování své bakalářské práce. Indukční metoda byla použita zejména při zpracování Goldhagenových kritiků a jeho vlastních názorů na holokaust, zatímco dedukční u křišťálové noci. V rámci bakalářské práce jsem vybral několik historiků, kteří kritizují Daniela Goldhagena a jeho monografii. Kromě kontroverze se budu zaměřovat na informace, které jsou v knize pouze slabě zmíněny, nebo na části, které v knize nejsou, ale podle kritiků Goldhagena jsou důležité.

Kontroverze na mezinárodní úrovni se objevila v roce 1996, kdy se monografie Hitlerovi ochotní katani dostala v německém překladu k německým historikům. Daniel Goldhagen se sám považuje za prvního, který poukazuje na možnost, že německý lid si byl úplně vědom holokaustu a ochotně se účastnil v rámci fungování vražedné mašinerie.

Zde nastává největší kámen úrazu každého historika, který se zabývá holokaustem. Autor v porovnání s ostatními má svůj vlastní názor a pohled na toto téma. Daniel Goldhagen využívá antropologii jako optiku pro nahlédnutí na téma holokaustu, zatímco ostatní používají jinou historickou disciplínu nebo jich kombinují více, protože každý historik má nárok na využití vlastní metody a způsobu bádání k výzkumu.

2. Bádání o holokaustu

Nespočet prvních prací o nacismu a holokaustu, které vznikly po válce, bylo vytvořeno lidmi, kteří uprchli před válkou z Německa, nebo zažili život v nacistické diktatuře. V 50. letech se historikové zabývali zločiny SS. Mezi těmi, kdo přispívali pracemi o těchto zločinech, byli bývalí členové SS. Takovým příkladem je kniha *Waffen-SS im Einsatz*¹, kterou napsal bývalý člen SS Paul Hausser. I přestože kniha patří k memoárům, mohla být ve své době využita k bádání o SS. Vydavatelství Munin Verlag publikovalo nespočet knih, které byly napsány bývalými členy SS: Postupem času vznikaly disertační práce a knihy, které se přesouvaly z bádání o nacistech k bádání o životě Židů v lokalitách pod nadvládou nacistického Německa. Jedním z takových příkladů je monografie od historika Franka Bajohra, který napsal práci o omezování a vyhošťování židovských obchodníků v Hamburku.²

Za první pokusy o výzkum holokaustu se dá považovat poválečné pátrání po zločinech nacistů. Nespočet obětí a viníků bylo vyslechnuto a tyto výsledky se staly součástí soudních procesů. Hlavním příkladem jsou norimberské soudní protokoly, které byly později částečně zpřístupněny.³ Po uplynutí několika desetiletí jsou tyto soudní záznamy a výpovědi důležitým zdrojem pro bádání o holokaustu. Mnoho historiků v nich našlo potřebné informace pro vytvoření svých prací.

Po celém světě probíhal výzkum o holokaustu. Jednalo se o nespočet národů, jejichž historici se snažili odhalit informace o této části dějin. Značná část výzkumu o holokaustu se uskutečňovala v Německu, kde historikové usilovali o odhalení pravdy a ospravedlnění vlastní minulosti z dob nacismu. Jedná se o distancování Němců od nacistů. Postupem času se historikové po celém světě začali dělit na dvě skupiny, které známé jako intencionalisté a funkcionalisté. Výzkum holokaustu byl podpořen v roce 1978, kdy bylo uvedeno televizní drama s názvem *Holokaust*. Mnoho historiků mělo své námítky vůči názorům, které byly vyjádřeny v tomto dramatu, a na základě těchto zjištění se rozhodli provést výzkum k objasnění informací. Následně rozvířil debatu historiků o tématu holokaustu francouzský film *Shoah*, který se nezmiňuje o vraždění nežidovských

¹ HAUSSER, Paul. *Waffen-SS im Einsatz*. Plesse Verlag, 1953.

² OSTERLOH, Jörg. RAUSCHENBERGER, K. Einleitung. In: *Der Holocaust Neue Studien zu Tathergängen, Reaktionen und Aufarbeitungen*. Germany: Rheinberg-Buch Andreas Meier eK, 2017, s. 15. [cit. 2024-05-20]. ISBN 3593507994. URL: <https://www.campus.de/uploads/tx_campus/leseproben/9783593507996.pdf>

³ LOWER, Wendy. *The History and Future of Holocaust Research*. Online. Tablet. 2018, 26.05.2018. [cit. 2024-05-22]. URL: <<https://www.tabletmag.com/sections/arts-letters/articles/history-future-holocaust-research>>.

civilistů po celé Evropě. Postupem času se vývoj informací měnil s příchodem nových zdrojů v podobě dopisů, fotografií, úředních záznamů a dalších dokumentů. Vedle myšlenky nacistického plánu pro holokaust se začal objevovat názor, že byl plánován až v době operace Barbarossa, kdy se podmínky ve válce změnily.

Velký pokrok v bádání o holokaustu nastal v 90. letech 20. století, kdy se východní blok rozpadl a tím se ve velkém množství archivů ve východní Evropě zpřístupnily spisy a záznamy, o kterých nikdo na západě nevěděl. Ke stejnému procesu došlo i na západě. Takovým příkladem je německé město Ludwigsburg, kde dodnes sídlí soud, který se zabývá nacistickými zločiny. Tento soud má vlastní archiv obsahující nespočet soudních protokolů a rozsudků. Všechny tyto archivy byly zpřístupněny pouze pro historické účely a s uvolněním spisů pro tyto účely nastalo období velkého bádání o zločinech Německa z doby druhé světové války.⁴ Od poloviny 90. let 20. století mladí studenti z oboru historie navštěvovali archivy po celém světě a využívali záznamy v místních jazycích pro publikování svých disertačních prací. Takovým příkladem je Daniel Goldhagen, který strávil měsíce v archivu soudu v Ludwigsburgu. Tyto záznamy mohly poskytnout historikům mnoho důležitých informací o nacitech a holokaustu.

Sonderweg označuje specifickou historickou cestu Německa v rámci svého vývoje. Toto označení se objevilo v 19. století a mělo vymezit zemi jako mocnost střední Evropy, která nepatří na západ ani východ. Není možné použít na porovnání německé historie a kultury jiné státy, protože každý národ byl ovlivněn svými událostmi a kulturními aspekty. To znamená, že Německo bude mít odlišné znaky od Francie, Anglie nebo Španělska. Každý národ má svoji specifickou rovinu, která se vyvíjela po staletí. Existuje mnoho teorií, že tento termín vznikl v době, kdy se objevila modernizace průmyslu a společnosti. V rámci vnímání Sonderwegu existují dvě verze, které jsou označovány jako pozitivní a negativní. Pozitivní verze existovala od 19. století a měla zajistit odlišné a speciální dějiny národa, které nelze najít nikde jinde. Hlavním cílem myšlenky bylo prosazování nadřazenosti vůči ostatním národům a tím zajištění si vlastní výjimečnosti ve světě. Důvodem, proč současní Němci zkoumají vlastní minulost, je vytvoření nové identity, která má za úkol distancovat se od doby nacismu. Negativní Sonderweg se objevil po pádu

---

⁴ OSTERLOH, Jörg. RAUSCHENBERGER, Katharina. Einleitung. In: *Der Holocaust Neue Studien zu Tathergängen, Reaktionen und Aufarbeitungen. Germany: Rheinberg-Buch Andreas Meier eK, 2017, s. 9. [cit. 2024-05-18]. ISBN 3593507994. URL: <https://www.campus.de/uploads/tx_campus/leseproben/9783593507996.pdf>.*

nacismu, kdy se tu zrodila nová demokracie.⁵ Zabývá se důvodem, proč se Německo v meziválečném období na rozdíl od ostatních sousedních zemí přeměnilo v diktaturu.⁶ Od konce války započaly diskuse o novém typu Sonderwegu a nacismu. V 60. letech započaly velké debaty německých historiků o nacismu. V 80. letech 20. století se zapojují nové způsoby bádání skrze jiné historické obory. V rámci negativní verze se zkoumala situace ve výmarské republice a její kolaps. Historikové začleňují do fungování výmarské republiky výkonný byrokratický model, který má původ v druhé polovině 19. století.⁷ Síla byrokratické moci mohla pomoci nacistům získat kontrolu nad Německem. Nacismus byl vnímán v rámci Sonderwegu jako chyba, která se nesmí znovu objevit.⁸ Národní socialismus byl v německých dějinách něco nového pro národ a celkově pro Sonderweg. Po válce se diskuse o Sonderwegu přesunula do ciziny, a to hlavně do zemí, které nemají germánský původ. Důvodem tohoto přesunu byl útek vzdělaných Němců z Německa ve 30. letech, kdy se k moci dostali nacisté.

Z knihy lze vyvodit, že Goldhagen přinesl vlastní verzi Sonderwegu, a to zejména svou monografií Hitlerovi ochotní katani. Nevyužívá německou politiku, místo toho využil kulturu antisemitismu, která měla být v Německu přítomná už po dlouhou dobu.

Mnoho historiků má různé názory ohledně toho, jak se holokaust stal a co k němu vedlo. Dají se rozdělit do dvou skupin. Jedna tvrdí, že Hitler to celé plánoval delší dobu. Druhá skupina naopak prohlašuje, že plán na holokaust vznikl později během války. Goldhagen tvrdí, že směřování k holokaustu začalo již v 19. století, kdy byla společnost velmi antisemitská. Lidé se bavili tím, jak Židé trpěli, když byli zesměšňováni. Historikové jako Hilberg a Browning zastávají názor, že myšlenky na holokaust přišly až ve 40. letech během války, předtím to bylo pouze o přesunu Židů pryč z území. Počátek holokaustu se měl objevit v roce 1941.

---

⁵ FITZPATRICK, Matthew. The Pre-History of the Holocaust? The Sonderweg and Historikerstreit Debates and the Abject Colonial Past. Online. *Central European History*. 2008, roč. 41, č. 3, s. 485. [cit. 2024-04-11]. ISSN 15691616. URL: <<https://www.jstor.org/stable/20457370>>.

⁶ KOCKA, Jürgen. Looking Back on the Sonderweg. Online. *Central European History*. 2018, roč. 51, č. 1, s. 138. [cit. 2024-04-06]. ISSN 15691616. URL: <<https://www.jstor.org/stable/26567811>>.

⁷ KOCKA, Jürgen. Asymmetrical Historical Comparison: The Case of the German Sonderweg. Online. *History and Theory*. 1999, roč. 38, č. 1, s. 46. [cit. 2024-04-23]. ISSN 14682303. URL: <<https://www.jstor.org/stable/2505315>>.

⁸ FITZPATRICK, Matthew. The Pre-History of the Holocaust? The Sonderweg and Historikerstreit Debates and the Abject Colonial Past. Online. *Central European History*. 2008, roč. 41, č. 3, s. 480. [cit. 2024-05-01]. ISSN 15691616. URL: <<https://www.jstor.org/stable/20457370>>.

Procesu přesídlování Židů předcházela taktika přerušování vazeb s okolím. Němci narušili sociální vazby, omezili jejich přístup k hromadné dopravě a nákupu potravin.⁹ Přesun z Německa a okupovaných území měl proběhnout pod přísnou kontrolou, při které nesmělo dojít k žádnému problému. Židovské organizace a důležité skupiny, které spolupracovaly s režimem, měly s přesunem pomáhat. Díky jejich pomoci Židé odcházeli sami, a tak nebylo nutné nasazovat vojáky nebo policisty k zajištění přesunu. Nacisté se báli možného úniku informací do zahraničí, proto se snažili minimalizovat problémy. Původní plány na deportaci Židů byly směřovány na ostrov Madagaskar nebo do Lublinu, který se nachází ve východním Polsku. Přesun do oblasti Lublinu byl označován jako plán Nisko. Goldhagen se tomuto tématu vyhnul, i přestože plán Nisko předcházel plánu na vybudování vyhlazovacích táborů. V oblasti Lublinu vznikla ghetta, která měla pojmout velké množství Židů ze střední Evropy. Měli zde být využiti k nucené práci, která měla vést k jejich redukci skrze zranění a vyčerpání. Nedaleko Lublinu byly vybudovány pracovní tábory.¹⁰

Plán Madagaskar měl zajistit přesun Židů na ostrov. Celý plán měl počátek již ve 30. letech 20. století a bylo zamýšleno jej provést ihned po porážce Francie. Plán byl aktivní ještě v době, kdy již probíhala operace Barbarossa. Na Madagaskar se mělo umístit kolem 4 milionů Židů v časovém rozmezí čtyř let.¹¹ Mělo zde vzniknout největší ghetto na světě, ale plán se nemohl uskutečnit kvůli blokádě ze strany Anglie. Také se objevilo nové množství Židů, kteří pocházeli z okupovaného území. Celkový počet Židů přesáhl původní počty německých Židů před emigrací. Nacistické Německo nechtělo, aby se jim tam vedlo dobře, aby si tam mohli vybudovat vlastní prosperující ekonomiku. Kvůli tomu se začalo upouštět od plánu Madagaskar a nacisté začali přemýšlet o poslání Židů na Sibiř, až porazí Sovětský svaz.

V roce 1941 nastal transport Židů z Německa na východ. Tento převoz proběhl v době, kdy byla situace lepší, a to během operace Barbarossa. S vítězstvím v oblasti dnešní Ukrajiny dostal Hitler nápad uskutečnit celý plán. Celkové vyvražďování na východě začalo kvůli neschopnosti převážet je z nově získaných území a nedostatečnému plánování. Z toho vznikl nápad na organizovanější eliminaci Židů, ať už zahrnutím do bažin, popravy

---

⁹ RICH, Harvey. Review: *Genocide as a Sociopolitical Process*. Online. The Canadian Journal of Sociology. 1997, roč. 12, č. 4, s. 396. [cit. 2024-04-16]. ISSN 17101123. URL: <<https://www.jstor.org/stable/3340944>>.

¹⁰ *Nisko Plan*. Online. JewishGen KehilaLinks. 2013, listopad 2013. [cit. 2024-05-22]. URL: <https://kehilalinks.jewishgen.org/lublin/Nisko_Plan.html>.

¹¹ *The Nazis & the Jews: The Madagascar Plan*. Online. Jewish Virtual Library. 2008. [cit. 2024-05-21]. URL: <<https://www.jewishvirtuallibrary.org/the-madagascar-plan-2>>.

za využití plynu nebo zastřelením. Nakonec zjistili, že je jednodušší je zabít, než je dopravit do ghetta. Hitler přiznal velkoadmirálu Raederovi, že celou situaci nedomyslel a své plány si nechával pro budoucnost, kdy to bude potřeba.¹² Velkoadmirál Raeder měl na starost německé námořnictvo, a tak často jednal osobně s Hitlerem.

2.1. Intencionalismus a funkcionalismus

Jedná se o dva historické směry, které se zabývají příčinou holokaustu. Oba vznikly v poválečném období. Intencionalismus, který tvrdil, že holokaust byl naplánován, vznikl bezprostředně po válce.¹³ V 70. letech vznikla kniha *The Twisted Road to Auschwitz*¹⁴. Tato kniha zpochybňovala zažité myšlenky o tom, jak byl holokaust předem naplánován, a odstartovala funkcionalistické myšlenky. Intencionalismus a funkcionalismus měly na holokaust protichůdné názory. Tyto termíny se poté přestávají běžně využívat. Nespočet historiků, kteří se zabývají holokaustem, se přiklání k jednomu z těchto dvou směrů. V obou směrech existují dvě strany, umírnění a extrémní. Mezi těmito historiky docházelo k diskusím, kdo má pravdu v chápání holokaustu. Funkcionalisté v 90. letech začali ve velkém měřítku bránit své myšlenky, protože Daniel Goldhagen navštívil Německo v rámci svých několika diskusí o své monografii a jeho názory jsou silně intencionalistické. Celá debata vyvrcholila v 80. letech během několika konferencí.¹⁵ Nakonec tyto názorové směry upadají, protože novodobí historikové se snaží zahrnout oba názory.

Intencionalisté tvrdí, že Hitler měl delší dobu připravený plán na eliminaci Židů. Považují přímo jeho a nacistickou elitu za hlavní strůjce celého holokaustu. Tento přístup je velmi rozšířen v mysli obyčejných lidí, kteří spojují holokaust s Hitlerovým rozhodnutím. K intencionalistům patří Lucy Dawidowiczová, která napsala významné dílo *The War Against the Jews 1933–1945*.¹⁶ Dále je tu historik Wolfgang Benz, který se proslavil knihou *Der Holocaust*.¹⁷ K radikálním intencionalistům patří Daniel Goldhagen. V jeho knize se lze dočíst, že německý lid byl nadšený myšlenkou vraždění a odporného chování vůči Židům. Intencionalistická myšlenka Daniela Goldhagena spočívala v tom, že

¹² BROWNING, Christopher. *The Nazi Decision to Commit Mass Murder: Three Interpretations: The Euphoria of Victory and the Final Solution: Summer-Fall 1941*. Online. German Studies Review. 1994, roč. 17, č. 3, s. 478. [cit. 2024-04-16]. ISSN 21648646. URL: <<https://www.jstor.org/stable/1431894>>.

¹³ Llewellyn, J. „The historiography of Nazi Germany”, Alpha History, [cit. 2024-06-10], URL: <<https://alphahistory.com/nazigermany/historiography-of-nazi-germany/>>.

¹⁴ SCHLEUNES, Karl. *The Twisted Road to Auschwitz*. University of Illinois Press, 1990. ISBN 9780252061479.

¹⁵ BROWNING, Christopher. *The Path to Genocide: Essays on Launching the Final Solution*. Online. Cambridge University Press, 1992. str. 88. [cit. 2024-10-01]. ISBN 0-521-41701-5. URL: <<https://archive.org/details/pathtogenocidees0000brow/mode/2up>>.

¹⁶ DAVIDOWICZ, Lucy. *The War Against the Jews 1933–1945*. Bantam Trade, 1975. ISBN 6606900251043.

¹⁷ BENZ, Wolfgang. *Der Holocaust*. Beck, 1995. ISBN 6606900251043.

muži ze záložního policejního sboru museli mít v sobě již antisemitské smýšlení a také část nacistické ideologie, aby mohli zabít. Goldhagen uznává, že tu mohly být další faktory, které by stály za jejich činy, ale přesto považuje antisemitismus za hlavní zdroj jednání.

Historikové v rámci funkcionalismu nepovažují Hitlera za hlavního iniciátora myšlenky na eliminaci Židů. Mohl pouze hrát vedlejší roli prostřednictvím svých proslovů a schválením zákonů proti německým Židům. Jedna z možných teorií funkcionalismu o holocaustu je spjatá s vlivem německých úřadů, které se snažily řešit svou lokální situaci nebo získat přízeň u nacistů skrze antisemitská rozhodnutí. Hitler mohl pouze být považován za symbol nacismu a slabý článek v úřednickém soukolí moci. Úřady mohly mít dostatečnou pravomoc pro různá rozhodnutí, například vydání zákazu práce Židům na jejich úřadě. Hitler se dozvěděl o rozhodnutí až při podpisu dokumentu. Tyto názory byly součástí myšlenek extrémních funkcionalistů. Jejich představiteli byli historikové Martin Broszat (významné knihy: *Der Staat Hitlers*¹⁸ a poté kniha *Hitler and the Collapse of Weimar Germany*¹⁹) a Hans Mommsen (významné knihy: MOMMSEN, Hans. *Von Weimar nach Auschwitz: zur Geschichte Deutschlands in der Weltkriegsepoche; ausgewählte Aufsätze*, která byla přeložena Filipem O'Connorem s názvem *From Weimar to Auschwitz*²⁰, další knihou je *Der Nationalsozialismus und die deutsche Gesellschaft*). Broszat a Mommsen úplně vyřadili Hitlera ze svých myšlenek a celé rozhodnutí připisují nižším úřadům, které měly projevit velkou iniciativu. Funkcionalismus je možné spojit s historiografickým proudem známým jako bielefeldská škola, protože historikové, kteří absolvovali univerzitu v Bielefeldu, často studovali sociální a politické dějiny, zabývali se tedy kulturním a společenským vývojem národa. V rámci svého bádání se zaměřují právě na kulturní a sociální změny ve státě. Ve svém bádání omezovali svá zaměření na důležité dobové osobnosti. V rámci 20. století se jedná například o Adolfa Hitlera a další představitel nacismu. Historici, kteří spadají do bielefeldské školy, jsou význační historikové jako Jürgen Kocka a Hans-Ulrich Wehler.²¹

---

¹⁸ BROSZAT, Martin. *Der Staat Hitlers: Grundlegung und Entwicklung seiner inneren Verfassung*. 14. Aufl. München: Deutscher Taschenbuch Verlag, 1995. ISBN 3-423-04009-2.

¹⁹ BROSZAT, Martin. *Hitler and the Collapse of Weimar Germany*. Berg Publishers, 1987. ISBN 0-85496-509-2.

²⁰ MOMMSEN, Hans. *Der Nationalsozialismus und die deutsche Gesellschaft: Ausgewählte Aufsätze*. Reinbek, 1991. ISBN 3-499-18857-0.

²¹ Storicamente. Was there a ‚Bielefeld School of History‘? The Project of the New Social History in the 1970 s and 1980 s. Online. Storicamente. 2023. [cit. 2024-06-10].

URL: <https://storicamente.org/gironda_bielefeld_social_history_wehler_kocka_koselleck>.

Umírnění funkcionalisté zastávají myšlenku, že nacistický plán na vyhnání Židů z Německa neuspěl, a proto nacisté přistoupili k drastickému řešení, z něhož vzešlo organizované vyvražďování Židů. Jejich hlavní myšlenkou je funkcionalismus, ale připouštějí některé intencionalistické názory. K představitelům umírněných funkcionalistů patří významní historikové Yehuda Bauer (významné knihy: *Rethinking the Holocaust*²², *The Holocaust in historical perspective*²³) a Christopher Browning (knihy: *Obyčejní muži*²⁴, *The Origins of the Final Solution: The Evolution of Nazi Jewish Policy, September 1939 – March 1942*²⁵). Christopher Browning je dokonalým protikladem extrémního intencionalisty Daniela Goldhagena, přestože jejich populární monografie pojednávají o stejném tématu. Jedním z funkcionalistů, který často napadal myšlenku intencionalismu, byl historik Tim Mason.²⁶ Tvrdil, že historik musí v rámci informací jít více do hloubky a hledat nějakou logiku a skryté části myšlení. On a další funkcionalisté byli kritizováni za ignorování viny jednotlivců.

2.2. Historikerstreit

V rámci 80. let probíhal v Německu spor nazvaný Historikerstreit. Do debaty o problematice se zapojil nespočet významných osobností, například Fritz Fischer, Hans Mommsen, Eberhard Jäckel, Jürgen Habermas a Ernst Nolte. Debatovalo se o několika důležitých otázkách týkajících se nacismu, a sice. Jednalo se o to, zda Sonderweg vedl k nacismu, o kolektivní vinu poválečných Němců, jedinečnost nacistických zločinů a také na to, zda zločiny nacistického režimu byly reakcí na sovětské zločiny.

V Německu dlouho probíhalo velké historické bádání ohledně holokaustu. Existovalo několik období, která přinesla velké změny v zaměření tohoto výzkumu. Vše začalo již po válce, kdy se němečtí historikové snažili posoudit, zda je nacismus skutečně výsledkem německé kultury, nebo zda v ní představuje nový cizí faktor. Někteří historikové zastávali teorii nazvanou Sonderweg, která tvrdí, že Německo mělo specifickou cestu, zatímco jiní měli vlastní teorie o příčinách holokaustu. S časem se

---

²² BYUER, Yehuda. *Rethinking the Holocaust*. Yale University Press, 2002. ISBN 9780300082562.

²³ BYUER, Yehuda. *The Holocaust In Historical Perspective*. University of Washington Press, 1978. ISBN 9780295956060.

²⁴ BROWNING, Christopher R. *Obyčejní muži: 101. záložní policejní prapor a „konečné řešení“ v Polsku*. Historické myšlení. Praha: Argo, 2002. ISBN 80-7203-416-2.

²⁵ BROWNING, Christopher. *The Origins of the Final Solution The Evolution of Nazi Jewish Policy, September 1939 – March 1942*. University of nebraska press, 1978. ISBN 978-0-8032-5979-9.

²⁶ BESSEL, Richard. *Functionalists vs. Intentionalists: The Debate Twenty Years on or Whatever Happened to Functionalism and Intentionalism?* Online. *German Studies Review*. 2003, roč. 26, č. 1, s. 17. [cit. 2024-03-08]. ISSN 21648646. URL: <<https://www.jstor.org/stable/1432899>>.

Historikerstreit stal pro každého historika osobní záležitostí, která odrážela jeho vnímání holokaustu a Německa v rámci Historikerstreit.²⁷

V 80. a 90. letech byl za svůj názor kritizován kontroverzní historik Ernst Nolte, který rozproudil novou debatu o holokaustu a jenž tvrdil, že lidé jsou posedlí holokaustem a nevidí ostatní události ve světě. Tato myšlenka spočívala v neustálém zaměřování se na holokaust, zatímco se v současné době dějí další události, které si zaslouží pozornost. Nolte byl v rámci období Historikerstreit velmi aktivní.

V 80. letech napsal mnoho studií a článků, které porovnávaly období nacismu s jinými událostmi. Například napsal *Der europäische Bürgerkrieg 1917–1945*²⁸ a *Der Faschismus in seiner Epoche*²⁹. Nastaly chvíle, kdy Nolte popíral jedinečnost holokaustu, když tuto událost srovnal s genocidou v Arménii nebo nadměrným bombardováním německých civilních oblastí. Porovnal události křišťálové noci s pogromy v carském Rusku. Jeho názory byly vnímány kontroverzně. Vhodným příkladem je jeho názor na násilí pro zachování řádu. Tvrdí, že nacistické převzetí moci a činy proti zdejším komunistům měly zajistit stabilitu národa a zabránit jeho destrukci.³⁰ Nolte měl své zastánce, kteří psali na jeho obranu, ale přesto bylo mnohem více kritiků, kteří šli proti Nolteho názorům. Mezi nimi byli velmi význační historikové, například Hans Mommsen, Jürgen Kocka, Ulrich Wehler a Eberhard Jäckel.

Velký rozruch nastal v roce 1985, který posílil celý Historikerstreit. Jednalo se o návštěvu amerického prezidenta Ronalda Reagana v západním Německu.³¹ Ronald Reagan byl v roce 1984 pozván kancléřem západního Německa, Helmutem Kohlem k připomenutí 40 let od konce války. Celé setkání mělo proběhnout příští rok na pietní akci v Bitburgu, který se nachází poblíž americké základny. Oba měli položit věnec na vojenském hřbitově v Bitburgu, kde byli pohřbeni vojáci padlí ve válce. Bohužel zde byli pohřbeni i někteří členové SS. To vyvolalo v USA velkou debatu a odpor u lidí v rámci Reaganovy cesty. Reagan vnímal mnoho mladých členů SS z konce války jako oběti Hitlerovy hry, a proto se rozhodl položit zde věnec. V rámci návštěvy západního Německa též navštívil

---

²⁷ DEUTCHLANDFUNK. *Historikerstreit „Ein Kampf um die Seele der BRD“*. Online. Deutschlandfunk. 2016. [cit. 2024-06-10]. URL: <<https://www.deutschlandfunk.de/historikerstreit-ein-kampf-um-die-seele-der-brd-100.html>>.

²⁸ NOLTE, Ernst. *Der europäische Bürgerkrieg 1917–1945*. Propyläen Verlag, 1989. ISBN 3549072163.

²⁹ NOLTE, Ernst. *Der Faschismus in seiner Epoche*. ABC Versand e.K., 1963. ISBN 3492203655.

³⁰ KINDTNER, Martin. NOLTE, Ernst, „Vergangenheit, die nicht vergehen will“ [Historikerstreit], 6. Juni 1986. Online. 100(0) Schlüsseldokumente. 2023. [cit. 2024-06-10]. URL: <https://www.1000dokumente.de/index.html?c=dokument_de&dokument=0080_nol&object=context>.

³¹ *Ronald Reagan Administration: The Bitburg Controversy (1985)*. Online. Jewish Virtual Library. [cit. 2024-06-06]. URL: <<https://www.jewishvirtuallibrary.org/the-bitburg-controversy>>.

koncentrační tábor Bergen-Belsen. Návštěva tohoto místa nebyla součástí plánu a byl to akt, který měl zmírnit negativní ohlasy na jeho návštěvu Bitburgu.

2.3. Reemtsmova výstava

Jan Philipp Reemtsma se narodil v roce 1952. Vystudoval německou literaturu a filozofii na univerzitě v Hamburku. V roce 1984 založil Institut pro sociální výzkum, který mu pomohl vybudovat výstavu o Wehrmachtu v roce 1995. V roce 1996 se stal obětí únosu, který trval 33 dní.³² Z tohoto zážitku napsal knihu *Im Keller*³³. Jan Reemtsma projevil svou podporu Danielu Goldhagenovi za jeho názory o Němcích během holokaustu.

Výstava s názvem Výstava wehrmachtu byla zaměřena na zločiny spáchané jednotkami wehrmachtu. Celá výstava měla za úkol vyvrátit mýtus o čistých rukách členů wehrmachtu a přiblížit pravdu obyčejným lidem. V roce 1996 byl tento mýtus vyvrácen také knihou *Die Wehrmacht: Feindbilder, Vernichtungskrieg, Legenden (Wehrmacht: Obrazy nepřítelů, Vyhlazovací válka, Legendy)*³⁴ od historika Wolframa Wetteho.³⁵ Výstava se konala dvakrát v Hamburku. První se uskutečnila v roce 1995 a navštívilo ji 800 tisíc lidí, což je velmi vysoké číslo. Před budovou se ale objevili demonstranti, na výstavě se objevil také nespočet kritiků a protestujících lidí, kteří ji odmítali. Mezi protestujícími byli bývalí členové wehrmachtu, neonacisté a Křesťansko-sociální unie Bavorska. Tato unie kritizovala výstavu, že ukazuje pouze část pravdy a vynechává krutosti Sovětského svazu na civilistech.³⁶ V Mnichově kolem 300 tisíc domácností podepsalo petici požadující zrušení výstavy. Množství lidí argumentovalo, že pouze malá část wehrmachtu spáchala prezentované hrůzné činy a že mnoho vojáků bylo nevinných. Během druhé výstavy v roce 2001 se opět objevily protesty proti ní, lidé vyšli do ulic s nejrůznějšími transparenty.

Výstava obsahovala 1400 fotek spojených s wehrmachtem a jeho krutostí. Maďarský historik Kristian Ungváry tvrdí, že výstava obsahovala pouze 10 % fotek

---

³² SALZBURGER FESTSPIELE. *Jan Philipp Reemtsma*. Online. Salzburger festspiele. 2021. URL: <<https://www.salzburgerfestspiele.at/en/a/jan-philipp-reemtsma>>.

³³ REEMTSMA, Jan. *Im Keller*. Rowohlt Taschenbuch, 1998. ISBN 978-3-499-22221-4.

³⁴ WETTE, Wolfram. *Die Wehrmacht: Feindbilder, Vernichtungskrieg, Legenden*. FISCHER Taschenbuch, 2002. ISBN 978-3-10-403260-3.

³⁵ RAY, Michael. *War crimes and the myth of the „clean Wehrmacht“*. Online. Britannica. 2021. [cit. 2024-06-09] URL: <https://www.britannica.com/topic/Wehrmacht/Hitler-and-the-Wehrmacht#refl_266200>.

³⁶ RAY, Michael. *War crimes and the myth of the „clean Wehrmacht“*. Online. CNN. 1997. [cit. 2024-05-02]. URL: <<http://edition.cnn.com/WORLD/9702/25/germany.exhibition/>>.

spojených se zločiny, zbytek podle něj byly přestupky.³⁷ Spousta lidí namítala, že fotky mohly být zfalšované, a proto byla provedena důkladná kontrola. Výsledky ale ukázaly, že fotografie jsou pravé.³⁸ Nespočet z nich byl doložen za pomoci dopisů vojáků. Přesto bylo odstraněno několik fotografií, protože místo Němců na nich byli sovětsí vojáci. Tato putovní výstava mohla připravit vhodnou půdu pro Daniela Goldhagena a jeho knihu, protože si ji množství lidí mohlo zapamatovat a spojit si ji s knihou.

2.4. Klempererovy deníky

Autorem těchto deníků byl Viktor Klemperer, který se narodil v roce 1881 v Landsberg an der Warthe (v dnešní době je to součást Polska pod názvem Gorzów Wielkopolski). Stal se profesorem romanistiky v Drážďanech. V roce 1912 konvertoval z judaismu na protestantství. Své osobní deníky začal psát na počátku 20. století. Zaznamenával do nich příhody a události, které se mu osobně staly nebo které viděl a slyšel. Jeho deníky mají velkou výpovědní hodnotu a vypovídají o životě v době před nacismem, během něj a po něm. Lze se také dočíst o jeho osobních názorech, politice a o lidech z jeho okolí. Z doby nacistické vlády jsou zde uvedeny informace, jak mnozí Němci byli nezaujatí vůči Židům, a dokonce jim nějakým způsobem pomáhali. Z tohoto díla lze poznat nejrůznější chování Němců od kladného až k výrazně negativnímu.³⁹ Některé jeho myšlenky opravdu ukazují lidskou mentalitu a snahu něčeho dosáhnout. Píše, že mnozí se rozhodli přidat k SS z různých důvodů, přestože nevěřili Hitlerově ideologii.

Během nacistického období žil se svou manželkou Evou Schlemmerovou, která byla árijského původu. To mu zajistilo možnost žít mimo ghetto a vyhnout se transportům. Žili spolu v Dölzschenu do doby, než se museli v roce 1940 vystěhovat na příkaz nacistů do Drážďan do malého židovského domu, do kterého si nesměli vzít skoro nic svého. V Drážďanech zažil výslech, který byl veden členy SS.⁴⁰ Ti ho nakonec nechali odejít. Až 13. února 1945 dostal rozkaz k nástupu do transportu. Ten se neuskutečnil, protože došlo k

---

³⁷ REDDIN, Jessie. *The Wehrmacht Exhibition: Collectives and Controversies*. Online. Medium. 2009. [cit. 2024-05-02]. URL: <<https://jreddin.medium.com/the-wehrmacht-exhibition-collectives-and-controversies-4064c593fa4d>>.

³⁸ EGGLESTON, Ronald. *Germany: No Forgery Found In Controversial Exhibition*. Online. Radio Free Europe/Radio Liberty. 2000. [cit. 2024-04-05]. URL: <<https://www.rferl.org/a/1095194.html>>.

³⁹ ZANK, Michael. *Goldhagen in Germany: Historians' Nightmare & Popular Hero*. An Essay on the Reception of Hitler's Willing Executioners in Germany. Online. Radio Free Europe/Radio Liberty. 2007, [cit. 2024-04-24]. URL: <https://www.bu.edu/mzank/Michael_Zank/gold.html>.

⁴⁰ SCHUCHALTER, Jerry. *Representing the unrepresentable: Victor Klemperer's Holocaust diaries*. Nordisk judaistik/Scandinavian Jewish Studies, 1998. 19, č. 1–2, s. 10. [cit. 2024-05-23]. URL: <<https://journal.fi/nj/article/view/69547>>.

bombardování Drážďan.⁴¹ Během tohoto chaosu mu manželka, jež ho milovala i přes jeho židovský původ, odstranila židovskou hvězdu. Oba utekli a cestovali přes Německo. Po konci války se vrátili do Dölzschenu, kde původně žili před nástupem nacismu. Viktor Klemperer zemřel 11. února 1960 v Drážďanech. Byl pohřben na dölzschenském hřbitově.

Po válce Klemperer čerpal v rámci vlastní tvorby z *Lingua Tertii Imperii*⁴², která je známa pod anglickým názvem jako *The language of the Third Reich*. Český překlad názvu je *Jazyk Třetí říše*⁴³. Napsal ji za pomoci svých zážitků a zápisů z deníků. *Lingua Tertii Imperii* se zabývá tím, jak nacismus pozměnil tehdejší německý jazyk. Nacisté opravdu provedli změny v jazyce, a to přidáním starších slov a pozměněním jejich tvaru, aby zapadly do dobového německého jazyka. Nikdy neplánoval vydat své deníky jako dílo. Na pulty obchodů se dostaly až v roce 1995 k 35. výročí Klempererovy smrti.

Svémi deníky zpochybnil Goldhagenovu myšlenku eliminačního antisemitismu a německé ochoty zabít Židy. Popisuje, jak režim využil existující antisemitismus k upevnění své moci. Hračky, se kterými si děti v té době hrály, byly ozdobeny svastikami, . Vznikaly nové učebnice podle nacistických osnov, které propagovaly antisemitismus. To nám ukazuje, že antisemitismus se v době nacismu několikanásobně posílil. Toto souviselo s nárůstem nacionalismu po odchodu vojáků z Francie a Belgie, kteří byli umístěni v Porýní.⁴⁴ Přesto zde byli lidé, kteří nejednali, jak režim diktoval. Dokonalým příkladem lidskosti byl například německý zelinář, který prodal zeleninu manželce Klemperera, i přestože byl její manžel označován za Žida. Též jsou zmíněni lidé, kteří se přátelili s rodinou Klempererových a pomáhali jim s různými věcmi. Schovali u sebe Klempererovy deníky, když měla přijít kontrola z policie nebo z gestapa. Další příklad rozdílu v chování lidí byl mezi německou policií, gestapem a členy SS. Policisté nebyli při provádění domovních prohlídek tak agresivní.

Klempererovy deníky jsou rozděleny na dvě knihy. V české verzi oba nesou stejný název, jen se liší podle roků. Jedny Klempererovy deníky jsou z let 1933–1941⁴⁵ a ty druhé

---

⁴¹ KUFNEROVÁ, Zlata. *Chci vydat svědectví*. Online. Holocaust.cz. 2011. [cit. 2024-05-23]. URL: <<https://www.holocaust.cz/zdroje/clanky-z-ros-chodese/ros-chodes-2002/srpen-9/chci-vydat-svedectvi>>.

⁴² KLEMPERER, Viktor. *The Language of the Third Reich*. Enthone Press, 1978. ISBN 0-485-11526-3.

⁴³ KLEMPERER, Viktor. *Jazyk Třetí říše H+H (H&H)*, 2003. ISBN 80-7319-019-2.

⁴⁴ KOCIURUBA, Alysa. *Ordinary Germans or Willing Killers: er and the Goldhagen Debate*. Online, A Senior Honors Thesis, vedoucí Andrew Spencer, Alan Beyerchen. The Ohio State University: The Ohio State University, 2009. [cit. 2024-04-26]. str. 8. URL: <<https://kb.osu.edu/server/api/core/bitstreams/55caab80-01f7-540d-afac-4f4d983d7833/content>>.

⁴⁵ KLEMPERER, Viktor. *Viktor Klemperer: Deníky 1933–1941*. Paseka, 2002. ISBN 8071854638.

z období 1942–1945⁴⁶. V anglickém jazyce jsou deníky pod názvem *Klemperer diaries I Will Bear Witness*⁴⁷ a pak *To the Bitter End*⁴⁸, což lze použít jako protiargument v rámci myšlenky eliminačního antisemitismu a celkově proti knize. Musíme brát v potaz, že o těchto denících nikdo nevěděl po dlouhou dobu. Lidé o nich slyšeli poprvé, když se jejich překlad objevil v knihkupectvích. Proto Daniel Goldhagen o nich nemohl vědět, využít je a následně začlenit do svého bádání o holokaustu.

---

⁴⁶ KLEMPERER, Viktor. *Viktor Klemperer: Deníky 1942–1945*. Paseka, 2004. ISBN 80-7185-615-0.

⁴⁷ KLEMPERER, Viktor. *I Will Bear Witness, A Diary of the Nazi Years*. Random House, 1998. ISBN 0679456961.

⁴⁸ KLEMPERER, Viktor. *To The Bitter End: The Diaries of Victor Klemperer 1942–45*. W&N, 1999. ISBN 0297818805.

3. Kdo je Daniel Goldhagen

Daniel Goldhagen je americký politolog a spisovatel, který se narodil v Bostonu v roce 1959 do rodiny Ericha Goldhagena, který přežil holokaust. V roce 1977 studoval na Harvardské univerzitě. Později zde začal pracovat jako profesor politických věd a sociálních studií. Zabývá se antisemitismem a obdobím druhé světové války. Jeho knihy jsou často o německých činech proti židovským komunitám. Jeho disertační práce, která se poté stala monografií Hitlerovi ochotní katani, se odkláněla od jeho studovaného oboru, a proto ho jeho profesori nemohli příliš usměrňovat v rámci struktury práce.⁴⁹ To byl jeden z faktorů, proč jeho monografie dostala právě takovou podobu, jakou má.

Jsou zde faktory, které ovlivnily Daniela Goldhagena v jeho cestě k bádání o antisemitismu. Mezi ně patří jeho židovský původ a to, že se narodil do rodiny přeživšího holokaustu. To mohlo vést jeho uvažování k tomu, aby viděl nacistické Německo a jeho obyvatele jako absolutní zlo. V rámci jeho rodiny je zde Erich Goldhagen, jeho otec. Erich Goldhagen v době druhé světové války strávil život v Černovicích uvnitř židovského ghetta v oblasti dnešní Ukrajiny. Po válce odešel studovat a stal se odborníkem na antisemitismus ve východní Evropě. Pracoval v USA na Brandeisově univerzitě a poté působil jako lektor na Harvardské univerzitě až do roku 1995. Moje domněnka o vlivu jeho otce na budoucí kariéru se potvrdila. Goldhagen se nechal svým otcem inspirovat k bádání o antisemitismu a holokaustu. V dětství sledoval jeho zkoumání a studium o nacismu, holokaustu a antisemitismu. Od svých 12 let se zajímal o téma nacismu.⁵⁰ Erich Goldhagen o období nacismu mluvil pouze jako profesor, nikoli jako přeživší. Nikdy nemluvil o záležitostech, které zažil osobně.

Po vydání své knihy zažíval období velké popularity. Byl často zván do televizních diskusí. C-SPAN pozvala Daniela Goldhagena, aby hovořil o své knize. C-SPAN je televizní stanice, která původně vznikla jako televizní kanál v roce 1979. V roce 1998 byl spuštěn nový program s názvem Book TV, který své vysílání zaměřil na naučné knihy. Nahrávky ze stanice od roku 1987 jsou archivovány na jejich webových stránkách.⁵¹ Goldhagen v rámci diskuse na C-SPAN mluvil o dané problematice a o ochotě záložního

---

⁴⁹ KOCIURUBA, Alysa. *Ordinary Germans or Willing Killers: Klemperer and the Goldhagen Debate*. Online, A Senior Honors Thesis, vedoucí Andrew Spencer, Alan Beyerchen. The Ohio State University: The Ohio State University, 2009. [cit. 2024-04-26]. str. 66. URL: <<https://kb.osu.edu/server/api/core/bitstreams/55caab80-01f7-540d-afae-4f4d983d7833/content>>

⁵⁰ The German question is this holocaust theory an ugly truth -- or a blood libel? [cit. 2024-05-11]. URL: <<https://www.washingtonpost.com/archive/lifestyle/1996/04/25/the-german-question/91c24dfe-090d-4e25-945e-ed8ab149c388/>>.

⁵¹ C-SPAN. Online. *Naše historie*. [cit. 2024-05-27]. URL: <<https://www.c-span.org/about/history/>>.

policejního oddílu účastnit se akcí proti Židům. Mluvil o účasti na pronásledování Židů, kteří se skrývali v lese. Odmítá teorie poslušnosti vůči autoritě, nátlaku skupiny a úředního aparátu. Tyto teorie prosazují ostatní historikové, kteří jsou většinou zastánci funkcionalismu. Považuje to za sféru socio-psychologickou.⁵² Ze svého bádání vyvozuje, že Němci věřili v Hitlerovu vizi nového světa, protože oni samotní to chtěli. Podle něj už od 19. století většina Němců nenáviděla Židy a chtěla je mrtvé.

3.1. Jeho smýšlení o holokaustu a antisemitismu v Německu

Daniel Goldhagen se považoval za průkopníka názoru na holokaust a snažil se přisvojit si jeho prvenství. Neodpovídá to však pravdě, protože tyto myšlenky se objevily už po válce v myšlenkách intencionalistů. Goldhagen se dá označit za člověka, který se snažil starou teorii rozvinout a znovu představit světu. Myšlenka byla potlačena až do 80. let 20. století. V rámci svých myšlenek se řadí k intencionalistům, kde zastává radikálnější názory. Podle něj vojáci a dobrovolníci zabíjeli Židy bez většího náznaku odporu. Lidé v Německu by se v té době mohli uchýlit k zabíjení Židů, pokud by jim to situace více dovoľovala. Podle tvrzení Daniela Goldhagena byli vrazi obyčejní Němci, ne obyčejní lidé.

Goldhagen jde příliš drastickou cestou popisování celého procesu holokaustu. Snaží se ukázat, že eliminační antisemitismus byl tak mocný a přetrvávající v duši každého Němce až do konce druhé světové války. V mnoha případech uvádí odporné příklady nacistického jednání, které by historik jen tak nevložil do své monografie. Tímto se Goldhagen snaží zobrazit Němce jako zlo. Jeho monografie je obsáhlá, ale přesto bez nových poznatků. Je to, jako kdyby text byl pouhým doplňkem tématu eliminačního antisemitismu. Goldhagen si pokládá zajímavou otázku, na kterou by se mohli další historikové zaměřit a inspirovat se jí. Proč pokračovali v těchto pochodech s cílem eliminace, když byl vydán rozkaz k zastavení těchto činů?

4. Studie před vydáním monografie Hitlerovi ochotní katani

Kniha *The Nazi Dictatorship: Problems and Perspectives of Interpretation*⁵³ byla napsána v roce 1985 a její autor Ian Kershaw se v ní snaží zabývat problémy historiografie v rámci nacistické éry. Píše o rozdílech v přístupech v rámci Sonderwegu a vnímání nacismu. Kershaw se zabývá myšlenkou marxistického názoru, kdy totalitní režimy jako

---

⁵² Books and Books. *Hitler's Willing Executioners* [Záznam z diskuse]. Záznam. 10. května 1996. [cit. 2024-05-13]. URL: <<https://www.c-span.org/video/?71157-1/hitlers-executioners>>.

⁵³ KERSHAW, Ian. *The Nazi Dictatorship: Problems and Perspectives of Interpretation*. Edward Arnold, 1978. ISBN 9780340490082.

nacismus mohou vzniknout i v kapitalistických zemích, ve kterých je demokracie. V knize upozorňuje na faktory v podobě politiky, ideologie a dalších myšlenek, které musí historik vzít v potaz při zkoumání období trvání třetí říše. Goldhagen shrnuje kapitoly z druhého vydání knihy do několika odstavců. V rámci toho se zaměřuje na téma knihy, v níž se mluví o úmyslu antisemitismu a rozhodnutí lidí.⁵⁴ Zarážející je, že se rozhodl tuto obsáhlou knihu plnou myšlenek shrnout do tak krátké podoby.

Práce „False Witnesses“ je jedno z Goldhagenových prvních větších děl, které bylo vydané v roce 1989 v časopise *The New Republic* jako kritika monografie *Why Did the Heavens Not Darken?*⁵⁵ Hlavním bodem kritiky je, že autor Arno J. Mayer přikládá nacistům menší roli v organizovaném holocaustu. Dalším bodem jeho kritiky byla myšlenka, že za holocaustem stojí antikomunismus a Židé na východě. Mayer tvrdí ve své knize, že na počátku operace Barbarossa byli Židé zabíjeni spíše rukou místních obyvatel než vojáky wehrmachtu. Kniha byla pozitivně hodnocena historičkou Lucy Dawidowiczové, která je zmíněna v reakci na dílo od Feinsteina.⁵⁶ Monografie *Why Did the Heavens Not Darken?* byla publikována v roce 1988 americkým historikem Arno J. Mayerem, který se původně narodil v Lucembursku. Autor monografii rozdělil do tří kapitol podle postupu nacistů v dějinách. První kapitola pojednává o době od vzniku politické strany až po vytvoření Hitlerovy knihy *Mein Kampf*. Druhá kapitola se zabývá časovým úsekem nástupu nacistické strany do politiky až k počátku operace Barbarossa. Počátek třetí kapitoly začíná konferencí ve Wannsee a končí zánikem režimu. Kniha vyvolala odpor a diskuse u některých historiků. Mayer uvádí svoji myšlenku, že počátek vyhlazování Židů započal až po mnoha neúspěších na východní frontě.⁵⁷ Z toho vznikla Wannsee konference, která měla za úkol vytvořit plán na vyvraždění Židů. Odmítá myšlenku, že holocaust byl předem naplánován.

---

⁵⁴ GOLDHAGEN, Daniel. Reviewed Work(s): *The Nazi Dictatorship: Problems and Perspectives of Interpretation, Second Edition* by Ian Kershaw. Online. *German Politics & Society*. 1990, č. 19, s. 64. [cit. 2023-12-10]. ISSN 15585441. URL: <<https://www.jstor.org/stable/23735035>>.

⁵⁵ MAYER, Arno. *Why Did the Heavens Not Darken?: The Final Solution in History*. Verso Books, 1988. ISBN 978-0394571546.

⁵⁶ FEINSTEIN, Stephen. Reviewed Work(s): *Why Did the Heavens Not Darken? The „Final Solution“ in History* by Arno J. Mayer. Online. *Sgofar*. 1989, roč. 8, č. 1, s. 97. [cit. 2024-06-10]. ISSN 15345165. URL: <<https://www.jstor.org/stable/42941382>>.

⁵⁷ *Why Did the Heavens Not Darken?: The Final Solution in History*. Online. Princeton University. 1988. [cit. 2024-06-10]. URL: <<https://history.princeton.edu/about/publications/why-did-heavens-not-darken-final-solution-history>>.

Monografie *A History of Foreign Labor in Germany, 1880–1980: Seasonal Workers/Forced Laborers/Guest Workers*⁵⁸ byla vydána v roce 1990 Ulrichem Herbertem. Monografie detailně popisuje využívání německých obyvatel, cizinců a zajatců v rámci práce. Kniha obsahuje 10 rozsáhlých kapitol, které popisují práci a situace během nástupu nacistů k moci i v období druhé světové války. Kniha je velmi obsáhlá, ale hlavně důležitá v oblasti bádání o situaci v Německu a okupovaných oblastech. Můžeme sledovat rozložení pracovních sil v nacistickém Německu a dosazení nucené pracovní síly. Daniel Goldhagen na 7 stránkách shrnuje dílo od historika Ulricha Herberta, ve kterém uvádí své názory. Píše zde o nejdůležitějších částech monografie. Shrnuje zde předválečné období a zaměřuje se na pracovní sílu dělníků polské národnosti, kteří v Německu pracovali. Rozvíjí myšlenku, proč Němci neměli v oblibě polské dělníky. Jednalo se o strach z míšení a znečištění německé krve a rasy. To bylo zapříčiněno německým nacionalismem, který v té době sílil. V rámci nucené práce se zmiňuje o období po první světové válce, kdy Německo mělo dostatek válečných zajatců. Goldhagenův závěr popisuje, že zajatci nechtěli pracovat pro Německo, což vyvozuje z běžné logiky lidského myšlení. Pracovat pro cizí národ jako zajatec ovlivňuje samozřejmě jak pracovní morálku, tak snahy. Poté se zmiňuje o poklesu používání zajatců a zahraničních pracovníků v meziválečném období, jejichž počet začal stoupat až během druhé světové války, když Německo přivedlo nespočet zajatců z Polska a ze Sovětského svazu. Goldhagen si myslí, že tito zajatci mohli být zabiti dokonce i místními civilisty, což je velmi zvláštní situace.⁵⁹ Pokud by došlo k tomuto zabíjení, musely by německé úřady zasáhnout, protože by došlo k nežádoucí ztrátě pracovní síly.

5. Monografie Hitlerovi ochotní katani

Jedná se o jednu z hlavních knih, kterou napsal. Vychází z jeho disertační práce. Tato kniha vznikla jako reakce na dílo *Obyčejní muži* od historika Christophera Browninga. Účelem monografie je odhalení motivace pachatelů, kteří nelítostně napadali a zabíjeli Židy.⁶⁰ Po vydání v knižní podobě vyvolala velkou kontroverzi. Kniha je rozdělena do šesti kapitol a jako základ pro její sepsání Goldhagen využil soudní spisy z Ludwigsburgu, kde

---

⁵⁸ ULRICH, Herbert. *A History of Foreign Labor in Germany, 1880-1980: Seasonal Workers/Forced Laborers/Guest Workers*. Published by Univ of Michigan Press, 1997. ISBN 0472101595.

⁵⁹ GOLDHAGEN, Daniel. Reviewed Work(s): *The Nazi Dictatorship: Problems and Perspectives of Interpretation*, Second Edition by Ian Kershaw. *German Politics & Society*. 1990, č. 19, s. 96. [cit. 2023-12-15]. ISSN 15585441. URL: <<https://www.jstor.org/stable/23735035>>.

⁶⁰ GOLDHAGEN, Daniel. *Hitlerovi ochotní katani: [obyčejní Němci a holokaust]*. Praha: Lidové noviny, 1997. 607 s. 10 ISBN 80-7106-206-5,

sídlí soud pro řešení nacistických zločinů. První kapitola pojednává o vývoji antisemitismu v Německu. Druhá kapitola se zabývá tím, jak se eliminační antisemitismus a nacistické myšlenky projevovaly. Zmiňuje se i o policejních praporech a zejména o 101. praporu. Kapitola číslo čtyři se věnuje využívání německých Židů na práci. To mělo být považováno za jejich trest, protože podle ideologie nikdy nepracovali rukama, pouze počítali peníze. Pátá kapitola je kratší a pojednává o pochodech smrti a koncentračních táborech. Poslední kapitola se zabývá tím, proč se Němci uchýlili k aktům, které se dají považovat za zločiny.

Kniha v době vydání porušila tři dobová tabu, která vznikla již dříve. První porušené tabu bylo, že všichni obyvatelé Německa jsou popisováni jako viníci. Tím vzniká v dobových Němcích pocit kolektivní viny, který se poté šíří mezi nimi a zesiluje. Druhé porušené tabu byla textová struktura. Ta obsahuje nespočet detailně popsanych krutostí. Na historickou monografii byl takový popis krutosti příliš pro historiky, kteří se nehodlali snížit k jejich zmiňování. Třetí tabu bylo, že monografie se vůbec nezaměřuje na nacisty u moci, ale místo toho na obyčejné vojáky.⁶¹ V době, kdy kniha vyšla, to bylo docela běžné, ale v kombinaci s takovým obviňováním a zmíněnými krutostmi to bylo za hranicí únosnosti. Všichni Němci z období 19. století až do konce války jsou vnímáni jako potenciální vrazi, kteří potřebují pouze prostor a čas. V rámci německého nacionalismu využívá myšlenku oddělení německých Židů od etnických Němců za pomoci tehdejšího termínu „židovská rasa“. Tato myšlenka se objevila právě v 19. století. Toto byl výsledek dobového německého nacionalismu, který měl za úkol posílit jednotu Němců a zajistit jejich nadřazenost vůči ostatním. Goldhagen pouze zmiňuje špatné chování Němců a nezkoumá běžný život během nacistické doby.

Goldhagen má tři argumenty, které mají podpořit sílu jeho knihy. Prvním argumentem je jeho tvrzení, že v 19. a 20. století se antisemitismus stal součástí německé kultury, kdy Němci vraždili Židy bez zábran a Hitler se dostal k moci. Druhým argumentem je jeho snaha ukázat, že vrahové byli obyčejní Němci. Třetím argumentem je to, že Němci páchali vše pro blaho Německa a že vůbec nelitovali svých činů. Autor zachycuje v díle brutalitu, která byla páchána na lidech. Zachycuje násilí a ponižování ze strany členů SS na zajatých Židech na východě. Goldhagen si myslí, že nespočet Němců se

---

⁶¹ RAY, Michael. *The Antagonist as Liberator*. Online. New York Times. 1997, 23. května 2024. [cit. 2024-05-23]. URL: <<https://archive.nytimes.com/www.nytimes.com/books/98/06/28/specials/goldhagen-elon.html>>.

dopouštěl hrůzných činů pro blaho Německa, nikoliv pro nacisty.⁶² Z některých uvedených případů mohl být čtenář znechucen. Vzaty v úvahu nejsou vlivy, které mohly být důležité pro myšlení antisemitské osoby.

Goldhagen využívá nejrůznější události a činy na podporu svého názoru. Takovým příkladem jsou oslavy Němců z mnoha jednotek po masovém vyvraždění Židů.⁶³ Jako základ pro svoji myšlenku příslušníků policejních oddílů vychází ze soudního řízení. Podle něho muži přišli s argumentem, že nemohli odmítnout rozkaz, protože nedokázali předložit žádný solidní důkaz na svoji obhajobu před soudem.⁶⁴ Daniel Goldhagen uznává, že ti lidé, kteří byli proti vraždění Židů, kvůli tlaku okolí spáchali stejné zločiny. Goldhagen toto zmiňuje v kapitole o eliminačním antisemitismu. Zvláštností je, že tu nejdůležitější kapitolu dal na konec knihy. Nehodlá porovnat antisemitismus v Německu s tím v jiných zemích, protože tvrdí, že antisemitismus nezavinil holokaust. Přitom v následující větě uvádí, že se k moci demokraticky dostala antisemitská skupina, která dovedla své myšlenky v činy.⁶⁵

Myslím si, že Goldhagen měl v určitých faktech pravdu, například že v 2. polovině 19. století bylo Německo antisemitské, jenže určitě nebyl antisemitismus tak silný, jak si on představuje. Tento pojem byl rozšířen v 70. letech 19. století německým autorem Wilhelmem Marrem. Vznikla nová charakteristika antisemitismu a došlo k jeho začlenění do společnosti po celém světě. Tento nový pojem se začlenil do politického života v době, kdy došlo k velkým změnám. Přišel nový ekonomický systém, který měl své chyby. Židé se stali terčem nenávisti za tyto chyby a neúspěchy. Tehdejší generace, která vyrůstala v době náboženského antisemitismu, byla naučena přikládat vinu příslušníkům židovských komunit.

Browning a Goldhagen se zaměřili na výzkum 101. policejního praporu a vytvoření historické práce, která pojednává o jejich činech. Jednalo se o prapor, který vznikl v roce 1936 v Hamburku. Příslušníci praporu byli často muži středního věku, kteří z mnoha důvodů nebyli vhodní pro službu ve wehrmachtu. Často to byli vlastníci obchodů. V roce

---

⁶² GOLDHAGEN, Daniel. *Hitlerovi ochotní katani: [obyčejní Němci a holokaust]*. 1997. s. 396. ISBN 80-7106-206-5.

⁶³ LERNER, Saul; FLORY, Wendy a MELSON, Robert. REACTING TO GOLDHAGEN. Online. *Shofar*. 1997, roč. 15, č. 2, s. 416. [cit. 2024-04-14]. ISSN 15345165. URL: <<https://www.jstor.org/stable/42942546>>.

⁶⁴ GOLDHAGEN, Daniel. *Hitlerovi ochotní katani: [obyčejní Němci a holokaust]*. Praha: Lidové noviny, 1997. str. 379. ISBN 80-7106-206-5.

⁶⁵ GOLDHAGEN, Daniel. *Hitlerovi ochotní katani: [obyčejní Němci a holokaust]*. Praha: Lidové noviny, 1997. str. 414. ISBN 80-7106-206-5.

1939 byli posláni do Polska k zajištění kontroly nad oblastí. Rok poté prapor dostal nové členy a měl za úkol vyhánět místní obyvatele. V roce 1942 dostali příkazy k vraždění Židů z místních ghett. Podle Goldhagena členové 101. policejního praporu ihned pochopili, že nepůjde jen o běžné shromažďování lidí. Dostali nabídku vystoupit z něj a neúčastnit se akce. Nakonec vystoupilo 10 mužů, kteří se na to necítili. Ti, kteří zůstali, neměli s touto akcí problém, dokonce si ji užívali. Mnozí po popravách Židů bez problému diskutovali a vtipkovali. Takovým příkladem je poprava dvanáctiletého chlapce. „*Vedle mě byl strážmistr Koch... Měl zastřelit malého chlapce, asi dvanáctiletého chlapce. Bylo nám výslovně řečeno, že máme hlaveň pušky držet na dvacet centimetrů od hlavy. Koch to zřejmě nedodržel, protože když jsme opouštěli popraviště, ostatní se mi smáli, neboť kousky dětského mozku se roztřískly po mém bajonetu a zůstaly tam vězet. Nejdříve jsem se zeptal, proč se smějí, a Koch pak ukázal na zbytky mozku na mém bajonetu a řekl: To je od toho mého, ten už s sebou ani neškusne. Řekl to očividně s pyšným tónem...*“⁶⁶

5.1. Kritika

V 90. letech se objevuje několik výhrad, které vyplývají z chápání textu knihy. Je tu několik důležitých výhrad, které měly velký vliv na vnímání autora a knihy. Jedná se o rasismus proti Němcům, minimální originalitu a kolektivní vinu. V následujících odstavcích budou tato obvinění popsána.

Celé obvinění z rasismu spočívalo v tom, že Daniel Goldhagen vykreslil Němce od 19. století až po konec druhé světové války jako osoby, které byly schopny zabít jakéhokoliv Žida. Takto nespočet historiků vnímalo Goldhagenovu myšlenku.⁶⁷ Vůbec se nesnaží ukázat náznak lidskosti. Dalo by se říct, že Němce přeměnil z lidí na monstra. Tvrdí, že antisemitismus byl v nich zakořeněný. Ruth Birnová je jedním z historiků, kteří se snaží naznačit, že tímto tématem se snažil pouze vydělat peníze. Nemyslím si ale, že by Goldhagen zrovna psal pro peníze. Já osobně tuto část vnímám jako pouhou pomluvu. V rámci zmíněné části o rasismu proti Němcům se přikláním k ostatním historikům. Já osobně jsem měl v některých částech knihy dojem, že jde proti Němcům a spousta věcí se dala napsat jinak, aniž by jeho názor ztratil smysl.

---

⁶⁶ GOLDHAGEN, Daniel. *Hitlerovi ochotní katani: [obyčejní Němci a holokaust]*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997. str. 220. ISBN 80-7106-206-5.

⁶⁷ SCHEPERS, Norbert. *Einen Nerv getroffen*. Online. Rosa-Luxemburg-Stiftung, 2005. str. 30. [cit. 2024-05-19]. ISBN 3-320-02951-7. URL: <https://www.rosalux.de/fileadmin/rls_uploads/pdfs/Manuskripte/Manuskripte_48.pdf>.

Mnozí historikové kritizovali jeho knihu za nedostatečnou originalitu. Případá jim, že nepřináší žádné nové informace. Goldhagen v knize opakuje spoustu toho, co bylo již řečeno jinými historiky. Z tohoto důvodu historikové nechtěli tuto monografii uznat jako přínos nových poznatků. Někteří se dokonce k monografii odmítali vyjádřit. Podle nich by se kniha nedala zařadit mezi průměrná historická díla v rámci měřítek výzkumu historie.⁶⁸ V rámci podobnosti s knihou *Obyčejní muži* od Browninga mají lidé a historikové tendenci je porovnávat. Tvrdí, že to, co napsal Goldhagen v monografii Hitlerovi ochotní katani, Browning dokázal napsat a popsat lépe. Já si osobně myslím, že kniha v rámci svého tématu má svou originalitu. Jeho neustálé opakování faktů je jednou z jeho překážek, aby historikové mohli brát jeho dílo vážněji. Pokud by se Goldhagen více zaměřil na psaní nových informací, mohl by získat na svoji stranu více historiků, kteří by ho lépe podpořili.

Jedno z největších obvinění se týká kolektivní viny. Celá kniha se dá vyložit jako intenzivní obviňování tehdejších Němců. Toto si v současnosti Němci spojují se svou osobou. Němci se cítili vinni, protože patří do národního kolektivu Německa.⁶⁹

---

⁶⁸ SCHEPERS, Norbert. *Einen Nerv getroffen*. Online. Rosa-Luxemburg-Stiftung, 2005. str. 32. [cit. 2024-05-19]. ISBN 3-320-02951-7. URL: <https://www.rosalux.de/fileadmin/rls_uploads/pdfs/Manuskripte/Manuskripte_48.pdf>.

⁶⁹ SCHEPERS, Norbert. *Einen Nerv getroffen*. Online. Rosa-Luxemburg-Stiftung, 2005. str. 27. [cit. 2024-05-19]. ISBN 3-320-02951-7. URL: <https://www.rosalux.de/fileadmin/rls_uploads/pdfs/Manuskripte/Manuskripte_48.pdf>.

6. Debata o Danielu Goldhagenovi

Celou Goldhagenovu kontroverzi lze rozdělit na tři části. První část začala v USA ve Washingtonu, D.C., kde proběhla debata o jeho díle. Jeho oponenti byli odborníci na holokaust, kteří kritizovali jeho myšlenku eliminačního antisemitismu. Druhá část se odehrávala v Německu během jeho návštěvy měst, kde diskutoval se svými kritiky. Třetí částí byla diskuse lidí o jeho kontroverzi a návštěvy televizních stanic. Shrnutí celé debaty ve Washingtonu, D.C., se dostalo přes internet k lidem. Po přečtení shrnutí debaty začali podporovat Daniela Goldhagena.⁷⁰ Velká debata o knize začala ještě předtím, než byla přeložena do německého jazyka. První lidé, kteří hodnotili monografii a zajistili její popularitu v USA a Anglii, nebyli historikové. Jednalo se o novináře a recenzenty.⁷¹ Na obranu proti kritikům Goldhagena se postavil historik Wolfgang Wippermann. Mluvil o něm jako o osobě, která vrátila bádání o holokaustu zpět k hlavní otázce, od které se všichni odvrátili.⁷² Svými názory šel proti myšlence, že holokaust spočíval v moci úřadů a úředníků. V době, kdy byl v Německu, právě Němce ovlivňovaly další dvě události spjaté s holokaustem. Tyto události přidaly Goldhagenovým názorům nové úhly pohledu. Jednalo se o výstavu od Jana Reemtsmyh a vydání Klempererových deníků, o kterých se zmiňují v kapitolách 2.4. a 2.5.

Nespočet historiků označovalo Goldhagenovu knihu za zbytečnou, protože nedokázala přinést nové poznatky. Mezi významnými historiky se našli lidé, kteří částečně připouštějí Goldhagenův přínos v bádání o holokaustu. Takovým příkladem je Hans-Ulrich Wehler, který mu v *The Goldhagen Controversy: Agonizing Problems, Scholarly Failure and the Political Dimension* přiznává pravdu v několika oblastech monografie, ale přesto odmítá jeho názor na antisemitismus a vraždění. Nesouhlasí s tím, že Němci byli jediní, kdo mohli přejít od nenávisti k holokaustu. Přesto mu uznává jeho myšlenky v několika kapitolách⁷³ V době 90. let 20. století přinesly tyto kapitoly opravdu nové poznatky a pohledy na téma vyhlazovacích táborů a pochodů smrti.

---

⁷⁰ German Historians versus Goldhagen. Online. BARKAI, Avraham. [cit. 2024-04-18].

URL: <https://www.yadvashem.org/articles/academic/german-historians-versus-goldhagen.html>.

⁷¹ FREI, Norbert. *Goldhagen, die Deutschen und die Historiker. Über die Repräsentation des Holocaust im Zeitalter der Visualisierung*, in: Martin Sabrow – Ralph Jessen – Klaus Grosse Kracht (Hrsg.), *Zeitgeschichte als Streitgeschichte. Grosse Kontroversen seit 1945*, München 2003, str. 141. ISBN 3-406-49473-0.

⁷² LERNER, Saul; FLORY, Wendy. MELSON, Robert. REACTING TO GOLDHAGEN. Online. *Shofar*. 1997, roč. 15, č. 2, s. 421. [cit. 2024-04-14]. ISSN 15345165.

URL: <https://www.jstor.org/stable/42942546>.

⁷³ WEHLER, Hans-Ulrich. The Goldhagen Controversy: Agonizing Problems, Scholarly Failure and the Political Dimension. Online. *German History*. 1997, roč. 15, č. 1, s. 82. ISSN 1477-089X.

Německý historik Dieter Pohl vyslovil ve své studii *Die Holocaust-Forschung und Goldhagens Thesen*, že Goldhagen velmi často využíval americké publikace, které měly podobné názory jako on sám. Vidí antisemitismus v Německu, ale nedokázal ho porovnat s tím v jiných zemích pro ověření krutosti a nenávisti vůči Židům v 19. století.⁷⁴ Pokud by ho srovnal s antisemitismem ve Francii nebo v carském Rusku, mohl by dojít k novým možným závěrům. U továren se zmiňuje pouze o nucené práci Židů a nezaměřuje se na předáky a dělníky. Neukazuje, zda právě předák byl členem strany nebo antisemita. Mohl pouze vykonávat svou práci a doufat, že nacisté ho nechají na pokoji, když se bude k Židům chovat drsně. Z Goldhagenova pohledu lze usuzovat, že Němci v té době dokázali být národem vraždících psychopatů, kteří se nezastaví ve vyhlazování Židů. Dieter Pohl uznává Goldhagenův názor ohledně výpovědí zajatých důležitých Němců. Výpovědi zajatců se mohly postupem času měnit. Uznává, že Goldhagen mohl mít k dispozici pouze západní spisy spjaté s nacisty, protože v té době se ve východní Evropě teprve pomalu začaly uvolňovat spisy a soudní protokoly z druhé světové války.

7. Goldhagenova kontroverze

Pro své chápání a zkoumání antisemitismu využil monografii *Toward the Final Solution: A History of European Racism* od historika George L. Mosseho, který popisuje, jak antisemitismus v 19. a 20. století ovlivňoval vnímání a myšlení lidí.⁷⁵ Mosse ve své knize popisuje růst nenávisti a stereotypy vůči Židům. Věnoval se různým faktorům vlivu a jednu kapitolu věnoval vlivu křesťanství na antisemitismus. V kapitole *The Rise of National Socialism* popisuje vliv národních socialistů na antisemitismus. Píše o Ottu Böckelovi, který obviňoval Židy za neúspěchy německého zemědělství a vyliďňování venkova. Böckel vytvořil pro svůj politický program kombinaci antisemitských myšlenek a programu národních socialistů.⁷⁶ Goldhagen využil tuto monografii a přidal teorii o komplexním antisemitismu, který byl podle něj specifický pro Německo. Daniel Goldhagen založil své zkoumání na myšlence eliminačního antisemitismu, který měl být přítomen již od 19. století. V rámci svého bádání nepoužil jiné úhly pohledu a statistiky. V období 19. a 20. století došlo k nárůstu židovské populace v Německu skrze emigraci.

---

⁷⁴ POHL, Dieter. DIE HOLOCAUST-FORSCHUNG UND GOLDHAGENS THESEN.

Online. *Vierteljahrshefte für Zeitgeschichte*. 1997, roč. 45, č. 1, s. 18. [cit. 2024-10-02]. ISSN 2218237-8. URL: <https://www.ifz-muenchen.de/heftarchiv/1997_1_1_pohl.pdf>

⁷⁵ LERNER, Saul. FLORY, Wendy a MELSON, Robert. REACTING TO GOLDHAGEN. Online. *Shofar*. 1997, roč. 15, č. 2, s. 78. [cit. 2024-04-14]. ISSN 15345165. URL: <<https://www.jstor.org/stable/42942546>>.

⁷⁶ MOSSE, George. *A Toward the Final Solution: A History of European Racism*. University of Wisconsin Press, 1978. str. 151. ISBN 9780299330347.

Proč by Židé přicházeli do Německa, když zde byl silný antisemitismus? Goldhagen se vůbec nepokusil porovnat dobový antisemitismus v jiných zemích. Ke konci války v rámci pochodů smrti docházelo k zabíjení i přes přímý zákaz. Tímto Goldhagen argumentuje, že Němci tyto činy prováděli rádi.

Goldhagen má speciální vnímání eliminačního antisemitismu. Nepovažuje ho za součást antisemitismu, který existuje dodnes⁷⁷. Vnímá to pouze jako ojedinělou verzi, která byla v Německu do 2. poloviny 20. století. Pokud bychom použili Goldhagenovu teorii eliminačního antisemitismu a kolektivní viny, tak by každý Němec, který v dějinách zranil člena židovské komunity, nebo úmyslně zničil něco z jejich majetku, byl vinen. Podle této interpretace to znamenalo, že obrovská část německé populace měla mít antisemitské předky, kteří by měli stát před soudem, ať už za útoky na osoby, kruté zesměšňování, útoky na skupiny a za křišťálovou noc. Taková myšlenka se přičí historikům a lidem v Německu. Němci se kvůli tomu cítí špatně, protože část z nich to vnímá jako obvinění. Mnozí historikové se přiklání k myšlence, že tehdy lidé byli antisemité, ale přičila se jim myšlenka násilí a vraždy. Nevíme, co se tehdy odehrávalo v mysli Němců, ale jejich tehdejší život nemohl být plný antisemitismu. Goldhagen se ve svém výzkumu nezaměřoval na výpovědi pachatelů. Mohl využít výpovědi dozorců nebo vojáků, kteří se pohybovali v oblastech masakrů. Místo toho se zaměřil pouze na výpovědi obětí a přeživších. Jako další zdroj na podporu svých myšlenek používá fotografie, které Němci pořídili během masakrů a podobných činů. Považuje to za suvenýry a projev hrdosti Němců na tyto činy.⁷⁸

Goldhagen ve svých názorech zapomněl na některé možnosti, které mohly mít velký vliv na myšlení Němců. Totalitní režim musel jednat krutě a zároveň lidsky, protože takto si mohl zajistit poslušnost vojáků a civilistů. Když člověk dostane možnost si vybrat, zda něco má udělat, vzniká menší tlak než během rozkazů, které se nedají odmítnout. Proto členové záložního policejního oddílu dostali možnost si vybrat, zda chtějí z něj vystoupit. Na toto navazují další faktory vlivu. Tito muži nevěděli, zda bylo opravdu možné vystoupit a být nepotrestán. Mohli si myslet, že za tento akt slabosti mohl nastat nějaký trest. Věděli, že režim je mohl nechat popravit, ale nevěděli, zda by se to stalo. Mnozí z mužů drželi spolu jako přátelé a kolegové. Jedinou věcí, kterou lze Goldhagenovi uznat, je krutost

---

⁷⁷ SCHNEIDER, Michael. Die „Goldhagen-Debatte“: ein Historikerstreit in der Mediengesellschaft. Online. *Archiv für Sozialgeschichte*. 1997, roč. 37, s. 477. [cit. 2024-05-22]. ISSN 0066-6505. URL: <<https://library.fes.de/afs/pdf/afs-1997-460.pdf>>.

⁷⁸ GARRARD, Eve. SCARRE, Geoffrey. *Moral Philosophy and the Holocaust*. [online] Londýn: Routledge, 2003. str. 94. [cit. 2024-05-30]. ISBN 9780754614166. URL: <<https://philpapers.org/archive/ZANPMS.pdf>>.

obyčejného člověka vůči těm, kteří jsou níže než oni samotní. Uvnitř mnoha lidí je skrytá primitivní krutost a pocit nadřazenosti.⁷⁹ Propaganda dokázala vytáhnout tento primitivní aspekt na povrch a zaměřit ho proti nepříteli státu, Židům. Goldhagen argumentuje krutostí Němců pomocí fotografií, které byly pořízeny během vojenských operací. Nehodlá si připustit možnost, že některé fotografie mohly být pořízeny pouze pro účely nacistické propagandy, mnozí z údajných aktérů nemuseli zabít tyto lidi, mohli třeba být i k pózování přinuceni. Další částí typického chování člověka je závist a chtíč. Vojáci často vykrádali domy zemřelých a zajatců. Vojáci a dobrovolníci byli lidé nižšího a středního společenského postavení, a tak jim krádeže majetku zajistily nový majetek. Židé měli majetek ve formě šperků, peněz a cenností.

Někteří historikové⁸⁰ tvrdí, že Goldhagen používá pouze část získaných informací, které se mu hodí do jeho výzkumu, a zbytek nepoužije. Lze říct, že využívá neúplnou pravdu. Jeho výzkum lze považovat za přínosný, ale musí se brát s rezervou. Daniel Goldhagen uznal názory ostatních historiků ohledně příčin holokaustu a připustil, že se mohl v něčem zmýlit. Ve svém výzkumu opomíná meziválečné nálady v Německu. Němci se považovali za vítěze první světové války, protože žádná bitva se nedostala na jejich území. To znamenalo, že jejich průmysl nebyl zničen a nadále mohli pokračovat ve výrobě válečného vybavení. Rozhodnutí o příměří bylo podepsáno několika osobami, které nebyly z vojenského velení. Lidé byli psychicky vyčerpaní z války a došlo k zaplavení trhu vojenským personálem. Německo nebylo připraveno na tyto změny, a tak nastala velká nezaměstnanost. Versailleská smlouva omezila možnosti armády a lidé s vojenskými zkušenostmi měli minimální šanci na zaměstnání v armádě, protože ostatní pracovní pozice byly zaplněné. Lidé si vybrali za viníky všech národních neúspěchů právě Židy.⁸¹ Často je k tomu navedly komunikační a informační zdroje. Noviny běžně obsahovaly antisemitismus. Existovaly spolky, v jejichž čele byli antisemité. Noviny zaměřené na antisemitismus byly od Josefa Goebbelse s názvem *Der Angriff*.⁸² Julius Streicher psal proti Němcům, kteří nakupovali u židovských obchodníků. Lidé byli ovlivněni

---

⁷⁹ Reviewed Work: Ordinary Organizations: *Why Normal Men Carried Out the Holocaust* Stefan Kühl. Online. Shofar. 2016, roč. 32, č. 2, [cit. 2024-05-23]. s. 96. ISSN 08828539. URL: <<https://www.jstor.org/stable/10.5703/shofar.36.2.0095>>.

⁸⁰ Význačnými příklady jsou historikové Christopher Browning a Fritz Stern.

⁸¹ GOLDHAGEN, Daniel. *Hitlerovi ochotní katani: [obyčejní Němci a holokaust]*. Praha: Lidové noviny, 1997. 607 s. 59. ISBN 80-7106-206-5,

⁸² BYTWERK, Randall. Is It Really That Simple? A Response to Goldhagen (and Newman). *Rhetoric and Public Affairs*, 1998, 1, č. 3, s. 427. [cit. 2024-01-20]. ISSN 15345238. URL: <<https://www.jstor.org/stable/41939462>>.

nenávisnými antisemitskými články, které mohly člověka v té době přesvědčit o tom, že Židé jsou nepřáteli národa a překážkou pro nové silné Německo.

Mnozí historikové, kteří působili v období 80. let 20. století, označovali Daniela Goldhagena za člověka, který nemá potřebné zkušenosti. Jedním z takových bodů jeho pohledu je jeho myšlenka o Německu, jež se dá považovat za odlišný svět, který se odtrhnul od evropské vyspělé společnosti v době osvícenství, a to kvůli svému antisemitismu. Úplně přehlíží, že nenávisť vůči Židům byla v té době přítomná v mnoha zemích. V každém člověku je skrytá nějaká nenávisť vůči nějaké skupině lidí. Bauer se ve své studii *On Perpetrators of the Holocaust and the Public Discourse. Reviewed Work(s): Hitler's Willing Executioners by Daniel J. Goldhagen* zmiňuje, že Goldhagen občas přiznal v nově publikovaných člancích, že se mohl zmýlit a názory ostatních mohou být pravdivé.⁸³ Uznal názory funkcionalistické školy.

Goldhagen vnímal antisemitismus jako symbol pro starou německou společnost, a to do roku 1945, kdy se podle něj natolik omezil, že by se dal považovat za vymizelý z Německa. Goldhagen se domnívá, že příchodem vojáků z USA a SSSR antisemitismus vymizel z Německa.⁸⁴ Z logického pohledu je však nemožné, aby antisemitismus takto rychle přestal existovat. Nenávisť vůči nějaké skupině nezmizí náhle, tato nenávisť stále někde přetrvává a skrývá se. Goldhagen vůbec neuvažuje o tom, že antisemité po válce raději ukryli svou nenávisť vůči Židům ve svém nitru, aby se nestali terčem hněvu, odsuzování, vyloučení a vyčleňování ze společnosti. Lidé si nakonec vytvořili své skryté komunity, kde se mohli projevat. Antisemitismus nebyl po válce zakázán ani trestán, prostě byl pouze nevhodný. Přesto mnoho lidí projevovalo antisemitismus na určité úrovni jednání a myšlení. V Rosa-Luxemburg-Stiftung jsou uvedena procenta antisemitských myšlenek a názorů z roku 1990 v oblasti, která dříve patřila Západnímu Německu. Velkým překvapením je, že 22 % dotázaných nechtělo mít za souseda Žida.⁸⁵

---

⁸³ BAUER, Yehuda. On Perpetrators of the Holocaust and the Public Discourse. Reviewed Work(s): Hitler's Willing Executioners by Daniel J. Goldhagen. *The Jewish Quarterly Review*, 1997, 87, č. 3/4, s. 345. [cit. 2024-02-27]. ISSN 15530604. URL: <<https://www.jstor.org/stable/1455190>>.

⁸⁴ NORBERT, Frei, Goldhagen. *die Deutschen und die Historiker. Über die Repräsentation des Holocaust im Zeitalter der Visualisierung*, in: Martin Sabrow – Ralph Jessen – Klaus Grosse Kracht (Hrsg.), *Zeitgeschichte als Streitgeschichte. Grosse Kontroversen seit 1945*, Online. München 2003, str. 145. ISBN 3-406-49473-0.

⁸⁵ SCHEPERS, Norbert. *Einen Nerv getroffen*. Online. Rosa-Luxemburg-Stiftung, 2005. str. 40. [cit. 2024-05-19]. ISBN 3-320-02951-7. URL: <https://www.rosalux.de/fileadmin/rls_uploads/pdfs/Manuskripte/Manuskripte_48.pdf>.

8. Kritici

Němečtí historikové po vydání německé verze začali odsuzovat autora za jeho názory a knihu. Odborníci v Německu se distancovali od jeho monografie a nechtěli se k ní příliš vyjadřovat. Rozsah kritiky se pohyboval od menších připomínek kritiků až po upozornění na nedostatečně popsaná témata. Nejčastěji kritizovaným názorem jsou chybějící různé úhly pohledu. Historikové a kritici se snažili zastavit diskusi o knize již na samém začátku, aby se nemohla rozvinout do něčeho většího. Mnoho kritiků mělo na knihu dvojí názor. Něco kritizují, zatímco jinou myšlenku akceptují. Příkladem je historik Jan Van Pelt. Uznává Goldhagenovu myšlenku, že němečtí obyvatelé měli svůj podíl na holokaustu, ale přesto neuznává myšlenku vrozeného antisemitismu.⁸⁶

8.1. Christopher Browning

Christopher Browning se narodil v roce 1944 v městě Durham, které se nachází v Severní Karolíně. Bakalářský titul získal na Oberlinské univerzitě v roce 1967. Rok poté získal magisterský titul na Wisconsinské univerzitě. Jedná se o představitele umírněného funkcionalismu, který ohledně holokaustu zastává myšlenku tlaku okolí na zabíjení Židů. Je to průkopník umírněných funkcionalistů.⁸⁷ V 60. letech zažil s mnoha historiky v USA období války ve Vietnamu. Jeho reakce na válku byla negativní. Ve svém zaměření byl ovlivněn knihou *The Destruction of the European Jews*⁸⁸, kterou napsal významný historik Raul Hilberg.⁸⁹ Životy a osudy členů 101. záložní policejní divize objevil v roce 1987 během návštěvy západního Německa. V Hamburku se dostal ke spisu Adolfa Eichmanna a od té doby se přikláněl k myšlence byrokratického holokaustu. Zformuloval svoji myšlenku o popravčích za stolem, kteří si nezašpinili ruce krví, pouze inkoustem při psaní rozkazů k popravám. Jeho knihy třikrát získaly ocenění National Jewish Book Award. Bylo to za knihy *Obyčejní muži*⁹⁰, *The Origins of the Final Solution: The Evolution of Nazi*

---

⁸⁶ MARXOVÁ, Alice. *KRAJINA ZLA, ALE I NADĚJE*. Online. Holocaust.cz. 2011, 23. 8. 2011. [cit. 2024-05-18]. URL: <<https://www.holocaust.cz/zdroje/clanky-z-ros-chodese/ros-chodes-2006/cerven-3/krajina-zla-ale-i-nadeje/>>.

⁸⁷ BROWNING, Christopher. *The Path to Genocide: Essays on Launching the Final Solution*. Online. Cambridge University Press, 1992. str. 88. [cit. 2024-10-01]. ISBN 0-521-41701-5. URL: <<https://archive.org/details/pathtogenocidees0000brow/mode/2up>>.

⁸⁸ HILBERG, Raul. *The Destruction of the European Jews*. Holmes & Meier, 1961. ISBN 9780841909106.

⁸⁹ NEWMAN, Robert. *Sinners in the Hands of an Angry Goldhagen: A Narrative of Guilt and Redemption*. Online. *Rhetoric and Public Affairs*. 1998, roč. 1, č. 3, s. 408. [cit. 2024-04-25]. ISSN 15345238. URL: <<https://www.jstor.org/stable/41939461>>.

⁹⁰ BROWNING, Christopher. *Obyčejní muži: 101. záložní policejní prapor a „konečné řešení“ v Polsku*. Historické myšlení. Praha: Argo, 2002. ISBN 80-7203-416-2.

*Jewish Policy, September 1939 – March 1942*⁹¹. Nejnovější ocenění bylo Yad Vashem International Book Prize for Holocaust Research za knihu *Remembering Survival*⁹².

Browning poukazuje na lucemburské vojáky, kteří byli povoláni do služby jako součást záložního policejního oddílu. Nikdy nejsou zobrazeni jako ti, kdo stříleli, mržčili nebo se chovali krutě. Dokonce na základě záznamů a spisů lze usoudit, že lidé byli šťastní, když je viděli, protože necítili nebezpečí. V kritice Goldhagenovy knihy je popisováno, jak Daniel Goldhagen tvořil svou práci a jaký má pohled na historii. Goldhagen píše za pomoci pohledu skrze klíčovou díрку⁹³, skrze niž vidí pouze antisemitismus, a z toho vyvozuje, že antisemitismus řídil život lidí a byl zakotven v jejich kultuře. Browning pro podporu svých názorů využil svědectví židovských obyvatel, kteří byli v záložní policejní jednotce.

Christopher Browning a Daniel Goldhagen jsou historici, kteří mají na stejné téma rozdílné názory. Browning ve své studii kritizuje v monografii Hitlerovi ochotní katani a na podporu své myšlenky využívá citaci z dopisu od židovského pamětníka. Tento dopis mu byl zaslán až po publikování jeho monografie. Dopis nám ukazuje minulost člověka v dobách nacismu a setkání se členy záložní policejní jednotky. Můžeme vidět, jak muži pocítovali lítost nad životem mladého židovského chlapce. Dokonce chtěli pro něj vyrobit falešné dokumenty, aby se dostal pryč z okolí Osvětimi. Browning a Goldhagen se v rámci svých prací dohadují o počtech jedinců, kteří odmítli provést rozkaz. Browning mluví o 10 až 20 procentech. Goldhagen popírá výpočty a snaží se lidi přesvědčit, že čísla nesouhlasí. Přesto potvrzuje, že tu mohli být Němci s dobrým srdcem, kteří nechtěli provést popravu.⁹⁴ Tvrdí, že by to mohlo být i přes dvacet procent, což jsou 3 ze 13 policistů v jednotce. Browningova myšlenka, proč tak málo vystoupilo z její řady, opírá se o psychologii jedinců a skupiny. Muži se mohli znát z dob výcviku nebo si vytvořili přátelské pouto během zařazení do záložního oddílu. Pro jedince mohlo být těžké vystoupit z řady, protože tím by zradil skupinu. Mohl být označen za slabocha. Další myšlenka, která jim mohla

---

⁹¹ BROWNING, Christopher. *The Origins of the Final Solution The Evolution of Nazi Jewish Policy, September 1939 – March 1942*. University of nebraska press, 1978. ISBN 978-0-8032-5979-9.

⁹² BROWNING, Christopher. *Remembering Survival: Inside a Nazi Slave-Labor Camp*. Reno: Norton & Company, 2010. ISBN 0393070190.

⁹³ BROWNING, Christopher. Review: *Daniel Goldhagen's Willing Executioners*. Online. *History and Memory*. 1996, 8, č. 1, str. 97 [cit. 2024-05-23]. ISSN 15271994. URL: <<https://www.jstor.org/stable/25618699>>.

⁹⁴ BROWNING, Christopher. Review: *Daniel Goldhagen's Willing Executioners*. Online. *History and Memory*, 1996, 8, č. 1, s. 92. [cit. 2023-10-19]. ISSN 15271994. URL: <<https://www.jstor.org/stable/25618699>>.

napadnout, je, že oni utečou činu, ale ostatní budou muset vykonat popravu. Jedinec raději zůstane ve skupině a ponese svoje břímě než snášet pohledy ostatních.

8.1.1. Obyčejní muži

V monografii *Obyčejní muži* je ukázáno, jak vojáci trpí v roli popravčích. Jeden z příkladů utrpení byl kapitán Hoffman, který trpěl vředy. Způsobil si je psychickým stresem během výkonu služby. Je vidět, že vnímal Židy jako lidi. Mnoho členů jednotek se snažilo vyhnout zabíjení. Jako rozdíl v akcích Browning používá Josefow a Lomazy. V Josefově od shromažďování obyvatel až k popravě vše zajišťovali členové záložních policejních jednotek osobně. Přímý dlouhodobý kontakt s civilisty a následná poprava způsobily u těchto mužů možný budoucí psychologický problém. V Lomazech muži přišli do kontaktu s civilisty určenými pro popravy pouze tehdy, když je odváděli na místo určení. Někdo jiný je shromáždil a poté popravil. Během poprav se velmi angažovali Trawnici, kteří za to dostávali odměnu. Jednalo se o dobrovolníky nebo zajaté vojáky Sovětského svazu, kteří hodlali spolupracovat s nacistickým Německem. Tato jednotka dostala pojmenování Trawnici podle koncentračního tábora Trawniki, v jehož blízkosti cvičili. Všichni tito muži se řadí k Hiwis. Člověk, který nikdy nezabíjel, se naučil provést popravu a postupem času ignorovat své vnitřní pocity a morální otázky. Stalo se to pro ně automatické, protože jinak by se zhroutili ze svého svědomí. Síla skupiny má vliv na každého a jedinec se obává, aby nebyl vyloučen z kolektivu.⁹⁵ Člověk je poté terčem pomluv ze strany ostatních. Podle něho Němci nebyli až takoví antisemité, ale jen se báli režimu, což mnohé dohnalo k těmto činům. Byla tu možnost u záložního policejního sboru přenechat krutou práci Hiwis. Hiwis bylo jedno, zda budou zabíjet.

V novější edici monografie *Obyčejní muži* Browning dodal novou část, která se zabývá Goldhagenem a jeho kontroverzí, kterou rozebírá na více než 20 stranách. Uvádí Goldhagenův analytický model antisemitismu, který byl ovlivněn mnoha faktory, jež se odehrávaly nebo již existovaly.⁹⁶ Může se jednat o náboženskou nenávisť, změnu společnosti, vzestup židovského vlivu a podobné věci. Model fungoval na principu grafu, kde tyto faktory posouvaly body do určitých pozic. Browning uznává tento model, ale přesto odmítá Goldhagenovu myšlenku eliminačního antisemitismu. Tvrdí, že díky tomuto modelu lze říct, že v Německu bylo více typů antisemitismu. V části s politickým

---

⁹⁵ HOUSDEN, Martyn. Racism and the Third Reich. Online. *The Historical Journal*. s. 989. ISSN 14695103. [cit. 2024-05-24]. URL: <https://www.jstor.org/stable/2639852>.

⁹⁶ BROWNING, Christopher. *Obyčejní muži: 101. záložní policejní prapor a „konečné řešení“ v Polsku. Historické myšlení*. Praha: Argo, 2002. str. 163. ISBN 80-7203-416-2.

náhledem píše o konzervativcích, kteří měli antisemitské názory a odpor vůči modernizaci. Tito lidé se stali později podporovateli nacistů a jejich antisemitské politiky. Browning se shoduje s historiky jako Kershaw, že obyčejní Němci se nezajímali o antisemitskou politiku nebo nepodporovali nacistické zákony. Browning uznává, že mohli mít antisemitské názory, ale rozsáhlé vraždící úsilí bylo pro ně příliš.⁹⁷ Většina z nich se nezajímala o Židy, a proto jim jejich osud byl lhostejný. Goldhagen tento nezájem považoval za souhlas s vražděním. Browning uznává Goldhagenův přínos ohledně pochodů smrti.

Martyn Housden ve studii *Racism and the Third Reich*⁹⁸ poukazuje skrze historika Mommsena na to, že Němci postupem válečného období ztratili zájem pomáhat Židům, protože se museli soustředit na vlastní přežití.⁹⁹ Válka civilisty značně psychicky vysávala, takže místo aby se starali o životy Židů, obávali se o životy mužů z jejich rodin, kteří byli právě na frontě. Tento Housdenův názor dokonale podporuje Browningovu myšlenku ohledně zájmu Němců o Židy.

8.1.2. Srovnání monografií Hitlerovi ochotní katani a Obyčejní muži

Goldhagen a Browning se ve svých myšlenkách a názorech rozcházejí, přestože obě knihy pojednávají o příslušnicích záložních policejních jednotek a antisemitismus. Goldhagenova monografie navíc zahrnuje téma koncentračních táborů, pochodů smrti a vysvětlení situace ohledně nenávisti vůči Židům v 19. století. Oba autoři mají rozdílný přístup při psaní o členech záložních policejních praporů. Browning popisuje operace záložního policejního oddílu jako příběh. Goldhagen to shrnuje stručně. Také se zabývá rozdílným vnímáním reakcí jedinců na popravy. Browning podrobně popisuje hrůzy, které tito muži zažili, a to, jak se cítili hrozně. Goldhagen se pouze zmiňuje o pár mužích, kteří se cítili špatně z poprav. Zbytek těchto mužů prováděl popravy bez problémů. Goldhagen v knize běžně popisuje kruté zacházení vůči Židům, ale o policejních praporech šetří slovy a zde využívá fotografie, které samy za sebe vypovídají o událostech.

Oba autoři se zmiňují o oddílu Hiwi, který byl složen z příslušníků východoevropských obyvatel a pomáhal Němcům. Jednotka Hiwi, známá také pod celým názvem jako Hilfswilinger, vznikla v roce 1941 během operace Barbarossa. Jednalo se o

---

⁹⁷ BROWNING, Christopher. *Obyčejní muži: 101. záložní policejní prapor a „konečné řešení“ v Polsku. Historické myšlení*. Praha: Argo, 2002. str.169. ISBN 80-7203-416-2.

⁹⁸ HOUSDEN, Martyn. Racism and the Third Reich. Online. *The Historical Journal*. s. 981–994. ISSN 14695103. [cit. 2024-05-24]. URL: <<https://www.jstor.org/stable/2639852>>.

⁹⁹ HOUSDEN, Martyn. Racism and the Third Reich. Online. *The Historical Journal*. s. 986. ISSN 14695103. [cit. 2024-05-24]. URL: <<https://www.jstor.org/stable/2639852>>.

dobrovolníky ze Sovětského svazu, kteří se přidali k wehrmachtu. Často to byli lidé z okupovaných oblastí nebo váleční zajatci.¹⁰⁰ Nechtěli bojovat na straně Německa, ale byli k tomu přinuceni. Německo je mohlo považovat za pracovní sílu pro práci, kterou nechtěli sami vykonávat. Takovým příkladem jsou právě popravy zajatých Židů z východní Evropy. Goldhagen píše o členech Hiwis, že se opíjeli alkoholem, aby mohli zabíjet bez přemýšlení o činu. Browning je popisuje jako muže, kteří prostě přišli zabít shromážděné Židy. Je to velký rozdíl v jejich vnímání. V Goldhagenově knize se Hiwi objevují pouze několikrát v porovnání s Browningovou knihou. Goldhagen se nesnaží pořádně vysvětlit, jaké jsou jejich cíle pro spolupráci s Německem.

8.2. Yehuda Bauer

Yehuda Bauer se narodil v roce 1926 v Praze. Pochází ze židovské rodiny, která měla silné sionistické kořeny. Patří mezi hlavní odpůrce myšlenek Daniela Goldhagena. Během druhé světové války rodina utekla z Československa do Polska.¹⁰¹ Odtud pokračovala přes Rumunsko až do Palestiny. Zastával názor, že Hitler je hlavní osobou zodpovídající za holokaust. V roce 2001 se stal členem Izraelské akademie věd a humanitních věd, která sídlí v Jeruzalémě. Patří mezi zastánce funkcionalismu. Během svého života obdržel tři ocenění. V roce 1998 získal svoji první cenu s názvem Israel Prize za svoji knihu *History of the Jewish People*.

Během svého života napsal nespočet knih o holokaustu, antisemitismu a o Židech. Jeho první kniha byla *The Initial Organization of the Holocaust Survivors in Bavaria*¹⁰², která vyšla v roce 1970. V současnosti je jeho nejnovější knihou *The Jews – A Contrary People* z roku 2014. Mezi nejvýznamnější knihy ale patří *Úvahy o holokaustu*, která vyšla v roce 2009. Přímou v knize *Úvahy o holokaustu* je kapitola, která se zabývá Goldhagenem a jeho monografií. Goldhagen tvrdí, že k vysvětlení je potřebná antisemitská myšlenka (95). Bauer ho kritizuje za zjednodušení myšlenky a ignorování sociálního a ekonomického traumatu.¹⁰³ Německo bylo na straně poražených po první světové válce a trpělo. I přes svůj odpor k jeho myšlenkám uznává názor, že lidé budou eliminovat skupinu, když bude

---

¹⁰⁰ CORNFOLD, Henry. *ON THIS DAY – THE BATTLE OF STALINGRAD*. Online. Histories of the unexpected. 2020. [cit. 2024-06-10]. URL: <<https://historiesoftheunexpected.com/magazine/on-this-day-the-battle-of-stalingrad/>>.

¹⁰¹ MEMORY OF NATION. *Professor Jehuda Bauer (* 1926)*. Online. Memory of nation. [cit. 2024-06-10]. URL: <<https://www.memoryofnations.eu/en/bauer-jehuda-20121111-0>>.

¹⁰² BAUER, Yehuda. *The Initial Organization of the Holocaust Survivors in Bavaria*. Online. In: *Yad Vashem*. Jeruzalém: Yad Vashem, 1970, s. 127–157.

¹⁰³ BAUER, Yehuda. *Rethinking the holocaust*. New Haven: Yale University Press, 2001. s. 95. ISBN 0-300-08256-8.

existovat důvod k tomuto činu. V knize několikrát brání Goldhagenovu myšlenku, zatímco mu vytýká jiné chyby v názorech. Bauerovi nepřipadá logické, aby všechny formy německého antisemitismu byly spojeny do jedné, tzv. eliminační. Goldhagen se obhajuje proti kritice, v jejímž rámci měl porovnat antisemitismus v jiných zemích. Odpověděl, že holokaust se stal v Německu, a tak ho nelze porovnávat s jinou zemí.

Ve studii *On Perpetrators of the Holocaust and the Public Discourse* poukazuje na několik myšlenek o Danielu Goldhagenovi. Jednou z nich je, že pravděpodobně měl přístup pouze k pracím a zdrojům v německém a anglickém jazyce. Bauer popisuje Goldhagenovu namyšlenost, když zavrhl ostatní metody a tvrdí, že jeho teorie je ta jediná správná. Bauer se zmiňuje o funkcionalistické škole, která se zabývá původem holokaustu.¹⁰⁴ V Goldhagenově knize ohodnotil kladně pouze část s pochody smrti, protože v té kapitole je dobře vidět, jak Němci byli opravdu krutí vůči Židům.

Osobně bych řekl, že Bauer je na dobré cestě ke shrnutí Goldhagenovy knihy. Za své kvalitní názory vděčí svým dlouholetým zkušenostem z bádání o holokaustu. Bauer se snažil zmiňovat vojáky, kteří byli z cizích zemí a sloužili ve wehrmachtu. Jedná se o podobný pohled na německou armádu jako u Browninga. V tomto případě se jednalo o vojáky ze zemí, které se přidaly k nacistickému Německu, nebo byly pod nadvládou okupační správy. Muži jednali se Židy o dost krutěji než němečtí vojáci.

8.3. Ian Kershaw

Narodil se v roce 1942 v Oldhamu v Anglii. Jedná se o jednoho z nejvýznamnějších historiků, kteří se zabývají obdobím nacismu. Byl ovlivněn ve svém bádání Martinem Broszatem, se kterým spolupracoval na Bavaria Project. Díky tomuto projektu vydal knihu „*Hitlerův mýtus*“: *Obraz a realita ve Třetí říši*“¹⁰⁵. Společně s mnoha historiky se zapojil do debaty mezi funkcionalisty a intencionalisty. Lze ho řadit mezi umírněné funkcionalisty, protože nezavrhuje intencionalistické názory.

V monografii *Der NS-Staat* popisuje Německo za druhé světové války a nacistický režim. Ke konci knihy rozebírá historické debaty a názory ohledně bádání o holokaustu. Píše o názorech několika významných historiků, jedná se o Friedlandera, Nolteho, Strumena, Broszata a Zitelmanna. Přístupuje k tématu výzkumu holokaustu z několika pohledů. Jeden z přístupů je spjatý s komunismem. Broszat je jedním z historiků, kteří po

¹⁰⁴ BAUER, Yehuda. *On Perpetrators of the Holocaust and the Public Discourse*. *The Jewish Quarterly Review*. 1997, 87, č. 3/4. s. 344. ISSN 15530604. URL: <<https://www.jstor.org/stable/1455190>>.

¹⁰⁵ KERSHAW, Ian. „*Hitlerův mýtus*“: *Obraz a realita ve Třetí říši*. Levné knihy, 2009. ISBN 978-80-7309-720-2. Jedná se o český překlad anglické verze z roku 1987.

roce 1989 provádějí bádání ve spojitosti s komunismem během nacistického období.¹⁰⁶ Historikové Nolte a Mayer se ve výzkumu holokaustu přesouvají od Židů a začínají se zaměřovat na komunisty, které považují za oběti. Kershaw v monografii též píše o Goldhagenovi a jeho díle. Píše o tom, jak byl žádán, aby vytvořil k Hitlerovým ochotným katanům recenze nebo komentáře. To odmítl a řekl, že je to špatná kniha.¹⁰⁷ Zmiňuje se o recenzi od Birnové na Goldhagena, která ho obviňuje z pouhého využití zdrojů, jež podporují pouze jeho myšlenku.

8.4. Herbert Lehnert

Narodil se v Lübecku v roce 1925. Během druhé světové války sloužil ve wehrmachtu a na konci války byl zajat francouzskými vojáky. V roce 1946 byl propuštěn ze zajetí. V roce 1952 absolvoval univerzitu v Kielu. V roce 1957 emigroval do Kanady, kde dostal práci na Western Ontario University. Odešel do Kalifornie v roce 1969, aby mohl pracovat na Kalifornské univerzitě v Irvine. Na univerzitě začal učit německý a ruský jazyk.¹⁰⁸ Byl to velmi aktivní historik, který často publikoval. Během svého života napsal mnoho děl o Thomasu Mannovi. Jeho poslední dílo byla kniha *Thomas Mann. Die frühen Jahre*¹⁰⁹. Zemřel 6. ledna 2024.

Lehnert ve své studii *Was wir von Goldhagen lernen können* částečně kritizuje Goldhagenovy názory a přináší poznatky o možném antisemitismu. Vytýká Goldhagenovi několik věcí. Jednou z nich je jeho smýšlení ohledně eliminačního antisemitismu a přílišné zaměření spíše na pachatele než na motivy. Daniel Goldhagen popisoval Němce jako nový druh v období osvícenství, který se během doby odtrhl od Evropy.¹¹⁰ Kritizuje Goldhagena, protože podle něj existuje pouze silný německý antisemitismus, který mohl způsobit holokaust. Lehnert je jedním z historiků, kteří upozorňují Goldhagena na rostoucí počet Židů, kteří v době 19. a 20. století přišli žít do Německa. Tito Židé uzavírali sňatky s Němci, podporovali Německo i tehdy, když z Německa museli odejít.¹¹¹ Lehnert zastává myšlenku o antisemitismu, který se kombinoval s kapitalismem. Jedná se

---

¹⁰⁶ KERSHAW, Ian. *Der NS-Staat. Geschichtsinterpretationen und Kontroversen im Überblick*. 3. vyd. Hamburg: Rowohlt Tashenbuch Verlag, 2002. str. 372. ISBN 3-499-60796-4.

¹⁰⁷ KERSHAW, Ian. *Der NS-Staat. Geschichtsinterpretationen und Kontroversen im Überblick*. 3. vyd. Hamburg: Rowohlt Tashenbuch Verlag, 2002. str. 388. ISBN 3-499-60796-4.

¹⁰⁸ UCI SCHOOL OF HUMANITIES. *In Memoriam: Remembering Herbert Lehnert (1925–2024)*. Online. UCI School of Humanities. 2024. [cit. 2024-06-10]. URL: <<https://www.humanities.uci.edu/>>.

¹⁰⁹ MANN, Thomas. *Die frühen Jahre*. Wallstein Verlag, 2020. ISBN 978-3-8353-3666-7.

¹¹⁰ LEHNERT, Herbert. Was wir von Goldhagen lernen können. *The German Quarterly*, 1997, 70, č. 1, s. 57. [cit. 2023-11-28]. URL: <<https://www.jstor.org/stable/407841>>.

¹¹¹ LEHNERT, Herbert. Was wir von Goldhagen lernen können. *The German Quarterly*, 1997, 70, č. 1, s. 61. ISSN 17561183. [cit. 2023-11-28]. URL: <<https://www.jstor.org/stable/407841>>.

o antikapitalismus, který se objevil v druhé polovině 19. století. Lehnert s dalšími autory si myslí, že Goldhagen přehlédl tento typ antisemitismu nebo ho zaměnil s antisemitismem. Od poloviny 19. století získali Židé rovnost s německými občany. Mohli vlastnit obchody a využít svůj rodinný nahromaděný kapitál k prosazení se ve společnosti prostřednictvím obchodních aktivit. Židé začali vlastnit obchody, banky a stali se centrem společnosti. To se nelíbilo lidem, kteří byli předtím součástí cechů. Po jejich zrušení neměli tito muži žádnou moc potlačovat Židy. Dříve mohli odmítnout přijetí Žida do svého cechu a tím mu znemožnit pracovat ve stejném oboru jako ostatní obyvatelé města. V této době se začaly rozvíjet stereotypy o Židech jako bohatých, ovládajících svět a líných. Myšlenky kapitalismu a liberalismu se nelíbily konzervativní německé společnosti, a tak se začal rozvíjet antikapitalismus, kam spadají osobnosti jako Wagner, Nietzsche a Lagarde.

8.5. Jeffrey Peck

Narodil se v roce 1950. V 70. letech absolvoval univerzity v Chicagu a v Kalifornii. V současné době je profesorem komunikace, kultury a technologie na Georgetownské univerzitě. Ve svém bádání o Židech se zaměřuje na jejich životy v poválečné době.

Ve své studii *Being a Jewish American Germanist after Goldhagen: A Response to Herbert Lehnert*, „*Was wir von Goldhagen lernen können*“ se zaměřuje na Goldhagena. Peck se vyjadřuje o pozicích a identitě člověka, které ovlivňují každého, a je lhostejné, zda je to židovský, nebo nežidovský Němec. Zmiňuje se o možnosti, že Goldhagen mohl být k tvorbě svého díla ovlivněn svojí rodinou, protože jeho otec přežil holokaust. Peck píše o mnoha uznávaných historických starší generace, například Mommsenovi a Wehlerovi. Označuje je za arogantní lidi, kteří mají jiný pohled na situaci než Goldhagen.¹¹² To je způsobeno jejich věkem, chováním a zaměřením. Lze o nich říct, že se považují za moudřejší a za ty, kdo mají pravdu o tématu holokaustu.

8.6. Raul Hilberg

Hilberg se narodil ve Vídni v Rakousku. Rodina měla polsko-ukrajinský původ se židovskými kořeny. V roce 1938 museli okamžitě opustit Rakousko z důvodu anšlusu. Utekli do Francie a odtud pokračovali na Kubu. V roce 1939 se usadili v USA, kde Raul Hilberg začal studovat chemii. Kvůli neúspěšnému studiu se rozhodl ukončit školu a okamžitě začal pracovat. Během války dostal příležitost v americké armádě díky svým

---

¹¹² PECK, Jeffrey., et al. Being a Jewish American Germanist after Goldhagen: A Response to Herbert Lehnert, „Was wir von Goldhagen lernen können“. *The German Quarterly*, 1997, 70, č. 2, s. 173. [cit. 2024-05-03]. ISSN 17561183. URL: <<https://www.jstor.org/stable/407551>>.

znalostem německého jazyka. Po skončení války dostal rozkaz zkoumat válečné dokumenty. Během svého vojenského pobytu v Mnichově objevil Hitlerovu soukromou knihovnu. V 50. letech se vrátil do USA, kde znovu začal studovat. Využil svých znalostí k vytvoření disertační práce a napsal své známé dílo *The Destruction of the European Jews* v roce 1961. V tom roce pobouřil židovské komunity některými kapitolami ve své knize. Jeho kniha odmítá židovskou pasivitu během války a tím proti sobě poštvál své odpůrce.

Raul Hilberg je považován za průkopníka v bádání o holokaustu. Namísto zkoumání nacistické ideologie nebo antisemitismu se zaměřil přímo na zločiny spáchané nacistickým režimem. Vytvořil nový směr, který se postupem času stal populárním v rámci výzkumu. Daniel Goldhagen ho považuje za zakladatele nového odvětví v rámci bádání holokaustu.¹¹³ Hilberg tvrdí, že finanční hodnota živého Žida byla vyšší než jeho majetek. Židé pro své přežití šli nacistům z cesty. Po delší dobu bylo Yad Vashem proti němu kvůli myšlence jeho knihy.¹¹⁴ Nakonec byl jimi v 21. století přijat a mohl se účastnit jejich konferencí. Hilberg je řazen mezi zastánce funkcionalismu. Prosazuje myšlenku byrokratické moci během druhé světové války.¹¹⁵ Tvrdí, že Hitlerův nástup k moci umožnil antisemitským byrokratům jednat proti Židům. Jeho práce s názvem „*The Destruction of the European Jews*“ se stala základem jeho historické kariéry. Zemřel v roce 2007 ve městě Williston v USA.

Hilberg se ve své studii *The Goldhagen Phenomenon*¹¹⁶ převážně zaměřuje na Goldhagenovu diskusi a jeho názory. Připadá mu zvláštní, proč se Goldhagen rozhodl vytvořit své dílo na stejné téma jako Christopher Browning. Kritizuje Goldhagena, že se nezmiňuje o lidech, kteří měli na starosti zajištění fungování celého režimu. Hilberg nepíše o nacistických politicích a elitách. Rozhodl se psát o právnících, úřednících, účetních a podobných lidech. Ukazuje nám, že chod říše nespočíval pouze v rukou mužů v uniformách, nebo politiků. Byli to obyčejní lidé, kteří každodenně prováděli svoji práci. Jeho myšlenka o normálních lidech, kteří zajišťují fungování národa, se dá porovnat s weberovskou byrokracií. Ta spočívá ve víře lidí v úřady a vládu, kteří by měli vědět, co

---

¹¹³ FINCHELSTEIN, Federiko. *The Holocaust Canon: Rereading Raul Hilberg*. Online. *New German Critique*. 1996, č. 96, s. 7. [cit. 2024-02-20]. ISSN 15581462. URL: <<https://www.jstor.org/stable/30040977>>.

¹¹⁴ *Obituary Raul Hilberg, 1926–2007*. Online. Taylor & Francis. 2007. [cit. 2024-06-11]. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14623520701643244>.

¹¹⁵ PORTER, Jack. Review: THE HOLOCAUST AS A SOCIOLOGICAL CONSTRUCT. Online. *Contemporary Jewry*. 1996, roč. 14, č. 1, s. 186. [cit. 2023-11-08]. ISSN 18765165. URL: <<https://www.jstor.org/stable/23451200>>.

¹¹⁶ HILBERG, Raul. *The Goldhagen Phenomenon*. *Critical Inquiry*, 1997, 23, č. 4, s. 721–728. [cit. 2024-02-18]. ISSN 15397858. URL: <<https://www.jstor.org/stable/1344046>>.

dělají a co je dobré pro lid a národ. Podobnou myšlenku měli i další historikové, kteří kritizují Goldhagena. Další věc, která se zdá podle Hilberga být problémem, je Goldhagenova posedlost zobrazováním pouze Němců jako viníků.¹¹⁷ Goldhagen považuje pouze Židy za oběti holokaustu. Nezmiňuje se o Slovanech, Romech nebo jiných etnikách, která byla poslána na smrt do koncentračních táborů. V německé armádě existovaly divize, které byly složené z vojáků jiných národností. Jednalo se o země, které uzavřely spojení s Německem nebo byly okupovány. Z okupovaných zemí to mohli být muži, kteří podporovali nacismus. Tito cizí členové wehrmachtu se museli během války setkat se Židy a určitě provést popravy zajatých Židů.

8.7. Alex Hinton

Je profesorem antropologie, který se zabývá tématem genocidy, násilí a lidských práv. V letech 2011 až 2013 byl prezidentem International Association of Genocide Scholars. Od roku 2023 pracuje na Rutgersově univerzitě. Profesor Hinton je součástí centra pro studium genocidy a lidských práv. V roce 2009 získal od Antropologické asociace cenu Robert B. Textor and Family Prize za svůj přínos oboru.¹¹⁸ V roce 2022 dostal cenu Anthropology in the Media Award.

Hinton ve své studii, *Why Did the Nazis Kill? Anthropology, Genocide and the Goldhagen Controversy*¹¹⁹ poukazuje na dvě možnosti, které se Goldhagen rozhodl ignorovat. Jedná se o vrchní velení a osobní zisk během vojenské činnosti. Vojáci mohli potěšit velení a dostat nějakou odměnu, když budou zabít Židy. Odměnu můžeme chápat ve formě vyznamenání nebo povýšení na novou vojenskou hodnost. Přinášelo jim to více peněz, ale i lepší společenské postavení.¹²⁰ Z historie je známo mnoho případů, kdy vojáci na dobytém území vykrádali domy nebo okrádali mrtvé lidi.

---

¹¹⁷ HILBERG, Raul. The Goldhagen Phenomenon. *Critical Inquiry*, 1997, 23, č. 4, s. 723 [cit. 2024-02-18]. ISSN 15397858. URL: <<https://www.jstor.org/stable/1344046>>.

¹¹⁸ Professor Alexander Hinton *The Paradox of Perpetration: Reflections from the Cambodian Genocide*. Online [cit. 2024-05-21]. URL: <<https://www.plu.edu/legacies-of-the-shoah/news-item/hinton-alex/>>.

¹¹⁹ HINTON, Alex. Why Did the Nazis Kill? *Anthropology, Genocide and the Goldhagen Controversy*. *Anthropology Today*, 1998, 14, č. 5, s. 9–15. [cit. 2024-04-18]. ISSN 14678322. URL: <<https://www.jstor.org/stable/2783388>>.

¹²⁰ HINTON, Alex. Why Did the Nazis Kill? *Anthropology, Genocide and the Goldhagen Controversy*. *Anthropology Today*, 1998, 14, č. 5, s. 11. [cit. 2024-05-08]. ISSN. 14678322. URL: <<https://www.jstor.org/stable/2783388>>.

8.8. Hans Mommsen

Narodil se 5. listopadu 1930 v Mamburgu do rodiny historika Wilhelma Mommsena.¹²¹ Během svého života napsal nespočet knih a studií, které pomáhaly chápat první polovinu 20. století a život běžných lidí. Ve svém bádání se zaměřoval na období výmarské republiky, třetí říše a na pracující lid. Byl zastáncem Sonderwegu a věřil, že politický, sociální a kulturní vývoj v 19. století mohl připravit podmínky pro moc nacistů. Mommsen patří mezi nejsilnější odpůrce Goldhagena a jeho děl. Hans Mommsen zemřel na své narozeniny v Tutzingu v roce 2015.

Mommsen vytvořil svůj vlastní pohled na Hitlera a celé nacistické Německo. Píše o nenávisti vůči Židům, která mohla vzniknout až po první světové válce. Mommsen označil Hitlera za neschopného vůdce, který reagoval na situace v rámci sociálního tlaku spíše než podle toho, co bylo nutností. Tato rozhodnutí měla krátkodobý úspěch a později se začaly hromadit problémy. Mommsen odmítal myšlenku, že holokaust byl předem připraven a Hitler byl v centru dění. Podle něj byly plány na holokaust narychlo sestaveny, a proto měly spoustu chyb, které se samozřejmě projevíly postupem času. K nástupu nacistů došlo až poté, co se projevil vnější tlak v podobě francouzské armády, která odešla z oblasti Rýna.¹²² Mommsen označil zahraniční německou politiku za expanzi bez cíle. Zpočátku měla smysl, a to právě do Porýní a do dalších oblastí, které byly původně německé nebo měly silnou německou historii. Později ztratila svůj národní smysl a jednalo se pouze o snahu získat suroviny a půdu.

Mommsena lze zařadit k funkcionalistům. Nevyužívá dělení na intencionalisty a funkcionalisty, nahradil to vlastním rozdělením. Dělí historiky na mladší generaci a současnou, která má mnoho zkušeností.¹²³ Byl kritizován intencionalisty za to, že nepovažoval Hitlera a ideologii strany za důležité faktory v holokaustu. Dokonce byl kritizován funkcionalistou Yehudou Bauera, kterého znal velmi dlouho.

Mommsen poukazuje na rok 1933 a zájem lidí o politiku. Když se do vlády dostali nacisté, bylo ukázáno, kolik lidí se o ně nebo o jejich protižidovský politický program

---

¹²¹ JONES, Lary. Hans Mommsen (1930–2015). Online. *Central European History*. 2018, roč. 51, č. 2, s. 183. [cit. 2024-06-10]. ISSN 15691616. URL: <<https://www.jstor.org/stable/26567823>>.

¹²² JONES, Lary. Hans Mommsen (1930–2015). Online. *Central European History*. 2018, roč. 51, č. 2, s. 192. [cit. 2024-04-16]. ISSN 15691616. URL: <<https://www.jstor.org/stable/26567823>>.

¹²³ JONES, Lary. Hans Mommsen (1930–2015). Online. *Central European History*. 2018, roč. 51, č. 2, s. 198. [cit. 2024-04-16]. ISSN 15691616. URL: <<https://www.jstor.org/stable/26567823>>.

nezajímá. Lidé se Židy stále nakupovali nebo obchodovali.¹²⁴ Možný obrat proti nim mohl nastat kvůli postupu války, kdy civilisté byli ovlivněni emocemi. Mnozí z nich měli na frontě členy rodiny nebo přátele. Kvůli tomu se lidé mohli přestat přátelit se Židy. Bylo nutné se soustředit více na vlastní život než na životy druhých.

8.9. Norman Finkelstein

Narodil se v roce 1954 v New Yorku do rodiny přeživších z Osvětimi. Získal svůj magisterský titul v roce 1980 a doktorát osm let později na univerzitě v Princetonu. Je jedním z hlavních kritiků Izraele a jeho chování v Palestině.¹²⁵ Velmi kritizuje zneužívání holokaustu a utrpení Židů pro vlastní prospěch. Jedná se například o Židy, kteří se stále považují za oběti, i přestože nacismus dávno padl. To se vztahuje k názorům Izraelců, kteří se snaží ospravedlnit celou invazi do palestinských oblastí, které podle nich mají právoplatně patřit Izraeli. Při tvorbě některých svých monografií a studií spolupracoval s Ruth Birnovou, která má odlišné názory než Goldhagen. Oba svými specifickými názory a kontroverzními tématy způsobili pokles jejich popularity ve společnosti. Tato neoblíbenost byla natolik silná, že se lidé snažili přimět vydavatelství, aby knihu nevydalo.

Finkelstein se staví se svými názory proti Goldhagenovi natolik, že ho označuje za podvodníka a propagátora sionismu. Odsuzuje ho za to, že používá pouze zdroje, které se mu hodily do teorie. Jeho názor na Goldhagenovu selekci zdrojů je stejný jako ten, který vyslovil německý historik Eberhard Jäckel.¹²⁶ Ve svém odporu vůči Goldhagenovi vytvořil vlastní myšlenku. Mluví o následování Hitlera pouze skrze jeho sliby a tvrdí, že marxisté byli hlavními obětními beránky pro obvinění ze zločinů.¹²⁷ Díky svému silnému odporu vůči Danielu Goldhagenovi dokázal analyzovat jeho knihu a přinést konstruktivní kritiku a názory. Přes jeho radikální názory se jedná o významného historika, který přinesl mnoho nových poznatků o holokaustu.

---

¹²⁴ HOUSDEN, Martyn. Review: Racism and the Third Reich. Online. *The Historical Journal*. 1994, roč. 37, č. 4, s. 985. [cit. 2024-04-14]. ISSN 14695103. URL: <<https://www.jstor.org/stable/26567823>>.

¹²⁵ CAROTT, Norman. *Norman Finkelstein*. Online. Booxy. 2024. [cit. 2024-06-10]. URL: <<https://www.cbdb.cz/autor-16535-norman-finkelstein>>.

¹²⁶ ULLRICH, Volker. *Eine produktive Provokation Die Rolle der Medien in der Goldhagen-Kontroverse*, in: Martin Sabrow – Ralph Jessen – Klaus Grosse Kracht (Hrsg.), *Zeitgeschichte als Streitgeschichte. Grosse Kontroversen seit 1945*, München 2003, s. 164. ISBN 3-406-49473-0.

¹²⁷ SHATZ, Adam. *Goldhagen's Willing Executioners The attack on a scholarly superstar, and how he fights back*. Online. SLATE. 1998. [cit. 2024-05-02]. URL: <<https://slate.com/news-and-politics/1998/04/goldhagen-s-willing-executioners.html>>.

Ve své monografii *Image and Reality of the Israel – Palestine Conflict*¹²⁸ kritizuje izraelský sionismus. Tento názor mu zajistil, že je vnímán jako jeden z kontroverzních historiků. Tímto si naklonil na svoji stranu lidi, kteří kritizují Izrael, a vyvolal odpor těch, kdo ho podporují. Dalo by se říct, že svým jednáním připomíná Goldhaga.

S historikem Yehudou Bauerem napsal studii s názvem *Goldhagen's Hitler's Willing Executioners An Exchange of Views Norman G. Finkelstein and Yehuda Bauer*¹²⁹. Vyjadřují se proti myšlence Goldhagen a tvrdí, že k zabíjení Židů není potřeba vnitřní nenávist, o které Goldhagen píše.

8.9.1. A Nation on Trial

Jedná se o monografii, kterou napsali historikové Finkelstein a Birnová. Jedná se o reakci na monografii Hitlerovi ochotní katani. Dílo má 148 stran, na kterých se snaží vyvrátit Goldhagenovu teorii a jeho názory. Často citují pasáže z Hitlerových ochotných katanů, ke kterým se vyjadřují. Stejně jako mnozí historikové, kteří poukazují na fakt, že Goldhagen neprovedl porovnání antisemitismu v jiných zemích, a také na to, jak se mohli antisemité dostat v Německu k moci.¹³⁰ Oba upozorňují na to, že Goldhagen se snaží podporovat svoji teorii a myšlenky za pomoci zmiňování antisemitské literatury a že 19 z 50 autorů podporovalo vyhlazení Židů. Poukazují na slabost Goldhagenovy myšlenky, když se snaží do eliminačního antisemitismu zahrnout více událostí a aktů, které se staly. Jedná se o násilné vyhošťování, verbální napadání a ghetta. Upozorňují na Goldhagenův nezáměr o pořádné probádání politických stran v době výmarské republiky a jejich vztahů k Židům, zejména sociálních demokratů, kteří šli proti antisemitským myšlenkám.¹³¹

8.10. Ruth Bettina Birnová

Narodila se v roce 1952 ve Stuttgartu. V roce 1985 získala svůj titul na Stuttgartské univerzitě. Její kariéru nastartovala disertační práce *Die Höheren SS-und Polizeiführer:*

---

¹²⁸ FINKELSTEIN, Norman. *Image and Reality of the Israel–Palestine Conflict*. Verso Books, 1995. ISBN 978-1859844427.

¹²⁹ FINKELSTEIN, Norman. BAUER, Yehuda. Goldhagen's „Hitler's Willing Executioners“: An Exchange of Views. Online. [cit. 2024-04-09]. *The Jewish Quarterly Review*. 1998, roč. 89, č. 1/2, s. 124. ISSN 15530604. URL: <<https://www.jstor.org/stable/1455290>>.

¹³⁰ FINKELSTEIN, Norman. BIRN, Ruth. *A Nation on Trial: The Goldhagen Thesis and Historical Truth*, Online. New York. 2014; str. 68. [cit. 2024-03-25]. ISBN 0805058729. URL: <https://www.google.cz/books/edition/A_Nation_on_Trial/-MpXAgAAQBAJ?hl=cs&gbpv=1>.

¹³¹ FINKELSTEIN, Norman. BIRN, Ruth. *A Nation on Trial: The Goldhagen Thesis and Historical Truth*, New York. 2014; str. 77. [cit. 2024-06-10]. ISBN 0805058729. URL: <https://www.google.cz/books/edition/A_Nation_on_Trial/-MpXAgAAQBAJ?hl=cs&gbpv=1>.

*Himmlers Vertreter im Reich und in den besetzten Gebieten*¹³², která byla v roce 1986 vydána jako kniha. Za svůj život napsala mnoho studií, článků a dvě monografie. Tyto monografie jsou její disertační práce a kniha *A Nation on Trial*, na které spolupracovala s kontroverzním historikem Normanem Finkelsteinem. Právě v knize *A Nation on Trial* oba kritizují Goldhagena za jeho názory. To způsobilo, že Daniel Goldhagen žádal po Birnové omluvu kvůli urážce na cti. O monografii Hitlerovi ochotní katani zastává názor, že se kniha nezaměřuje na nežidovské oběti holokaustu. Birnová společně s Volkrem Reißem mají názor, že se noviny během Goldhagenovy kontroverze staly Goldhagenovým podporovatelem.¹³³

Ve své diskusi *The Nazi vision of the reorganisation of Europe: destruction, racist hierarchies, resettlement*¹³⁴ mluví o rasových kategoriích, které nacisté vytvořili pro zařazení etnik do žebříčku. Obyvatelé Estonska měli v tomto žebříčku vysoké postavení a byli zařazeni do plánu možné germanizace. V Estonsku byl nalezen příkaz, že kdo byl pětkrát ve vězení, měl být popraven. Úkolem bylo pravděpodobně odstranit jeden ze špatných faktorů pro budoucí velkou nacistickou říši. V další části mluví o Kypru a místních obyvatelích. Němečtí vědci měli za úkol zjistit předky obyvatel Kypru. Mělo se odhalit, jestli měli židovské předky, nebo zda to byli původem Turci, kteří přešli k judaismu. Pokud to byli židovští Turci, měli být ušetřeni. Zmiňují se o tom, jak se plány na vypořádání se Židy měnily podle situace. To šlo od jejich nucené emigrace až k plánu na jejich vyvraždění.

Ve studii *Collaboration with Nazi Germany in Eastern Europe: the Case of the Estonian Security Police*¹³⁵ se zabývá situací v Estonsku během nacismu. Popisuje iniciativu lidí, kteří chtěli pomáhat Německu a dostat se do wehrmachtu. Zajímavý byl postoj Estonců k Židům. Němci obvinili místní Židy z toho, že jsou komunisté, a snažili se je deportovat. Estonci se postavili na stranu Židů a tvrdili, že nejsou komunisté. Většina komunistů a Židů uprchla z Estonska předtím, než přišli Němci. Přibližně 1000 Židů

---

¹³² BIRN, Ruth. Die höheren SS – und Polizeiführer. *Himmlers Vertreter im Reich und in den besetzten Gebieten*. Droste Verlag, 1986. ISBN 3770007107.

¹³³ ULLRICH, Volker, *Eine produktive Provokation Die Rolle der Medien in der Goldhagen-Kontroverse*, in: Martin Sabrow – Ralph Jessen – Klaus Grosse Kracht (Hrsg.), *Zeitgeschichte als Streitgeschichte. Grosse Kontroversen seit 1945*, München 2003, s. 157. ISBN 3-406-49473-0.

¹³⁴ EEESTI JUUDI MUUSEUM. *The Nazi vision of the reorganisation of Europe: destruction, racist hierarchies, resettlement*. Online. Eeesti Juudi Muuseum. 2016. [cit. 2024-06-10]. URL: <<https://museum.jewish.ee/history/Holocaust/Viljandi.%20Birn.pdf>>.

¹³⁵ BIRN, Ruth. *Collaboration with Nazi Germany in Eastern Europe: The Case of the Estonian Security Police*. Online. *Contemporary European History*. Roč. 10, č. 2, s. 181–198. str. 195. [cit. 2024-05-23]. ISSN 14692171. URL <<https://www.jstor.org/stable/20081785>>.

zůstalo v celém Estonsku. Druhé etnikum, které bylo nenáviděno a vyhledáváno po celém světě, byli Romové. Estonští Romové měli mít stejná práva jako Židé, ale existovala výjimka. Tyto omezující zákony se nevztahovaly na usedlé Romy, kteří zde žili jako spořádaní občané.

Goldhagen si vytvořil vlastní reakci na kritiku, kterou vznesla Birnová. Svoji reakci nazval *Daniel Jonah Goldhagen Comments on Birn*.¹³⁶ Goldhagen kritizuje ji a Finkelsteina, se kterým občas spolupracovala. Označil jejich práce za ideologicky ovlivněné a protižidovské. Tvrdí, že Finkelstein je antisionista. Birnová vyjadřuje názor, že Goldhagen napsal svoji knihu za účelem získání podpory a peněz od poválečných židovských komunit, jež mohly být složené z přeživších holokaustu nebo potomků těch, kteří zahynuli během války.

8.11. Fritz Stern

Fritz Stern se narodil roku 1926 v Německu v Breslau.¹³⁷ Zabýval se historií Německa a dějinami Židů. Jeho hlavní zaměření spočívalo ve zkoumání národního socialismu. V bádání o Židech se snažil popsat soužití Němců a Židů, které nebylo příliš problematické. V 90. letech kritizoval Goldhagenovu monografii a jeho myšlenkové pochody, které popisovaly Němce v té době jako monstra.

Napsal o Goldhagenovi dílo s názvem *The Goldhagen Controversy: One Nation, One People, One Theory?*.¹³⁸ Stern hovoří o tom, jak Goldhagen vybírá informace a používá pouze to, co mu vyhovuje.¹³⁹ Pro svůj argument proti knize využívá rozmanitost nálad u Němců. Ne každý Němec byl antisemita. V rámci celkové myšlenky o eliminaci Židů píše o problémech, které během toho vznikly. Zemřel 18. května 2016 v New Yorku.

Ve své studii *Germans vs. The Critics* Goldhagen odpovídá na kritické názory historika Fritze Sterna. Goldhagen tvrdí, že kniha byla v Německu vydána v pozměněné verzi a Stern tedy neviděl německý originál.¹⁴⁰ Z tohoto důvodu Goldhagen označuje

---

¹³⁶ GOLDHAGEN, Daniel. Daniel Jonah Goldhagen Comments on Birn. Online. *German Politics & Society*. 1998, roč. 16, č. 2, s. 88–93. ISSN 15585441. URL: <<https://www.jstor.org/stable/23737297>>.

¹³⁷ *Fritz Stern*. Online. In: Wikipedia: the free encyclopedia. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation. [cit. 2024-06-10].

¹³⁸ STERN, Fritz. The Goldhagen Controversy: One Nation, One People, One Theory? Online. *Foreign Affairs*. 1996, roč. 75, č. 6, s. 129. [cit. 2024-05-27]. ISSN 23277793. URL: <<https://www.jstor.org/stable/20047834>>.

¹³⁹ STERN, Fritz. The Goldhagen Controversy: One Nation, One People, One Theory? Online. *Foreign Affairs*. 1996, roč. 75, č. 6, s. 129. [cit. 2024-05-27]. ISSN 23277793. URL: <<https://www.jstor.org/stable/20047834>>.

¹⁴⁰ GOLDHAGEN, Daniel. *Germans vs. the Critics*. Online. *Foreign Affairs*. 1997, č. 1, s. 164. [cit. 2024-01-02]. ISSN 23277793. URL: <<https://www.jstor.org/stable/20047919>>.

Sterna za nedůvěryhodného. Následně se Goldhagen brání a obhajuje své dílo tím, že zmiňuje podporu od Wolfganga Wippermana a dopis od jedné učitelky, která se mu omlouvá za svůj předešlý dopis, protože byla ovlivněna negativními ohlasy. Po přečtení knihy má jiný názor a stojí na straně Goldhageny.

9. Kladné ohlasy v rámci kontroverze a knihy

V *Rosa-Luxemburg-Stiftung 42*¹⁴¹ se objevily negativní a kladné ohlasy na kontroverzi a Goldhagenovu monografii. Přestože tato kniha byla provokativní pro mnoho historiků, část z nich musela uznat, že má velký význam pro výzkum holokaustu. Nejlépe hodnocenou částí monografie je kapitola, která se zabývá pracovními tábory a pochody smrti. Mnoho Goldhagenových odpůrců uznává jeho přínos právě této kapitoly, i přestože k ní mají svoje výhrady.

Celková Goldhagenova popularita byla zajištěna jeho jedinečným přístupem a dobou, kdy vydal svoji monografii. To bylo způsobeno tím, že díla historiků se zdála být podobná, ale najednou se objevila kniha, která měla úplně odlišné názory a myšlenky než ostatní díla. Pro běžného čtenáře působily všechny knihy o nacistickém Německu nebo o holokaustu stejně. Mnoho odborných monografií psalo o tom, jak nacisté rozhodli o zabíjení Židů. Tímto způsobem se Goldhagenova práce dostala do paměti každého, kdo si ji přečetl, protože přinesla novou vlnu bádání o holokaustu, Němcích a Židech. Vznikla nová vlna zájmu o období nacismu. Díky jeho knize vzrostla laická vrstva odborníků na holokaust. Nespočet lidí se snažil vzdělat o tématu, aby mohl podpořit Goldhageny a jeho názor na aktivní účast obyčejných lidí na vraždách Židů. Goldhagen určitě inspiroval nespočet mladých historiků v jejich budoucím výzkumu. Jeho názory o účasti civilistů během ponižování, útoků a podobných akcí vůči Židům přivedly smýšlení od lidí v uniformách zpět k civilistům. Přestože si takto proti sobě poštvál mnoho historiků, získal na svoji stranu některé odborníky a obyčejné lidi. Ti neúnavně stáli za Goldhagenem a jeho myšlenkou.

Já osobně si myslím, že jedním z největších Goldhagenových úspěchů bylo sjednocení historiků, kteří se zabývají holokaustem. To celé způsobil neúmyslně svojí monografií. V dřívější době se historikové nedokázali shodnout na svých názorech. Každý z nich měl vlastní tezi, která měla základ v myšlenkách jiného historika, nebo to celé

---

¹⁴¹ SCHEPERS, Norbert. *Einen Nerv getroffen*. Online. Rosa-Luxemburg-Stiftung, 2005. str. 1–108. ISBN 3-320-02951-7. URL: <https://www.rosalux.de/fileadmin/rls_uploads/pdfs/Manuskripte/Manuskripte_48.pdf>.

vnímal přes svůj osobní historický úhel pohledu. Goldhagen svým tématem neúmyslně přiměl historiky, aby se zaměřili na jeho dílo a ignorovali své rozdílné názory. Jeho knihu považují za přínosnou v rámci faktů o hrozných činech Němců.

10. Vydavatelé a lidé

Německé časopisy vydaly různé recenze a reakce na Goldhagen a jeho knihu. Německý časopis *Die Zeit* vydal jak kladné, tak záporné recenze a tím vyvolal velkou diskusi o Goldhagenově kontroverzi.¹⁴² Tento časopis má vlastní bohatou historii v publikování studií o holokaustu. Mnoho historiků si vybralo tento časopis pro publikování svých názorů a článků. Tímto šířili své názory mezi lidi. Věděli, že tento časopis si přečte více lidí než časopis zaměřený na historii. *Die Zeit* citoval přeložené části z monografie Hitlerovi ochotní katani. Titulní strany časopisu s údernými nadpisy měly přimět lidi k nákupu. To vedlo k rozdělení Německa na podporovatele a odpůrce Goldhagen. Mnoho slavných historiků přispělo do *Die Zeit* vlastními názory na kontroverzi. Mezi jejich kritickými články se objevili i podporovatelé. Patří mezi ně Jürgen Habermas a Ernst Nolte.¹⁴³ Monografie Hitlerovi ochotní katani se za svůj první měsíc v Německu kompletně vyprodala. Jednalo se o 160 tisíc výtisků. *Die Zeit* v rámci období kontroverze nechal vytisknout 500 tisíc knih.

Několik novinářských společností se vyjádřilo proti jeho práci. Takovým příkladem je *Frankfurter Rundschau*, který považoval celou diskusi o knize za snahu pobouřit lidi.¹⁴⁴ Mezi další názory patří vyjádření jednoho z koeditorů ve *Frankfurter Allgemeine Zeitung*. Tento koeditor se vyjádřil o této knize, že nepřináší nic nového a že se Goldhagen rozhodl ignorovat mnoho možností v rámci svého výzkumu.¹⁴⁵

10.1. Daniel Goldhagen v Německu

V době, kdy Goldhagen teprve plánoval německé vydání, nastal pro něj velký problém. Nedokázal najít vydavatele pro překlad a vydání německé verze. Nakonec se dohodl se společností Pantheon Verlag, která je součástí mezinárodního vydavatelství

---

¹⁴² *Goldhagen in Germany: Historians' Nightmare & Popular Hero. An Essay on the Reception of Hitler's Willing Executioners in Germany.* Online. ZANK, Michael. 2007, 2008. [cit. 2024-04-24]. URL: <https://www.bu.edu/mzank/Michael_Zank/gold.html>.

¹⁴³ BARKAI, Avraham. *German Historians versus Goldhagen.* Online. Yad Vashem. 1998. [cit. 2024-04-14]. URL: <<https://www.yadvashem.org/articles/academic/german-historians-versus-goldhagen.html>>.

¹⁴⁴ SCHNEIDER, Michael. Die „Goldhagen-Debatte“: ein Historikerstreit in der Mediengesellschaft. Online. *Archiv für Sozialgeschichte.* 1997, roč. 37, s. 460–481. s. 463. [cit. 2024-05-21]. ISSN 0066-6505. URL: <<https://library.fes.de/afs/pdf/afs-1997-460.pdf>>.

¹⁴⁵ BARKAI, Avraham. *German Historians versus Goldhagen.* Online. Yad Vashem. 1998. [cit. 2024-04-14]. URL: <<https://www.yadvashem.org/articles/academic/german-historians-versus-goldhagen.html>>.

Random House. Random House se ve 21. století spojilo s nakladatelstvím Penguin Books, ze kterého vzniklo Penguin Random House.

Pro návštěvu v Německu a diskusi si vybral tři specifická města. Jedná se o Mnichov, Frankfurt nad Mohanem a Berlín, která měla svůj specifický význam v rámci své historie. Mnichov a Berlín během třetí říše byly sídly nacistického velení. Frankfurt se po válce stal místem obnovené německé demokracie. Moderátorem všech diskusí byl pracovník z časopisu *Die Zeit*. Během diskusí uklidňoval rozvášněné lidi, kteří vykřikovali na podporu Goldhagena. V Německu byla velká poptávka po vstupenkách na akce, kde Goldhagen vystupoval. Byl obrovský zájem ho vidět a na lístky se tvořily fronty. Část jeho fanoušků tvořili lidé z třetí poválečné generace. Monografie poskytla běžným čtenářům podklad k vášnivé diskusi, zatímco historikům nepřinesla nic nového.¹⁴⁶ Čtenáři byli knihou zaujati, protože se v ní šlo přímo k jádru věci. Mnoho lidí vnímalo Goldhagena jako sympatického, talentovaného muže a mladou krev mezi starými historiky, kteří nedokážou přinést do svého oboru nové informace.¹⁴⁷

Třetí poválečná generace se nebála zeptat na historii holokaustu. Toto chování lze srovnat se současnou generací, která má v určitých oblastech vědění dostupnější informace než minulé. V období 80. a 90. let byli lidé naladěni na nové informace o holokaustu. V této době se v televizi objevovaly dokumenty, které se zabývaly holokaustem a nacisty.¹⁴⁸ Knihkupectví byla plná knih o holokaustu. Když se objevila monografie Hitlerovi ochotní katani, dostaly se k lidem nové informace, které šly proti současnému proudu vědění. Podobným způsobem tuto situaci označil anglický historik Ian Kershaw, který to považoval za dobrý marketingový tah.

Celkovou popularitu si získal právě propagováním prostřednictvím rádia a televize. Ostatní historikové ho odsuzují a kritizují za opuštění historického pole za účelem získání čtenářů. Osobně považují jeho snahu využít rádio a televizi k propagaci za dokonalý způsob zviditelnění. V době kontroverze byla technologie pro přenos informací velmi příznivá. Autor tak dokázal rozšířit povědomí o své práci více než ostatní historikové

---

¹⁴⁶ VOLKER, Ullrich. *Eine produktive Provokation Die Rolle der Medien in der Goldhagen-Kontroverse*, in: Martin Sabrow – Ralph Jessen – Klaus Grosse Kracht (Hrsg.), *Zeitgeschichte als Streitgeschichte. Grosse Kontroversen seit 1945*, München 2003, s. 154. ISBN 3-406-49473-0.

¹⁴⁷ Goldhagen in Germany: *Historians' Nightmare & Popular Hero. An Essay on the Reception of Hitler's Willing Executioners in Germany*. Online. ZANK, Michael. 2007, 2008. [cit. 2024-04-24]. URL: <https://www.bu.edu/mzank/Michael_Zank/gold.html>.

¹⁴⁸ WACHSMANN, Nikolaus. Review: Review Article: After Goldhagen. Recent Work on the Genesis of Nazi Genocide. Online. *Journal of Contemporary History*. 1999, roč. 34, č. 3, s. 478. [cit. 2024-04-25]. ISSN 14617250. URL: <<https://www.jstor.org/stable/261150>>.

prostřednictvím veřejných debat. Lidé si mohli udělat názor na knihu a rozhodnout se, zda si ji chtějí koupit. Hans Mommsen hovoří o tom, jak lidé nechtěli slyšet pravdu, ale mýty.¹⁴⁹

---

¹⁴⁹ MOSES, Anthony. Structure and Agency in the Holocaust: Daniel J. Goldhagen and His Critics. *History and Theory*, 1998, 37, č. 2, s. 197. [cit. 2023-11-26]. ISSN 14682303. URL: <<https://www.jstor.org/stable/2505466>>.

11. To, co chybělo v knize

Při prvním pohledu na monografii Hitlerovi ochotní katani se zdá, že obsahuje všechno potřebné, co by člověk chtěl slyšet o tématu eliminace Židů. Při důkladnějším čtení lze objevit chybějící témata, která by by čtenář očekával při čtení o nacismu. Mnoho historiků ve svých kritických dílech vyjmenovalo řadu nedostatků, které se v knize objevily nebo na něž se Goldhagen mohl lépe zaměřit.

11.1. Slovanské národy a další státy

Goldhagen se ve své knize skoro nezmiňuje o slovanských národech a dalších etnikách. Úplně opomíjí nacionalisticky orientované slovanské národy, které se přidaly na stranu nacistického Německa a účastnily se masakrů židovských komunit. Slované se také stali cílem eliminace během nacistické nadvlády, ale počet obětí nebyl tak vysoký jako u Židů. Slovanské země měly poskytnout Německu nové území, kde by v budoucnosti zanikly nebo byly germanizovány a začleněny do německé společnosti. Mnozí příslušníci slovanských etnik skončili v koncentračních a pracovních táborech, přestože Goldhagen na ně neupozorňuje a tvrdí, že měli lepší podmínky než Židé.

Nesmíme zapomenout, že některé národy se podvolily Hitlerovi, jejich země byly obsazeny Německem. Rumunsko, Maďarsko a Slovensko mu poskytly vojáky a techniku pro válku. Na jejich území docházelo k rozhodnutím jejich vlastních vlád k eliminaci Židů nebo jejich předání do rukou Německa, které je odváželo pryč. Do seznamu cizinců na straně Německa by se dala počítat různá ukrajinská uskupení, která byla proti nadvládě Sovětského svazu. Podporovala Hitlera, protože chtěla získat vlastní stát a uznání nezávislosti. Heinrich Himmler uvažoval o zřízení pomocných vojenských oddílů z oblasti pobaltských zemí, Ukrajiny a jiných zemí na podporu armády a policejních jednotek na východní frontě, které byly vyčerpané.

Jedno z mnoha etnik, které trpělo společně se Židy, byli členové romské komunity, kteří byli roztroušeni po celé Evropě. Romové neměli vlastní národ, takže byli považováni za něco špatného. Hlavně se jednalo o ty, kteří stále žili kočovným způsobem života. Nacistický režim je mohl vnímat jako špiony, kteří se neustále přesouvají. V roce 1938 byli příslušníci romských komunit zatýkáni a deportováni do pracovních táborů. Později se vytvořil soupis všech Romů a míšenců, kteří měli být eliminováni. Mnozí historikové mají vlastní názor, proč mnoho z nich skončilo v koncentračních táborech. Ve studii

*Correspondence: „Gypsies and the Holocaust“*¹⁵⁰ historik Yehuda Bauer tvrdí, že holokaust měl též za cíl chycení potulných Romů, kteří neměli žádný domov a byli nevzdělaní. Ohledně této teorie mu protirečí právě ve stejné studii Sybila Miltonová. Ta přišla s teorií, že cílem mohl být kdokoliv, kdo se režimu znelíbil. Takový člověk měl skončit v koncentračním táboře, ať už to byl potulný Rom, usedlý Rom nebo kdokoliv jiný.

11.2. Formy antisemitismu a srovnání antisemitismu ve světě

Goldhagen ve svém výzkumu o Německu zkoumá formy antisemitismu, konkrétně národní a eliminační antisemitismus. Náboženský antisemitismus je také přítomen, i když v menší míře. Ostatní jeho formy nejsou ve výzkumu zahrnuty. Goldhagen se zaměřuje pouze na ten německý a považuje ho za jedinečný a nejhorší na světě. Jedním z důvodů je rasová teorie, která v jiných zemích neexistovala.¹⁵¹ Mnoho historiků mu vytýká, že neporovnal německý s tím v jiných zemích. Dostupné zdroje a statistiky ukazují, že německý antisemitismus nebyl jedinečný svou krutostí, ale že existovaly země, kde byla situace pro Židy ještě horší. Největší krutost německého antisemitismu se projevila v době nacismu, zatímco v předchozích dobách nebyla situace pro Židy tak strašná.

V druhé polovině 19. století, když Židé v Německu získali rovnoprávnost, se jejich situace zlepšila. Samozřejmě museli čelit antisemitským názorům a činům některých skupin Němců, ale jejich život byl lepší než v carském Rusku, kde byli po roce 1881 velmi omezeni novými zákony. V roce 1881 došlo k atentátu na cara Alexandra II a byli z toho obviněni místní Židé.¹⁵² Nové zákony omezily jejich cestování, vzdělávání a možnost získat dobrou práci. To je jeden z možných důvodů, proč Židé z východní Evropy přišli do Německa. Chtěli si zajistit lepší podmínky pro sebe a své rodiny. Ve střední a západní Evropě nemuseli mít obavy o svou bezpečnost a životy a současně sem přinesli své vlastní židovské tradice, které se lišily od místních. Odlišnost tradic se mohla stát zdrojem nenávisli.

V západní Evropě nalezneme Francii s výrazným antisemitským problémem. Antisemitismus se zde dlouhou dobu ve společnosti projevoval otevřeně. V minulosti existovalo mnoho skupin, které zde vydávaly časopisy a noviny s antisemitským

---

¹⁵⁰ Correspondence: „Gypsies and the Holocaust“. Online. *The History Teacher*. 1992, roč. 25, č. 4, s. 513–521. [cit. 2024-06-10]. URL: <<https://www.jstor.org/stable/494357>>.

¹⁵¹ GORDON, Adi. GOLDBERG, Amos. *Interview With prof. Daniel Goldhagen, Harvard University*. Online. Yad Vashem. 1997. [cit. 2024-05-23]. URL: <<https://www.yadvashem.org/articles/interviews/daniel-goldhagen.html>>.

¹⁵² GORDON, Adi. GOLDBERG, Amos. *Pogroms*. Online. The HISTORY Channel. 2018, 21. srpna 2018. [cit. 2024-05-23]. URL: <<https://www.history.com/topics/european-history/pogroms>>.

zaměřením. Byly zde aféry, ve kterých byli Židé obviňováni jako hlavní aktéři nebo jako podílející se na událostech. Jako příklad můžeme uvést Dreyfusovu aféru z 19. století, která otřásla židovskými občany ve Francii i po celém světě. Proces je známý svým rozdělením společnosti. Konzervativci, nacionalisté a antisemité nechtěli obnovení procesu, protože jim vyhovovalo, že byl důstojník Dreyfus ve vězení.¹⁵³ Během druhé světové války vznikaly dobrovolnické francouzské jednotky, které podporovaly německou moc a antisemitismus.

Pojem antisemitismus se mohl více rozšířit do celého světa v roce 1879, když politolog Wilhelm Marr vydal svou knihu *Der Weg zum Siege des Germanenthums über das Judenthum* (Cesta k vítězství germánství nad židovstvím).¹⁵⁴ Autor nahradil termín *Judentum* slovem *Semitismus* k označení Židů a jejich způsobu života. Antisemitismus se postupem času začlenil do politiky, kde docházelo ke vzniku politických spolků pro podporu nenávisti vůči Židům. Pro pobožné křesťany nastala nová cesta k nenávisti. Kromě víry jim šlo také o politické blaho státu. Židé byli vnímáni jako nevhodné osoby pro politiku a vedení státu. Daniel Goldhagen využil pro své názory dobový národní antisemitismus, který byl využit Němci k distancování se od německých Židů za použití termínu židovská rasa. Tento pojem byl pouze imaginární a měl za cíl zařadit Židy k neexistujícímu státu. Takto se snažili oddělit židovské Němce od obyvatel Německa.

Goldhagen nevytvořil téměř žádnou spojitost mezi antikapitalismem a antisemitismem, který se v Německu objevil v druhé polovině 19. století. Jediná zmínka o antikapitalismu je, když Židé uctívají bytost zvanou „Mamon“. Jedná se o spojení ekonomického a křesťanského antisemitismu. V rámci křesťanství je „Mamon“ démon, který je spojen s chamtivostí. Je představitelem jednoho ze sedmi smrtelných hříchů. V rámci ekonomického antisemitismu to zahrnuje myšlenku hromadění peněz, která byla spojována se Židy. Domnívám se, že Goldhagen vnímal v té době antisemitismus a antikapitalismus jako jednu věc. Antikapitalismus se stal součástí myšlenek socialistických politických stran od 19. století. Jejich odsuzování kapitalismu se spojilo s tehdejší trendem antisemitismu. Židé byli pro ně pouze obětí obvinění, pokud by se něco stalo. Socialisté spojili ve svých názorech tehdejší trend antisemitů, který zahrnoval postavení Židů ve společnosti, se socialistickým odporem vůči kapitalismu. Jejich myšlenka

---

¹⁵³ GORDON, Adi. GOLDBERG, Amos. *ANTISEMITISM*. Online. United States Holocaust Memorial Museum. [cit. 2024-05-23]. URL: <<https://encyclopedia.ushmm.org/content/en/article/antisemitism-1>>.

¹⁵⁴ *Wilhelm Marr*. Online. Jewish virtual library. [cit. 2024-06-10]. URL: <https://www.jewishvirtuallibrary.org/wilhelm-marr#google_vignette>.

spočívala v šíření nenávisi vůči židovským kapitalistům, jež se postupně rozšířila i mezi ostatní kapitalisty.¹⁵⁵ V pozdější době se někteří socialisté stali nacionalistickými socialisty, kteří převzali moc ve třicátých letech 20. století. Socialistický antikapitalismus s antisemitismem neexistoval pouze v Německu, ale i v mnoha dalších zemích. Kapitalismus narušil tehdejší ustálené způsoby, které existovaly po staletí. V době před kapitalismem členové cechů bránili Židům i dalším lidem přístup k povolání a tím i do jejich společnosti. Tím vytvářeli vlastní uzavřené a kontrolované komunity. Mnoho Němců v době přechodu na kapitalismus smýšlelo stále podle starých zvyků a tradic. Byli proti probíhající industrializaci, protože ji považovali za odcizení lidskosti a zkušeností, které měli. Modernizace byla pro ně hrozbou, kterou nehodlali ignorovat. Obviňovali z toho skupinu, která z toho těžila nejvíce, a to Židy. Němečtí velkostatkáři s nástupem kapitalismu ztratili část svých zisků, protože odběratelé obilí a dalších plodin přešli k novým lokálním a levnějším farmářům. Všeobecně se tohle hnutí proti zavádění industrializace označovalo jako německý romantismus. Pocit odcizení a strach z nahrazení se panoval po celém světě. Určitě v dalších zemích mohli lidé vidět industrializaci a rostoucí židovský vliv jako problém, který se spojil proti nim.

V roce 1871 získali Židé zrovnoprávnění s Němci, a tak se jim otevřely nové možnosti v pracovních činnostech. Příchod kapitalismu do Německa znamenal pro Židy a Němce možnost konkurenčního obchodu. Židé přestali být omezeni v rámci budoucího povolání. Když v 19. století zanikly cechy, Židé mohli pracovat v lepších profesích jako novináři, právníci, bankéři nebo se mohli stát vlastníky továren. Antisemité viděli tuto situaci jako odporující jejich předchozímu způsobu života. Začali ji využívat k šíření nenávisi vůči Židům. Když se v rámci kapitalismu stalo něco špatného, například ekonomické potíže v roce 1873, viníkem měl být Žid.¹⁵⁶ Antisemité tyto lži a zvěsti šířili do okolí. Bohužel lidé mohli být tímto ovlivněni a začali si vytvářet další negativní představy o Židech.

11.3. Náboženství

V knize se autor pouze částečně dotkl tématu křesťanství a náboženství. Spojuje německý antisemitismus s historií církve. Tvrdí, že se církevní antisemitismus zakomponoval do německé kultury a projevoval se v období 19. a 20. století. O církvi píše

¹⁵⁵ COWEN, Tyler. *The Socialist Roots of Modern Anti-Semitism*. Online. Independent institute. [cit. 2024-05-23]. 1997. URL: <<https://www.independent.org/publications/article.asp?id=359>>.

¹⁵⁶ WACHSMANN, Nikolaus. Review: Review Article: After Goldhagen. Recent Work on the Genesis of Nazi Genocide. Online. *Journal of Contemporary History*. 1999, roč. 34, č. 3, s. 477–487. str. 483. [cit. 2024-05-23]. ISSN 14617250. URL: <<https://www.jstor.org/stable/261150>>.

pouze to, jak křesťané přijali myšlenku eliminačního antisemitismu, poté zmínil několik dopisů, které napsali němečtí církevní představitelé. Psali, jak podporují Hitlera nebo projevují nenávist vůči Židům. Goldhagen má částečně pravdu, ale nerozvádí to do podrobností. V Německu určitě žilo mnoho farářů, biskupů a dalších církevních představitelů, kteří ho podporovali. Přesto mezi nimi museli být církevní představitelé, kteří nesdíleli stejné názory jako nacistický režim. V knize se nejspíš objevuje pouze jedna zmínka o církevním odporu vůči antisemitismu a režimu. Byl to Walter Höchstädter, který takové jednání odmítal. Proč Goldhagen nezmínil i jiné církevní představitele, kteří jednali podobně jako Walter Höchstädter? Určitě musel narazit na zmínky o církevních představitelích, kteří se stavěli proti režimu. Pokud by Goldhagen lépe začlenil do své práce pohled na náboženskou situaci a chování lidí, některé kritické názory by nebyly tak ostré. Až v knize *A Moral Reckoning* se Goldhagen přímo zaměřuje na církev a papeže Pia XII. Kritizuje papeže za jeho nezasahování do situace v Evropě během nacismu.¹⁵⁷ Goldhagen vnímá celou situaci příliš jednostranně. Papež nemohl v rámci akcí nacistů udělat nic, protože by to mohlo situaci ještě více vyhrtit.

Zpočátku se křesťané přikláněli k Hitlerovi, protože si je získal svými proslovy. Lze říct, že to mohli být antisemité, kteří cítili osobní nebo církevní nenávist vůči židům. Přesto to byli lidé, kteří by s velkou pravděpodobností nedokázali zabít člověka. Někteří církevní představitelé a pobožní civilisté se odklonili od nacistického režimu a byli proti jejich jednání, když německá vláda začala vyvíjet příliš velký nátlak a kontrolu. Kvůli tomu bylo zatčeno mnoho pastorů. Někteří byli popraveni za svou činnost proti režimu.¹⁵⁸ Takovým příkladem je odboj Bílá růže. O specifických náboženských odpůrcích režimu a těch, kteří pomáhali Židům, se budu zmiňovat v kapitole lidskost a krutost.

Nacisté byli křesťané, ale odmítali zvyky, které jsou popsány v židovském Starém zákoně. Nacisté neplánovali zničit křesťanství, protože bylo součástí jejich identity. Namísto toho se snažili o omezení židovských vlivů. Další náboženskou skupinou, která byla pronásledována, byli Svědkové Jehovovi. Neuznávají Ježíše, vnímají ho pouze jako Božího syna, ne jako Boha. Též odmítají symbol kříže. Odmítali vojenskou službu a Hitlera, což bylo Hitlerem vnímáno jako projev odporu vůči režimu. Odmítnutí tradičního vnímání Ježíše mohlo být chápáno jako odmítnutí spasitele, což bylo považováno za

---

¹⁵⁷ ROSENFELD, Gavriel. The Historian as Judge. Online. *The Jewish Quarterly Review*. 2004, roč. 94, č. 2, str. 382. [cit. 2024-05-23]. ISSN 15530604. URL: <<https://www.jstor.org/stable/1455432>>.

¹⁵⁸ UNITED STATES HOLOCAUST MEMORIAL MUSEUM, WASHINGTON, DC. The German Churches and the nazi state, Online. [cit. 2023-11-27]. URL: <<https://encyclopedia.ushmm.org/content/en/article/the-german-churches-and-the-nazi-state>>.

židovské jednání. Někteří nacisté začali vytvářet vlastní okultní kultury, aby získali nadpřirozenou moc. Jejich členové hledali poklady a předměty spojené s mytologií, které by jim měly poskytnout moc ve válce. Vytvořili také kultury, které se týkaly germánských hrdinů. Katolická církev byla proti těmto pohanským kultům, protože byly v rozporu s křesťanskou vírou. Naopak protestanti v Německu byli více nakloněni režimu, protože Hitler využíval Martina Luthera jako symbol proti Židům. Nacismus lze přirovnat k náboženskému kultu, který má svá vlastní specifická pravidla, tradice, vůdce a ideologii, kterou je nutné následovat.

11.4. Politika

Po přečtení knihy a názorů kritiků usuzují, že Goldhagen se snažil vyhnout tématu politiky v době nacistického Německa. Nesnažil se začlenit žádné politické jednání nebo německé politické strany z doby před nacismem do svého bádání. V knize se téměř nenachází nic o politice kromě toho, jak se politické strany v 19. století snažily distancovat od Židů. Hitlerův plán spočíval v odcizení identity Židů a jejich přeměně na druhořadé bytosti. Goldhagen vnímá odpor vůči Židům v 19. století jako samozřejmost, aniž by vzal v úvahu zakořeněné předsudky, kterých se Němci postupně museli zbavovat.¹⁵⁹Nezmiňuje se, kolik procent lidí se rozhodlo volit Hitlera a národní socialisty. Goldhagen se nezmiňuje ani o zákazu obtěžování Židů. Děti zdravily Židy bez jakékoliv nenávisti.¹⁶⁰ Popisuje, jak politické strany vnímaly Židy, ale pouze v 19. století. Další nezmíněnou částí je nucený odchod Židů do ciziny. Moc o tom nepíše, i když je to velmi důležitá informace pro bádání. Po vlně emigrací z Německa zbylo na území kolem 550 tisíc Židů.

Daniel Goldhagen kompletně vynechal ze svého bádání informace, které nám poskytují důkazy o Hitlerově snaze jednat s ostatními národy. Snažil se je přimět, aby přijaly velké množství německých Židů, které chtěl dostat pryč z Německa. Toto jednání je v naprostém rozporu s vyobrazením Hitlera jako člověka, který by nechal vyvraždit všechny příslušníky židovských komunit v zemi. To může vyvolat otázku, zda byl holokaust opravdu zamýšlen od začátku jeho vlády, nebo vznikl později jako rychlé řešení problému.

---

¹⁵⁹ Anti-Jewish Prejudices, Antisemitic Ideologies, Open Violence: Antisemitism in European Comparison from the 1870s to the First World War. A Commentary. [cit. 2024-05-20]. URL: <<https://www.quest-cdecjournal.it/anti-jewish-prejudices-antisemitic-ideologies-open-violence-antisemitism-in-european-comparison-from-the-1870s-to-the-first-world-war-a-commentary/>>.

¹⁶⁰ RICH, Harvey. Review: Genocide as a Sociopolitical Process. Online. *The Canadian Journal of Sociology*. 1987, roč. 94, č. 2, s. 393–404. str. 399 [cit. 2024-05-23]. ISSN 17101123. URL: <<https://www.jstor.org/stable/3340944>>.

V knize se zmiňuje o komunismu jako o nepříteli Německa, ale nevysvětluje, jak tento odpor vůči tomuto politickému směru vznikl. Informace o Hitlerově nenávisti vůči komunismu jsou známé již velmi dlouhou dobu, ale Goldhagen ve svém díle pouze píše o spojení Židů a komunismu jako velké hrozbě pro německý národ. V knize se mluví o židobolševismu, aniž by se autor snažil vysvětlit, o co jde. Židobolševismus je názor, který vnímá Židy jako zastánce bolševismu. Po ruské revoluci v roce 1917 se bolševismus šířil do okolních zemí a Němci využili židobolševismus k eliminaci komunistických stran. Komunismus se v Německu poprvé objevil po konci první světové války, když se Německo transformovalo na výmarskou republiku. Místní komunisté ze strany nezávislých sociálních demokratů se pokusili o puč v roce 1919. Tato ozbrojená událost po válce vyvolala velkou vlnu nenávisti proti komunistům. Semínko nenávisti mohlo růst v rámci pocitu ohrožení, který mohl nastat ze strany Sovětského svazu během války. Židé byli spojováni s myšlenkou komunismu, který se Němcům přičil.

11.5. Křišťálová noc

Goldhagen píše o křišťálové noci jako o úmyslném útoku na židovský majetek, do kterého se mělo zapojit nespočet civilistů bez přípravy. Tvrdí, že to udělali Němci svým spoluobčanům.¹⁶¹ Tento názor je v rozporu s myšlenkou knihy, pokud vycházíme z myšlenek 19. století o rasovém antisemitismu v době nacismu. Víme, že Němci je nechtěli vnímat jako součást německého národa. Příkaz k tomuto činu přišel od Josepha Goebbelse přímo k hlavním osobám v čele oblastních nacionalistických skupin a spolků, které podporovaly Hitlera. Důvodem pro něj měla být pomsta za smrt diplomata Ernsta vom Ratha, který měl být zabit rukou polského židovského studenta Herschela Grynszpana.¹⁶² Goldhagen se zmiňuje o kritikách, kteří ostře kritizují tento čin, ale spíše se jich dotkl zničený majetek než mrtví Židé. Zde je možné zmínit jméno kněze Bernarda Lichtenberga, který vznesl kritiku ohledně krutosti během křišťálové noci. Považoval to celé za zbytečné a špatné.

Nesouhlasím s myšlenkou, že všichni přítomní byli antisemité a chtěli se zúčastnit. Pokud by se zúčastnili všichni lidé, byli by do tohoto činu zahrnuti i lidé, kteří se osobně s Židy a byli jejich blízcí přátelé. Tito lidé by se určitě nezúčastnili křišťálové noci. V rámci

---

¹⁶¹ RICH, Harvey. The Goldhagen Controversy One Nation, One People, One Theory? Online. *Foreign Affairs*. 1996, roč. 75, č. 6, s. 128–138. str. 132. [cit. 2024-05-23]. ISSN 23277793. URL: <<https://www.jstor.org/stable/20047834>>.

¹⁶² UNITED STATES HOLOCAUST MEMORIAL MUSEUM. *KRISTALLNACHT*. Online. United States Holocaust Memorial Museum. 2019. [cit. 2024-06-11]. URL: <<https://encyclopedia.ushmm.org/content/en/article/kristallnacht>>.

události bych rozdělil lidi na účastníky a přihlížející. Účastníci jsou členové SA, antisemitské skupiny, lidé, kteří pocítovali zášť proti Židům, a civilisté, kteří se díky propagandě stali antisemity. Mnozí členové SA mohli mít na sobě civilní oblečení, aby to celé umocnilo sílu civilního davu bez žádných rozkazů. Dokonce je zaznamenáno, jak byli lidé křišťálovou nocí šokováni a mysleli si, že Hitler o této akci neví a nemá s ní nic společného. Za přihlížející bych označil lidi, kteří bohužel byli přítomní, ale neměli odvahu se postavit proti účastníkům, přestože mnohdy určitě tento čin vnitřně odsuzovali. Odvážní lidé mohli vykřikovat, co si myslí. Takovým příkladem byla žena, která se znala s rodinou Klempererových. Vykřikla slovo „hanba“, když viděla destrukci, kterou účastníci akce způsobili. Byla zatčena a vyslýchána, ale poté byla propuštěna z vazby, protože byla nevinná.¹⁶³Všichni přihlížející byli obyčejní lidé, kteří se ocitli na špatném místě ve špatný čas. Neměli sílu a prostředky se bránit v případě, kdyby agresori útok obrátili proti nim. Lidé měli vlastní pud sebezáchovy a odpovědnost vůči rodinám. Určitě vyhodnotili, že tento symbolický akt hrdinství by neměl ohrozit budoucnost jejich rodin, které by mohly následně trpět za jejich činy. Přihlížející se zmohli jen na sledování zkázy, která zůstala po řádění SA a přívrženců Hitlera.

11.6. Lidskost a krutost

V porovnání s Browningovou knihou *Obyčejní muži* neobsahuje Goldhagenova kniha žádné slitování, smutek nebo emoční narušení ze strany Němců nebo vojáků. Dokonce je možné vidět některé krutosti, které tito lidé provedli. Goldhagen ve svém díle uvádí příklad, kdy členové SA zaútočili na židovského muže za použití holí, zatímco přihlížející se tímto bavili a povzbuzovali členy SA k silnějšímu úderu. Pokud lidé opravdu takto reagovali na takový čin, svědčí to o psychologickém problému těchto lidí. Mezi nimi byli lidé, kterým se to nelíbilo, ale nadále přihlíželi. Pokud by se rozhodli odejít, mohli by se dostat do centra pozornosti ostatních, a to si nemohli dovolit. Lidé v davu by je mohli označit za podporovatele Židů. Použitím logického myšlení je jasné, že nelze všechny Němce z období války házet do pytle s nápisem vrahové a antisemité, který se poté uzavře. Nacisté se snažili omezit vliv Židů prostřednictvím vyhlášení bojkotu židovských obchodů a služeb. Před obchody stáli členové SA, kteří měli odradit lidi od nákupu. Tento plán

---

¹⁶³ KOCIURUBA, Alysia. Ordinary Germans or Willing Killers: *Klemperer and the Goldhagen Debate*. Online, A Senior Honors Thesis, vedoucí Andrew Spencer, Alan Beyerchen. The Ohio State University: The Ohio State University, 2009. [cit. 2024-04-26]. str. 71. URL: <https://kb.osu.edu/server/api/core/bitstreams/55caab80-01f7-540d-afae-4f4d983d7833/content>.

selhal, protože nespočet lidí se rozhodlo je ignorovat a nakoupit zde.¹⁶⁴ Celý bojkot trval pouze 1 den.

Existují dochované záznamy a svědectví o lidech, kteří se postavili proti nacistickému režimu a pomáhali Židům. Přes 600 Němců bylo oceněno izraelskou vládou titulem Spravedlivý mezi národy za jejich pomoc Židům během druhé světové války. Toto ocenění je uděleno jednotlivcům, nikoliv skupinám. Znamená to, že mohlo existovat více Němců, kteří pomáhali a byli součástí protinacistických organizací. Bohužel mnozí z nich mohli zemřít, aniž by se někdo dozvěděl o jejich činech. Mezi těmito lidmi byli vzdělaní jednotlivci, bývalí Židé, kteří konvertovali, církevní představitelé a obyčejní lidé. Někteří z nich měli přátelské vztahy se Židy. Goldhagen se pouze zmiňuje o jednom člověku, který byl proti událostem křišťálové noci a proti takovému zacházení se Židy. Určitě existovalo více lidí, kteří měli podobné názory a myšlenky. V Německu žil nespočet osob, kterým se nacistické antisemitské plány přičily. Pocházeli z nejrůznějších společenských vrstev. Z církevní oblasti se jednalo o Martina Niemöllera, Dietricha Bonhoeffera a Bernharda Lichtenberga. Z vojenského prostředí to byli obyčejní vojáci, nebo dokonce členové nacistické strany. Takovým příkladem byli Wilm Hosenfeld a Albert Battel. Dokonalým příkladem vysoké německé společnosti byl Albert Göring, bratr velitele Luftwaffe Hermanna Göringa. Větším celkem, který šel proti nacistické ideologii, byla organizace Bílá růže, která prováděla letákové akce proti nacismu a neprosazovala fyzický boj proti režimu.¹⁶⁵ Snažila se rovněž jít proti nacistickým snahám vyvraždit Židy. Pro uvedení dalšího většího celku lze zmínit městečko Sonderburg, které lze považovat za dokonalý příklad náboženské tolerance a života s židovskými sousedy bez předsudků.¹⁶⁶

---

¹⁶⁴ *Anti-Jewish Boycott*. Online. United States Holocaust Memorial Museum. [cit. 2024-06-05]. URL: <https://encyclopedia.ushmm.org/content/en/timeline-event/holocaust/1933-1938/anti-jewish-boycott>.

¹⁶⁵ RAY, Michael. White Rose. Online. <https://www.britannica.com/topic/White-Rose>. 2011, 23. května 2024. [cit. 2024-05-23]. URL: <https://www.britannica.com/topic/White-Rose>.

¹⁶⁶ HENRY, Frances. HEROES AND HELPERS IN NAZI GERMANY: WHO AIDED JEWS? *Humboldt Journal of Social Relations*, 1986, 13 č. 1/2. s. 310 [cit. 2024-04-26]. ISSN 01604341. URL: <https://www.jstor.org/stable/23262671>.

12. Knihy vydané po jeho kontroverzi

V novější době se Goldhagen snaží zaměřovat na téma antisemitismu, ale přesto vydal knihu, která se zabývá tématem genocid a vyvražďování jiných etnik. Je možné, že jeho knihy, které vydal po kontroverzi, mohly být ovlivněny touto událostí a diskusemi. Lze říct, že jeho další knihy nejsou tolik kontroverzní. Přesto v nich přetrvávají jeho názory, že lidé tyto činy provedli, protože chtěli. Tímto příkladem může být kniha *A Moral Reckoning*, která se zabývá církví během nacismu.

*Briefe an Goldhagen*¹⁶⁷ byla vytvořena v roce 1997. Kniha obsahuje nespočet dopisů od čtenářů a jeho odpovědi. Jsou zde zastoupeny jak podpůrné, tak kritické ohlasy. Goldhagen odpovídá na některé dopisy a doplňuje své názory. Dokonce se snaží vysvětlit, že nedává nikomu vinu a jeho názory o vině Němců se nevztahují na všechny.¹⁶⁸

Kniha *A Moral Reckoning* kritizuje příslušníky německé křesťanské církve za jejich účast v holocaustu a odsuzuje zahraniční představitele křesťanství za to, že se nerozhodli Židům pomoci. Kniha představuje novou část jeho kontroverze, která má otrástit historiografii holocaustu. Dílo je rozděleno do tří částí. Autor si myslí, že současní lidé nedokážou kriticky myslet a posoudit situaci, a to zejména pokud se jedná o církev.¹⁶⁹ Lze usoudit, že tato kniha mohla vzniknout jako reakce na předchozí nedostatečné vysvětlení otázky víry během kontroverze. První část se zabývá křesťanskou církví a papežem v době, kdy nacisté byli u moci. Mluví o tom, jak církev podpořila eliminaci Židů ze společnosti, protože tím by došlo k uvolnění vlivných pozic, na kterých do té doby Židé setrvali. Goldhagen píše o roli papeže Pia XII. během holocaustu.¹⁷⁰ V druhé části srovnává činy představitelů katolické a protestantské církve ve válečném období. V třetí části si pokládá otázku, jak církev může v dnešní době vše napravit. Monografie dostala smíšené recenze. Gavriel Rosenfeld ve své práci *The Historian as Judge*¹⁷¹ uvádí příklady, jak se křesťanští představitelé snažili pomoci Židům. Takovým příkladem je Dánsko, kde místní církevní

---

¹⁶⁷ GOLDHAGEN, Daniel. *Briefe an Goldhagen*. Siedler, 1997. ISBN 3886806286.

¹⁶⁸ CORNFOLD, Henry. *Briefe an Goldhagen*. Online. WorldCat. 1997. [cit. 2024-06-10]. URL: <<https://search.worldcat.org/cs/title/37876556>>.

¹⁶⁹ ROSENFELD, Gavriel. The Historian as Judge. Online. *The Jewish Quarterly Review*. 2004, roč. 94, č. 2, str. 378 [cit. 2024-05-23]. ISSN 15530604. URL: <<https://www.jstor.org/stable/1455432>>.

¹⁷⁰ DIETRICH, Donald. *A Moral Reckoning: The Role of the Catholic Church in the Holocaust and Its Unfulfilled Duty of Repair*. Online. [cit. 2024-05-19]. URL: <https://www.bc.edu/content/dam/files/research_sites/cj/texts/cjrelations/resources/reviews/goldhagen.htm>.

¹⁷¹ ROSENFELD, Gavriel. The Historian as Judge. Online. *The Jewish Quarterly Review*. 2004, roč. 94, č. 2, str. 376–385. [cit. 2024-05-23]. ISSN 15530604. URL: <<https://www.jstor.org/stable/1455432>>.

představitelé protestovali proti činům režimu.¹⁷² Někteří podporují Goldhagenovo bádání a myšlenku o vině církve a papeže Pia XII. Někteří kritizují Goldhagenovu tendenci se opakovat ve svých argumentech. Odpůrci Goldhagena považují knihu *A Moral Reckoning* za protikatolickou práci. Tato monografie má možnost přimět lidi kritičtěji se zabývat dějinami církve.

Knih *Worse Than War* byla publikována v roce 2009 a dostala vlastní dokumentární zpracování. Popisuje novější krvavé události, které se staly ve světě. Píše o bojích ve Rwandě, o válce v Bosně a dalších dobových krvavých situacích. Autor opustil téma antisemitismu a zaměřuje se na otázku, proč lidé během těchto konfliktů ochotně zabíjeli. Použil holokaust jako opěrný bod pro vysvětlení masakrů nevinných civilistů skrze politické jednání v těchto oblastech. Tímto vylučuje jedinečnost holokaustu. Zastává myšlenku, že všechny krutosti během těchto událostí se mohly stát, protože lidé se proti tomu nevyjádřili.

Knih *The Devil That Never Dies* byla publikována v roce 2016, což z ní činí jednu z nejnovějších knih. Dílo se zabývá globálním antisemitismem, který se vyskytuje po celém světě. Tomuto tématu neunikl ani arabský svět, kde je řešen antisemitismus v rámci islámu. V knize uvádí nespočet vyjádření osob proti Izraeli. Tyto osoby opovrhují Izraelem a byly by raději, kdyby tento národ zanikl. Myšlenky v knize by se daly označit za součást eliminačního antisemitismu, který popsal ve své monografii Hitlerovi ochotní katani. Myšlenku eliminačního antisemitismu připisuje nespočtu lidí, kteří se svým způsobem vyjádřili proti Židům nebo Izraeli.

---

¹⁷² ROSENFELD, Gavriel. The Historian as Judge. Online. *The Jewish Quarterly Review*. 2004, roč. 94, č. 2. str. 379. [cit. 2024-05-23]. ISSN 15530604. URL: <<https://www.jstor.org/stable/1455432>>.

13. Závěr

Goldhagenova kontroverze s knihou rozhýbala debatu o nacismu a holokaustu, do které se zapojili lidé bez ohledu na jejich znalosti o holokaustu. Tato debata probíhá napříč generacemi. Diskuse vyvolaly odpor i obdiv vůči autorovi. Goldhagen svou kontroverzí neúmyslně sjednotil rozdělenou komunitu historiků o holokaustu, kteří v předchozí době zastávali odlišné názory ohledně bádání. Monografie Hitlerovi ochotní katani vyvolala velké otázky o podílu německých obyvatel na činech proti židovským komunitám v Německu. Kontroverze zajistila větší pozornost v rámci výzkumu o zločinech Němců. V celé kontroverzi se objevila kritika i pozitivní názory. Nejvíce kritiky knihy se objevilo od historiků, kteří se zabývali holokaustem. Často celou knihu považovali za zbytečnou. Pouze malé množství historiků uznávalo Goldhagenův přínos. Obyčejní čtenáři, kteří byli laiky v problematice holokaustu, monografii chválili a psali na ni kladné ohlasy. Tito lidé si oblíbili Goldhagenovu myšlenku.

Monografie Hitlerovi ochotní katani má svoji originalitu, která spočívá v myšlence knihy a nadměrném zmiňování krutostí, které se v jiných monografiích neobjevují. Určitě se v ní objevily části, které mohly vycházet z názorů a myšlenek jiných historiků, ale přesto je kniha jedinečná. Motivem k sepsání knihy mohl být autorovi jeho otec Erich Goldhagen, který přežil holokaust a stal se profesorem zabývajícím se antisemitismem ve světě. Jeho poznatky a názory ovlivňovaly Danielův pohled na nacistické Německo a antisemitismus. Nadměrné znalosti o této době, které získal už v dětství, ho mohly výrazně ovlivnit. Hodlal ukázat dobu nacismu svým pohledem, který se v něm utvářel po dlouhou dobu. Popularita jeho monografie a názorů v Německu byla zajištěna předešlými událostmi, které podnítily zájem lidí o myšlenku, že obyčejní lidé se dopouštěli nepopsatelných zvěrstev na Židech. Události jako Historikerstreit, Reemtsmova výstava a neustále se opakující témata ve výzkumu holokaustu připravily půdu pro jeho budoucí popularitu. Historici, kteří se stavěli proti Goldhagenovým názorům, určitě měli v mnoha případech pravdu. Historikové Bauer, Mommsen a Browning ve svých výzkumech a v Goldhagenově kritice dokázali poukázat na faktory, které mají blízko k pravdě. Jejich názory mají silnou váhu pro objasnění psychiky a myšlení lidí během období nacismu. Monografie Hitlerovi ochotní katani nám ukazuje pouze jednu stranu mince, a to v podobě antisemitismu, který měl být zakořeněný v Němcích od 19. století až do poloviny 20. století. Určitě mezi těmito lidmi byli ti, kteří nesouhlasili s režimem a hodlali ohrozit vlastní život, jen aby mohli Židům pomoci. Jednalo se o nespočet lidí nejrůznějších národností. Dokonce to byli i

Němci, kteří byli v NSDAP. Nelze se dívat na Německo a jeho obyvatele během nacismu pouze skrze antisemitismus. Je zapotřebí zvážit další faktory v podobě sociálního, ekonomického vlivu a strachu. Nespočet věcí mohlo ovlivnit Němce, aby se přestali stýkat se Židy.

Goldhagen má ve svém bádání jasně stanovený směr, který nehodlá za žádnou cenu změnit. Ve svém výzkumu odmítá mnoho možných faktorů a pohledů na situaci, které byly vytvořeny v předešlé době jinými odborníky. Během výzkumu pro svoji monografii Hitlerovi ochotní katani vyloučil možnosti antikapitalismu, hlubší pohled na tehdejší politiku a náboženství. Ignoruje rovněž antisemitismus v ostatních zemích, který mohl být využit k porovnání s Německem.

Goldhagenovo zobrazení nadměrné brutality může změnit názory lidí na období nacismu. Všichni lidé se neztotožňovali s režimem. Existovalo množství Němců, kteří Židům pomáhali, ale o nichž se ve svém bádání nezmiňuje. Ukazuje pouze temnou stránku Němců. Jeho jednostranné vnímání tragických událostí v době kontroverze bylo omezené. V porovnání s historikem Christopherem Browningem jeho kniha a směr jeho uvažování nedostatečně vysvětlují, proč členové záložního policejního oddílu zabíjeli Židy. Svoji kontroverzí oživil myšlenky o kolektivní vině. Zajistil, že nacistická minulost nebude zapomenuta po další generace, protože vyvolal u jedinců obviňování sama sebe za minulost svých předků.

14. Použité zdroje

14.1. monografie

BAUER, Yehuda. *Rethinking the holocaust*. New Haven: Yale University Press, 2001. s. 95. ISBN 0-300-08256-8.

BROWNING, Christopher. *Obyčejní muži: 101. záložní policejní prapor a "konečné řešení" v Polsku*. Historické myšlení. Praha: Argo, 2002. ISBN 80-7203-416-2.

BROWNING, Christopher. *The Path to Genocide: Essays on Launching the Final Solution*. Online. Cambridge University Press, 1992. ISBN 0-521-41701-5.

URL: <<https://archive.org/details/pathto genocidees0000brow/mode/2up>>.

BROWNING, Christopher. *The Path to Genocide: Essays on Launching the Final Solution*. Online. Cambridge University Press, 1992. ISBN 0-521-41701-5.

URL: <<https://archive.org/details/pathto genocidees0000brow/mode/2up>>.

GARRARD, Eve. SCARRE, Geoffrey. *Moral Philosophy and the Holocaust*. [online] Londýn: Routledge, 2003. ISBN 9780754614166. URL:

<<https://philpapers.org/archive/ZANPMS.pdf>>.

GOLDHAGEN, Daniel. *Hitlerovi ochotní katani: [obyčejní Němci a holokaust]*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997. ISBN 80-7106-206-5.

KERSHAW, Ian. *Der NS-Staat. Geschichtsinterpretationen und Kontroversen im Überblick*. 3. vyd. Hamburg: Rowohlt Taschenbuch Verlag, 2002.

KOCIURUBA, Alysa. *Ordinary Germans or Willing Killers: Klemperer and the Goldhagen Debate*. Online, A Senior Honors Thesis, vedoucí Andrew Spencer, Alan Beyerchen. The Ohio State University: The Ohio State University, 2009. s. 1–84. URL: <<https://kb.osu.edu/server/api/core/bitstreams/55caab80-01f7-540d-afae-4f4d983d7833/content>>.

MOSSE, George. *A Toward the Final Solution: A History of European Racism*. University of Wisconsin Press, 2020. str.151. [cit. 2024-09-20]. ISBN 9780299330347.

FREI, Norbert. *Goldhagen, die Deutschen und die Historiker. Über die Repräsentation des Holocaust im Zeitalter der Visualisierung*, in: Martin Sabrow - Ralph Jessen - Klaus Grosse Kracht (Hrsg.), *Zeitgeschichte als Streitgeschichte. Grosse Kontroversen seit 1945*, München 2003, ISBN 3-406-49473-0.

FINKELSTEIN, Norman. BIRN, Ruth. *A Nation on Trial: The Goldhagen Thesis and Historical Truth*, Online. New York. 2014; ISBN 0805058729. URL:

<https://www.google.cz/books/edition/A_Nation_on_Trial/-MpXAgAAQBAJ?hl=cs&gbpv=1>.

OSTERLOH, Jörg a RAUSCHENBERGER, Katharina. Einleitung. In: *Der Holocaust Neue Studien zu Tathergängen, Reaktionen und Aufarbeitungen*. Germany: Rheinberg-Buch Andreas Meier eK, 2017, ISBN 3593507994. URL:

<https://www.campus.de/uploads/tx_campus/leseproben/9783593507996.pdf>.

SCHEPERS, Norbert. *Einen Nerv getroffen*. Online. Rosa-Luxemburg-Stiftung, 2005. ISBN 3-320-02951-7. URL:

<https://www.rosalux.de/fileadmin/rls_uploads/pdfs/Manuskripte/Manuskripte_48.pdf>.

ULLRICH, Volker, *Eine produktive Provokation Die Rolle der Medien in der Goldhagen-Kontroverse*, in: Martin Sabrow - Ralph Jessen - Klaus Grosse Kracht (Hrsg.), *Zeitgeschichte als Streitgeschichte. Grosse Kontroversen seit 1945*, München 2003, ISBN 3-406-49473-0.

14.2. studie

Anti-Jewish Prejudices, Antisemitic Ideologies, Open Violence: Antisemitism in European Comparison from the 1870 s to the First World War. A Commentary URL:

<<https://www.quest-cdecjournal.it/anti-jewish-prejudices-antisemitic-ideologies-open-violence-antisemitism-in-european-comparison-from-the-1870s-to-the-first-world-war-a-commentary/>>.

BAUER, Y. On Perpetrators of the Holocaust and the Public Discourse. *The Jewish Quarterly Review*. 1997, 87, č. 3/4, s. 343–350. ISSN 15530604. URL:

<<https://www.jstor.org/stable/1455190>>.

BESSEL, Richard. Functionalists vs. Intentionalists: The Debate Twenty Years on or Whatever Happened to Functionalism and Intentionalism? Online. *German Studies Review*. 2003, roč. 26, č. 1, s. 15–20. ISSN 21648646.

URL: <<https://www.jstor.org/stable/1432899>>.

BITWERK, Randall. Is It Really That Simple? A Response to Goldhagen (and Newman). Online. *Rhetoric and Public Affairs*. 1998, roč. 1, č. 3, s. 425–433. ISSN 15345238.

URL: <<https://www.jstor.org/stable/41939462>>.

BIRN, Ruth. Collaboration with Nazi Germany in Eastern Europe: The Case of the Estonian Security Police. Online. *Contemporary European History*. Roč. 10, č. 2, s. 181–198. str. 195. ISSN 14692171. URL <<https://www.jstor.org/stable/20081785>>.

BROWNING, Christopher. Daniel Goldhagen's Willing Executioners. *History and Memory*. 1996, v. 8, č. 1, s. 88–108. ISSN 15271994. URL: <<https://www.jstor.org/stable/25618699>>.

BROWNING, Christopher. The Nazi Decision to Commit Mass Murder: Three Interpretations: The Euphoria of Victory and the Final Solution: Summer-Fall 1941. Online. *German Studies Review*. 1994, roč. 17, č. 3, s. 473–481. ISSN 21648646 URL: <<https://www.jstor.org/stable/1431894>>.

BRUSTEIN, William. KING, Ryan. Anti-semitism in Europe before the holocaust. Online. *International Political Science Review*. Roč. 25, č. 1, s. 35–53. str. 45. ISSN 1460373X. URL: <<https://www.jstor.org/stable/1601621>>.

CONNELY, John. Nazis and Slavs: From Racial Theory to Racist Practice. *Central European History*. 1999, 32, č. 1, s. 1–33. ISSN 15691616. URL: <<https://www.jstor.org/stable/4546842>>.

FINKELSTEIN, Norman. BAUER, Yehuda. Goldhagen's "Hitler's Willing Executioners": An Exchange of Views. Online. *The Jewish Quarterly Review*. 1998, roč. 89, č. 1/2, s. 123–126. ISSN 15530604. URL: <<https://www.jstor.org/stable/1455290>>.

FITZPATRICK, Matthew. The Pre-History of the Holocaust? The Sonderweg and Historikerstreit Debates and the Abject Colonial Past. Online. *Central European History*. 2008, roč. 41, č. 3, s. 477–503. ISSN 15691616. URL: <<https://www.jstor.org/stable/20457370>>.

FEINSTEIN, Stephen. Reviewed Work(s): Why Did the Heavens Not Darken? The "Final Solution" in History by Arno J. Mayer. Online. *Sgofar*. 1989, roč. 8, č. 1, s. 95-97. ISSN 15345165. URL: <<https://www.jstor.org/stable/42941382>>.

FINCHELSTEIN, Federiko. The Holocaust Canon: Rereading Raul Hilberg. Online. *New German Critique*. 1996, č. 96, s. 3–48. ISSN 15581462. URL: <<https://www.jstor.org/stable/30040977>>.

GOLDHAGEN, Daniel. Daniel Jonah Goldhagen Comments on Birn. Online. *German Politics & Society*. 1998, roč. 16, č. 2, s. 88–93. ISSN 15585441.

URL: <https://www.jstor.org/stable/23737297>>.

GOLDHAGEN, Daniel. Germans vs. the Critics. Online. *Foreign Affairs*. 1997, č. 1, s. 163–166. ISSN 23277793. URL: <https://www.jstor.org/stable/20047919>>. GOLDHAGEN, Daniel. Reviewed Work: A History of Foreign Labor in Germany, 1880-1980: Seasonal Workers/Forced Laborers/Guest Workers by Ulrich Herbert. Online. *German Politics & Society*. 1990, č. 23, s. 93–99. ISSN 15585441.

URL: <https://www.jstor.org/stable/23735193>>.

GOLDHAGEN, Daniel. Reviewed Work(s): The Nazi Dictatorship: Problems and Perspectives of Interpretation, Second Edition by Ian Kershaw. *German Politics & Society*. 1990, č. 19, s. 63–67. ISSN 15585441. URL: <https://www.jstor.org/stable/23735035>>.

HENRY, Frances. HEROES AND HELPERS IN NAZI GERMANY: WHO AIDED JEWS? *Humboldt Journal of Social Relations*, 1986, vol. 13 č. 1/2. s. 306–319. ISSN 01604341. URL: <https://www.jstor.org/stable/23262671>>.

HOUSDEN, Martyn. Review: Racism and the Third Reich. Online. *The Historical Journal*. 1994, roč. 37, č. 4, s. 981–994. ISSN 14695103.

URL: <https://www.jstor.org/stable/26567823>>.

JONES, Lary. Hans Mommsen (1930–2015). Online. *Central European History*. 2018, roč. 51, č. 2, s. 182–203. ISSN 15691616. URL: <https://www.jstor.org/stable/26567823>.

KOCKA, Jürgen. Asymmetrical Historical Comparison: The Case of the German Sonderweg. Online. *History and Theory*. 1999, roč. 38, č. 1, s. 46. ISSN 14682303. URL: <https://www.jstor.org/stable/2505315>>.

KOCKA, Jürgen. Looking Back on the Sonderweg. Online. *Central European History*. 2018, roč. 51, č. 1, s. 137–142. ISSN 15691616.

URL: <https://www.jstor.org/stable/26567811>>.

KÖNIG, Helmut. Über die Differenz zwischen Bewußtsein und Verhalten in Deutschland: Noch einmal zu GOLDHAGEN, *Leviathan*. 1998, 16, č. 2, s. 92–108. ISSN 18618588.

URL: <https://www.jstor.org/stable/23983900>>.

LEHNERT, Herbert. Was wir von Goldhagen lernen können. *The German Quarterly*. 1997, 70, č.1, s. 57–64. ISSN 17561183. URL: <<https://www.jstor.org/stable/407841>>.

HILBERG, Raul. The Goldhagen Phenomenon. *Critical Inquiry*, 1997, 23, č. 4, s.721–728. ISSN 15397858. <<https://www.jstor.org/stable/1344046>>.

HINTON, Alex. Why Did the Nazis Kill? Anthropology, Genocide and the Goldhagen Controversy. *Anthropology Today*, 1998, 14, č. 5, s. 9–15. ISSN 14678322. URL: <<https://www.jstor.org/stable/2783388>>.

HOUSDEN, Martyn. Racism and the Third Reich. Online. *The Historical Journal*. S. 981-994. ISSN 14695103. URL: <<https://www.jstor.org/stable/2639852>>.

KÖRNER, Axel. "The Arrogance of Youth": A Metaphor for Social Change? The Goldhagen-Debate in Germany as Generational Conflict. *New German Critique*, 2000, no. 80, p. 59-76. ISSN 15581462. URL: <<https://www.jstor.org/stable/488633>>.

LERNER, Saul; FLORY, Wendy a MELSON, Robert. REACTING TO GOLDBHAGEN. Online. *Shofar*. 1997, roč. 15, č. 2, s. 77–99. ISSN 15345165. URL: <<https://www.jstor.org/stable/42942546>>.

MOSES, Anthony. Structure and Agency in the Holocaust: Daniel J. Goldhagen and His Critics. *History and Theory*, 1998, 37, č. 2, s. 194–219. ISSN 14682303. <<https://www.jstor.org/stable/2505466>>.

NEWMAN, Robert. Sinners in the Hands of an Angry Goldhagen: A Narrative of Guilt and Redemption. Online. *Rhetoric and Public Affairs*. 1998, roč. 1, č. 3, s. 407–424. ISSN 15345238. URL: <<https://www.jstor.org/stable/41939461>>.

RICH, Harvey. Review: Genocide as a Sociopolitical Process. Online. *The Canadian Journal of Sociology*. 1997, roč. 12, č. 4, s. 393–404. ISSN 17101123. URL: <<https://www.jstor.org/stable/3340944>>.

PECK, Jeffrey., et al. Being a Jewish American Germanist after Goldhagen: A Response to Herbert Lehnert, "Was wir von Goldhagen lernen können". *The German Quarterly*, 1997, 70, č. 2, s. 168–174. ISSN 17561183.

POHL, Dieter. DIE HOLOCAUST-FORSCHUNG UND GOLDBHAGENS THESEN. Online. *Vierteljahrshefte für Zeitgeschichte*. 1997, roč. 45, č. 1, s. 1 - 48. ISSN 2218237-8. URL: <https://www.ifz-muenchen.de/heftarchiv/1997_1_1_pohl.pdf>.

PORTER, Jack. Review: THE HOLOCAUST AS A SOCIOLOGICAL CONSTRUCT. Online. *Contemporary Jewry*. 1996, roč. 14, č. 1, s. 184–187.

URL: <<https://www.jstor.org/stable/23451200>>.

Reviewed Work: Ordinary Organizations: Why Normal Men Carried Out the Holocaust
Stefan Kühl. Online. *Shofar*. 2016, roč. 32, č. 2, s. 95–98. ISSN 08828539.

URL: <<https://www.jstor.org/stable/10.5703/shofar.36.2.0095>>.

ROSENFELD, Gavriel. The Historian as Judge. Online. *The Jewish Quarterly Review*.
2004, roč. 94, č. 2, str. 376-385. ISSN 15530604.

URL: <<https://www.jstor.org/stable/1455432>>.

SCHNEIDER, Michael. Die "Goldhagen-Debatte": ein Historikerstreit in der
Mediengesellschaft. Online. *Archiv für Sozialgeschichte*. 1997, roč. 37, s. 460–481. s. 460–
442. ISSN 0066-6505. URL: <<https://library.fes.de/afs/pdf/afs-1997-460.pdf>>.

STERN, Fritz. The Goldhagen Controversy: One Nation, One People, One Theory?
Online. *Foreign Affairs*. 1996, roč. 75, č. 6, s. 128–138. ISSN 23277793.

URL: <<https://www.jstor.org/stable/20047834>>.

WACHSMANN, Nikolaus. Review: Review Article: After Goldhagen. Recent Work on
the Genesis of Nazi Genocide. Online. *Journal of Contemporary History*. 1999, roč. 34, č.
3, s. 477–487. ISSN 14617250. URL: <<https://www.jstor.org/stable/261150>>.

WEHLER, Hans-Ulrich. The Goldhagen Controversy: Agonizing Problems, Scholarly
Failure and the Political Dimension. Online. *German History*. 1997, roč. 15, č. 1, s. 80 - 91.
ISSN 1477-089X. URL:

<[https://warwick.ac.uk/fac/arts/modernlanguages/applying/undergraduate/germanmodules/
ge333/outline/goldhagen-
browning_debate_further_material/wehler_u_on_goldhagen_debate.pdf](https://warwick.ac.uk/fac/arts/modernlanguages/applying/undergraduate/germanmodules/ge333/outline/goldhagen-browning_debate_further_material/wehler_u_on_goldhagen_debate.pdf)>.

14.3. Internetové zdroje

BERENBAUM, Michael. *Wannsee Conference*. Online. Britannica.

URL: <<https://www.britannica.com/event/Wannsee-Conference#ref124684>>.

Books and Books. *Hitler's Willing Executioners* [Záznam z diskuse]. Záznam. 10. května
1996. URL: <<https://www.c-span.org/video/?71157-1/hitlers-executioners>>

- CAROTT. *Norman Finkelstein*. Online. Booxxy. 2024. URL: <https://www.cbdb.cz/autor-16535-norman-finkelstein>.
- CORNFOLD, Henry. *Briefe an Goldhagen*. Online. WorldCat. 1997. URL: <https://search.worldcat.org/cs/title/37876556>.
- CORNFOLD, Henry. *ON THIS DAY – THE BATTLE OF STALINGRAD*. Online. Histories of the unexpected. 2020. URL: <https://historiesoftheunexpected.com/magazine/on-this-day-the-battle-of-stalingrad/>.
- COWEN, Tyler. *The Socialist Roots of Modern Anti-Semitism*. Online. Independent institute. 1997. URL: <https://www.independent.org/publications/article.asp?id=359>.
- C-SPAN. Online. *Naše historie*. URL: <https://www.c-span.org/about/history/>.
- DEUTCHLANDFUNK. *Historikerstreit „Ein Kampf um die Seele der BRD“*. Online. Deutschlandfunk. 2016. URL: <https://www.deutschlandfunk.de/historikerstreit-ein-kampf-um-die-seele-der-brd-100.html>.
- DIETRICH, Donald. *A Moral Reckoning: The Role of the Catholic Church in the Holocaust and Its Unfulfilled Duty of Repair*. Online. URL: https://www.bc.edu/content/dam/files/research_sites/cjl/texts/cjrelations/resources/reviews/goldhagen.htm.
- EEESTI JUUDI MUUSEUM. *The Nazi vision of the reorganisation of Europe: destruction, racist hierarchies, resettlement*. Online. Eeesti Juudi Muuseum. 2016. URL: <https://museum.jewish.ee/history/Holocaust/Viljandi.%20Birn.pdf>.
- EGGLESTON, Ronald. *Germany: No Forgery Found In Controversial Exhibition*. Online. Radio Free Europe/Radio Liberty. 2000. URL: <https://www.rferl.org/a/1095194.html>.
- Fritz Stern*. Online. In: Wikipedia: the free encyclopedia. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation.
- German Historians versus Goldhagen*. Online. BARKAI, Avraham. URL: <https://www.yadvashem.org/articles/academic/german-historians-versus-goldhagen.html>.

German Romanticism: A Revolt Against Capitalism and Progress [online]. SILVA, Eva. 2022, 19. května 2022 URL: <<https://www.thecollector.com/german-romanticism-revolt-against-capitalism/>>.

GORDON, Adi a GOLDBERG, Amos. *Interview With prof. Daniel Goldhagen, Harvard University*. Online. Yad Vashem. 1997.

URL: <<https://www.yadvashem.org/articles/interviews/daniel-goldhagen.html>>.

KUFNEROVÁ, Zlata. *CHCI VYDAT SVĚDECTVÍ*. Online. Holocaust.cz. 2011.

URL: <<https://www.holocaust.cz/zdroje/clanky-z-ros-chodese/ros-chodes-2002/srpen-9/chci-vydat-svedectvi>>.

Llewellyn, Jennifer. “The historiography of Nazi Germany”, Alpha History, URL:

<<https://alphahistory.com/nazigermany/historiography-of-nazi-germany>>.

LOWER, Wendy. *The History and Future of Holocaust Research*. Online. Tablet. 2018,

26.05.2018. URL: <<https://www.tabletmag.com/sections/arts-letters/articles/history-future-holocaust-research>>.

MARXOVÁ, Alice. *KRAJINA ZLA, ALE I NADĚJE*. Online. Holocaust.cz. 2011, 23. 08.

2011. URL: <<https://www.holocaust.cz/zdroje/clanky-z-ros-chodese/ros-chodes-2006/cerven-3/krajina-zla-ale-i-nadeje>>.

MEMORY OF NATION. *Professor Jehuda Bauer (* 1926)*. Online. Memory of nation.

URL: <<https://www.memoryofnations.eu/en/bauer-jehuda-20121111-0>>.

Nisko Plan. Online. JewishGen KehilaLinks. 2013, listopad 2013.

URL: <https://kehalinks.jewishgen.org/lublin/Nisko_Plan.html>.

Obituary Raul Hilberg, 1926–2007. Online. Taylor & Francis. 2007.

URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14623520701643244>.

OSTERLOH, Jörg a RAUSCHENBERGER, Katharina. Einleitung. In: *Der Holocaust Neue Studien zu Tathergängen, Reaktionen und Aufarbeitungen*. Germany: Rheinberg-Buch

Princeton University. 1988. URL: <<https://history.princeton.edu/about/publications/why-did-heavens-not-darken-final-solution-history>>.

Professor Alexander Hinton *The Paradox of Perpetration: Reflections from the Cambodian Genocide*. Online. URL: <<https://www.plu.edu/legacies-of-the-shoah/news-item/hinton-alex/>>.

RAY, Michael. *The Antagonist as Liberator*. Online. New York Times. 1997, 23. května 2024.

URL: <<https://archive.nytimes.com/www.nytimes.com/books/98/06/28/specials/goldhagen-elon.html>>.

RAY, Michael. *War crimes and the myth of the “clean Wehrmacht”*. Online. CNN. 1997.

URL: <<http://edition.cnn.com/WORLD/9702/25/germany.exhibition/>>.

RAY, Michael. *White Rose*. Online. <https://www.britannica.com/topic/White-Rose>. 2011, 23. května 2024. URL: <<https://www.britannica.com/topic/White-Rose>>.

REDDIN, Jessie. *The Wehrmacht Exhibition: Collectives and Controversies*. Online.

Medium. 2009. URL: <<https://jreddin.medium.com/the-wehrmacht-exhibition-collectives-and-controversies-4064c593fa4d>>.

Ronald Reagan Administration: The Bitburg Controversy (1985). Online. Jewish Virtual Library. URL: <<https://www.jewishvirtuallibrary.org/the-bitburg-controversy>>.

SHATZ, Adam. *Goldhagen's Willing Executioners The attack on a scholarly superstar, and how he fights back*. Online. SLATE. 1998. URL: <<https://slate.com/news-and-politics/1998/04/goldhagen-s-willing-executioners.html>>.

SCHUCHALTER, J. *Representing the unrepresentable: Victor Klemperer's Holocaust diaries*. Nordisk judaistik/Scandinavian Jewish Studies, 1998. 19, č.1-2, 7–32 URL: <<https://journal.fi/nj/article/view/69547>>.

Storicamente. *Was there a 'Bielefeld School of History'? The Project of the New Social History in the 1970 s and 1980 s*. Online. Storicamente. 2023. URL:

<https://storicamente.org/gironda_bielefeld_social_history_wehler_kocka_koselleck>.

The German question is this holocaust theory an ugly truth -- or a blood libel?. URL:

<<https://www.washingtonpost.com/archive/lifestyle/1996/04/25/the-german-question/91c24dfe-090d-4e25-945e-ed8ab149c388/>>.

The Nazis & the Jews: The Madagascar Plan. Online. Jewish Virtual Library. 2008.

URL: <<https://www.jewishvirtuallibrary.org/the-madagascar-plan-2>>.

UCI SCHOOL OF HUMANITIES. *In Memoriam: Remembering Herbert Lehnert (1925-2024)*. Online. UCI School of Humanities. 2024. URL: <<https://www.humanities.uci.edu/>>.

United States Holocaust Memorial Museum, Washington, DC. Kristallnacht. Holocaust Encyclopedia, 18. říjen 2019. Online. URL: <<https://encyclopedia.ushmm.org/content/en/article/kristallnacht>>.

UNITED STATES HOLOCAUST MEMORIAL MUSEUM. *KRISTALLNACHT*. Online. United States Holocaust Memorial Museum. 2019. URL: <<https://encyclopedia.ushmm.org/content/en/article/kristallnacht>>.

UNITED STATES HOLOCAUST MEMORIAL MUSEUM, WASHINGTON, DC. The German Churches and the nazi state, Online. URL: <<https://encyclopedia.ushmm.org/content/en/article/the-german-churches-and-the-nazi-state>>.

Wilhelm Marr. Online. Jewish virtual library.

URL: <https://www.jewishvirtuallibrary.org/wilhelm-marr#google_vignette>.

ZANK, Michael. *Goldhagen in Germany: Historians' Nightmare & Popular Hero. An Essay on the Reception of Hitler's Willing Executioners in Germany*. Online. Radio Free Europe/Radio Liberty. 2007, URL: <https://www.bu.edu/mzank/Michael_Zank/gold.html>.